

Instruks for regionale miljøtilskudd

2023–2027

7.7.2022. Oppdatert 09.07.2025.

Dokument: Instruks for regionale miljøtilskudd 2023–2027

Avdeling: Avdeling ressurs og areal

Seksjon: Seksjon miljø og klima

Dato: 7.7.2022. Oppdatert 09.07.2025.

Forsidebilde: Landbruksdirektoratet/Rannveig Bø Fløystad

Innhold

Innhold	3
1 Instruks for regionale miljøtilskudd i jordbruket.....	4
1.1 Instruksens innhold og oppbygging	4
1.2 Utforming av tiltaksbestemmelsene	5
2 Forskriftsmal med kommentarer til regelverk	7
2.1 Kapittel 1 Innledende bestemmelser	7
2.2 Kapittel 2 Kulturlandskap	9
2.3 Kapittel 3 Biologisk mangfold	12
2.4 Kapittel 4 Kulturminner og kulturmiljøer	20
2.5 Kapittel 5 Friluftsliv	25
2.6 Kapittel 6 Avrenning til vann	26
2.7 Kapittel 7 Utslipp til luft	31
2.8 Kapittel 8 Plantevern	35
2.9 Kapittel 9 Jord og jordhelse	36
2.10 Kapittel 10 Miljøavtale og klimarådgiving	40
2.11 Kapittel 11 Generelle bestemmelser	42
3 Forskriftsmal uten kommentarer - bokmål	49
Kapittel 1 Innledende bestemmelser	49
Kapittel 2 Kulturlandskap	50
Kapittel 3 Biologisk mangfold	52
Kapittel 4 Kulturminner og kulturmiljøer	55
Kapittel 5 Friluftsliv	57
Kapittel 6 Avrenning til vann	58
Kapittel 7 Utslipp til luft	61
Kapittel 8 Plantevern	63
Kapittel 9 Jord og jordhelse	64
Kapittel 10 Miljøavtale og klimarådgiving	65
Kapittel 11 Generelle bestemmelser	67
4 Forskriftsmal utan kommentarar - nynorsk.....	69
Kapittel 1 Innleiande føresegner	69
Kapittel 2 Kulturlandskap	70
Kapittel 3 Biologisk mangfald	72
Kapittel 4 Kulturminner og kulturmiljø	75
Kapittel 5 Friluftsliv	77
Kapittel 6 Avrenning til vatn	78
Kapittel 7 Utslepp til luft	81
Kapittel 8 Plantevern	83
Kapittel 9 Jord og jordhelse	84
Kapittel 10 Miljøavtale og klimarådgeving	85
Kapittel 11 Generelle føresegner	87

Endringer i denne versjonen:

30.06.2023:

- Endringer fra jordbruksoppgjøret 2023: minimumssatser for Drift av seter
- Endring av utmålingsenhet for Bruk av biokull fra tonn til kilogram
- Rettelser av teknisk art/skrivefeil

10.07.2024:

- Oppdatert kommentarer til regelverk: Inkludert plassering av lokalitetskvalitet etter Miljødirektoratets instruks for § 10 Slått av slåttemark og slåttemyr og § 11 Beiting av kystlynghei
- Rettelser av teknisk art/skrivefeil
- Oppdatert kontaktinformasjon for Landbruksdirektoratet på siste side
- Programperioden er utvidet med ett år til 2027, jf. jordbruksoppgjøret 2024

24.02.2025

- Innføring av nytt tiltak: §19 Tilrettelegging for grupper av hekkende vipe
- Endring i kommentaren til regelverk: § 45 Bruk av egenprodusert kompost
- Rettelser av teknisk art: nye paragrafnumre pga. nytt tiltak og henvisning til paragrafer, skrivefeil

09.07.2025

- Oppdatering av minstesatser for § 20 Drift av seter
- Oppdatering av tilskuddssatser for § 48 Klimarådgivning
- Lagt til en setning i kommentar til regelverk for § 10 Slått av [slåttemyr og slåttemark] og § 11 Beiting av kystlynghei om klassifisering og fordeling av tiltaksklasser

1 Instruks for regionale miljøtilskudd i jordbruket

I tråd med delegasjon gitt av Landbruks- og matdepartementet anmoder Landbruksdirektoratet statsforvalteren om å utarbeide forskrifter om regionale miljøtilskudd i henhold til denne instruks. Instruksen ligger til grunn for samarbeidet i det regionale partnerskapet og for samråd med fylkesorganisasjonene av Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Instruksen bestemmer utformingen av de regionale forskriftene, og er en mal for hvordan forskriftene skal se ut, og hva de skal inneholde. De regionale forskriftene som fastsettes i hvert fylke skal være i samsvar med delegering 23.11.2018 av myndighet til statsforvalteren etter jordloven § 18 gitt av Landbruks- og matdepartementet, kravene som fastsettes i de årlige jordbruksforhandlingene, og denne instruksen fastsatt av Landbruksdirektoratet.

Instruks for regionale miljøtilskudd i jordbruket består av innledningsvis forklaring av instruksens oppbygging og innhold. Videre følger forskriftsmal med kommentarer til hver enkelt tiltaksbestemmelse. Til slutt følger forskriftsmalen med tiltaksbestemmelser på henholdsvis bokmål og nynorsk. Miljøprogrammets strategidel er det statsforvalteren i samråd med det regionale partnerskapet i hvert fylke som utarbeider.

1.1 Instruksens innhold og oppbygging

Instruksen fastsetter alle tiltak det kan søkes tilskudd for. I hver tiltaksbestemmelse er det angitt nasjonale vilkår for at tilskudd skal kunne gis. Samtidig er det bestemt hvilke regionale tilpasninger statsforvalteren kan gjøre og hvilke tilpasninger statsforvalteren *skal* gjøre.

Det er nødvendig med regionale tilpasninger for enkelte tiltak. En regional tilpasning kan eksempelvis være at fylket bestemmer nærmere hva slags arealer gitte tiltak kan bli utført på. For eksempel er det behov for at statsforvalteren bestemmer hva slags type biologiske verdier man ønsker å ivareta regionalt gjennom

tiltaket *Skjøtsel av biologisk verdifulle arealer*. Enkelte tiltak må i større grad tilpasses regionalt, for å sikre tilfredsstillende målretting av tilskuddet. Et eksempel er tiltaket *Friarealer for gås i Trøndelag og Nordland*.

Instruksen legger derfor opp til at tiltakene kan tilpasses regionalt i de tilfeller hvor det er nødvendig for å sikre god målretting av tilskuddene. Samtidig er det gitt klare føringer på hva slike regionale tilpasninger kan gå ut på, for å sikre likebehandling og rettsikkerhet for den som søker tilskudd, og en enklere forvaltning. I kommentarene til bestemmelsene er det gitt klare formålsangivelser som setter rammer for vilkårene som kan stilles regionalt. Der det er satt tekst i kursiv er det åpnet for regionale tilpasninger, ellers skal teksten inntas uendret i regional forskrift. Dersom en tiltaksbestemmelse henviser til en annen, er denne angitt i kursiv og klammeparentes for at nummerering skal bli riktig i henhold til den regionale forskriften.

Forvaltningens adgang til å stille vilkår til sine avgjørelser følger av den alminnelige vilkårs læren. Et hovedtrekk med vilkårs læren er at vilkårene som stilles må være proporsjonale med det formål som søkes oppnådd, og ikke være urimelig tyngende. Dette innebærer at de vilkårene som fastsettes regionalt ikke kan gå lengre enn formålet med tilskuddet. Slik blir formålsangivelsen i kommentarene styrende for forvaltningens fortolkning av de regionale fastsatte bestemmelser. Kommentarene vil også være sentrale ved utarbeidelsen av veiledningsmateriell til søkere av miljøtilskudd.

1.2 Utforming av tiltaksbestemmelsene

I det følgende er det beskrevet i detalj hva som skal inntas i de regionale forskriftene.

Forskriften skal inneholde:

1. Tiltak og tiltaksklasser det gis tilskudd for

Med tiltak menes tiltakene slik de fremkommer av den nasjonale instruksen. Fylkene kan ikke lage egne tiltak eller tiltaksklasser.

Statsforvalteren står fritt til å velge ut hvilke tiltaksklasser som skal gjelde i regional forskrift, om ikke annet er bestemt. Tiltaksklasser er underkategorier for hvert tiltak, som angir nærmere avgrensning for tiltaket eller hvordan skjøtselen skal foregå. Tiltaksklassene kan ha ulike sats.

2. Områder eller arealer tiltaket gjelder for

Statsforvalteren må vurdere om det er behov for å avgrense tiltak til å gjelde gitte områder, eller om tiltaket kan tildeles tilskudd i hele fylket så fremt man oppfyller vilkårene. For noen tiltak skal statsforvalteren avgrense nærmere. Dette gjelder beite/slått av verdifulle jordbrukslandskap, skjøtsel av biologisk verdifulle arealer, skjøtsel av utvalgte naturtyper, friarealer for gås, tilrettelegging av hekke- og beiteområder for fugl, skjøtsel av kulturhistoriske viktige områder, samt alle tiltak under avrenning til vann med unntak av fangdam.

Utvelgelsen kan vises geografisk i kart eller angis som en områdebeskrivelse, f.eks. at tilskuddet kun kan gis til øyer eller setervoller. Det skal uansett fremgå tydelig av forskriften hvilke områder eller arealer foretaket kan søke tilskudd for.

3. Nærmere bestemmelser for tiltaket der det er bestemt at statsforvalteren skal eller kan fastsette disse

Det fremgår av hver enkelt paragraf om statsforvalteren skal fastsette nærmere bestemmelser for tiltaket. Bestemmelsene skal ikke gå lenger enn nødvendig for å oppnå formålet med tiltaket.

Videre fremgår det når statsforvalteren kan velge å fastsette nærmere bestemmelser. Regionale bestemmelser kan for eksempel være nødvendig for å målrette beitetilskuddene i fylkene. Varighet og tidspunkt for beiting kan tilpasses med regionale krav for å oppnå hensiktsmessig beietrykk.

Statsforvalteren kan for de fleste tiltak sette nedre eller øvre grense for antall dyr, dekar, stykk eller meter det kan gis tilskudd for. Slike avgrensninger vil primært gjøres av budsjettensyn, men det kan også være

tilfeller der det anses uhensiktsmessig å tildele tilskudd for foretak som gjennomfører tiltak i et lite omfang, eller der man ikke oppnår særlig økt miljøgevinst ved større omfang. Statsforvalteren kan også avgrense maksbeløp på utbetaling per tiltak eller for flere tiltak innenfor samme miljøtema.

4. Hvilke tilskudd som ikke kan gis på samme areal

Det er flere utfordringer med å avgrense nøyaktig hvilke tiltak som kan gis i kombinasjon på nasjonalt nivå. I instruksen er det derfor lagt opp til at det er statsforvalteren som må avgrense dersom flere tilskudd ikke kan gis på samme areal. Dette må i så fall angis som et ledd i den enkelte forskriftsbestemmelse. Eksempel: Det gis ikke tilskudd for [tiltak x] på samme areal hvor det gis tilskudd for [tiltak xx]. I mange tilfeller vil tiltak på samme areal være gjensidig utelukkende. En kan da se for seg at søker ikke vil være berettiget tilskudd for det ene tilskuddet. I noen tilfeller forutsetter tildeling av tilskudd at man har gjort et annet tiltak på arealet (for eksempel brenning av kystlynghei). Dette er da spesifisert i bestemmelsene i forskriftsmalen.

2 Forskriftsmal med kommentarer til regelverk

2.1 Kapittel 1 Innledende bestemmelser

§ 1 Formål

Formålet med tilskudd etter forskriften er å bidra til å ivareta jordbruket sitt kulturlandskap, biologisk mangfold, kulturmiljøer og -minner, jord og jordhelse, tilgjengelighet i jordbrukslandskapet, samt å redusere bruk av plantevernmidler og utslipp til luft og avrenning til vann fra jordbruket.

Kommentar til regelverk:

Formålsbestemmelsen angir formålene med tilskuddene under hvert miljøtema. De ni miljøtemaene er kulturlandskap, biologisk mangfold, kulturminner og kulturmiljøer, friluftsliv, avrenning til vann, utslipp til luft, plantevern, jord og jordhelse og miljøavtale og klimarådgivning. Prioriteringene som blir gjort regionalt skal forankres i disse miljøtemaene.

§ 2 Virkeområde

Forskriften gjelder i [navn på region] fylke.

§ 3 Grunnvilkår

Tilskudd etter denne forskriften kan gis til

- a. foretak som har gjennomført tiltak på arealer de disponerer i søknadsåret eller gjennomført klimarådgivning siden forrige søknadsfrist. Foretaket må drive vanlig jordbruksproduksjon på én eller flere landbrukseiendommer, og må være registrert i Enhetsregisteret.
- b. beitelag for drift etter [§ Drift av beitelag]. Med beitelag menes i denne forskriften sammenslutninger som er registret som samvirkeforetak eller forening i Enhetsregisteret, og som har til hovedformål å samarbeide om hensiktsmessige fellesløsninger innen beitebruk og god utnyttelse av utmarksbeite.

Kommentar til regelverk:

For å oppfylle grunnvilkårene i § 3 a må følgende vilkår være oppfylt:

1. Tilskuddet tilfaller foretaket som har gjennomført tiltaket på arealer de disponerer i søknadsåret. Det er kun foretaket som har gjennomført tiltaket som kan søke om tilskudd. Ved formuleringen at foretaket «disponerer» arealet, menes at man enten eier, har bruksrett til eller leier et areal for «vanlig jordbruksproduksjon». Et leieforhold bør kunne dokumenteres ved skriftlig leieavtale, men dette er ikke et krav. Ved tvil om foretakets rett til å disponere arealet, er det foretaket selv som har bevisbyrden for å dokumentere at man disponerer arealet. Forståelsen av «disponerer» § 3 a skal ses i sammenheng med produksjonstilskuddsforskriften med tilhørende kommentarer.

Det er viktig å presisere at hovedregelen er at utbetaling skal skje til den som driver arealet, ikke den som eier arealet. Foretaket som søker tilskudd kan dermed gjennomføre tiltaket enten på eget eller andres areal. Normalt vil dette foretaket også være den som søker produksjonstilskudd for arealet. Ved tiltak som involverer beitedyr skal tilskuddet i utgangspunktet tilfalle den som eier dyrene, ikke foretaket som har beitedyrene på sine

arealer, da det er dyreeier som har rett på miljøtilskuddet. For tiltak i utmark skal det klare utgangspunktet være at den som utfører tiltaket skal motta miljøtilskuddet.

2. Foretaket må drive «vanlig jordbruksproduksjon» på en eller flere landbrukseiendommer. Dette er en konkret landbruksfaglig vurdering og betyr at foretakets drift må være intensiv nok til å være berettiget produksjonstilskudd, jf. forskrift av 19. desember 2014 nr. 1817 om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket § 2. Regionale miljøtilskudd gjelder som utgangspunkt drift av jordbruksarealer, og ved vurdering av hva som ansees som «vanlig jordbruk» skal det tas utgangspunkt i gjeldende “Produksjonstilskudd og avløsertilskudd - kommentarer til regelverk”, kapittel 2 om «arealbaserte produksjoner».
3. Foretaket må være registret i Enhetsregisteret.

For å oppfylle grunnvilkåret i § 3 b må følgende vilkår være oppfylt:

1. Beitelaget må være registeret som samvirkeforetak eller forening i Enhetsregisteret. Brønnøysundregisteret krever i dag at beitelaget er registret som et samvirkeforetak. Imidlertid er det mange beitelag som fortsatt er registrert som forening. Disse kan også søke om tilskudd for drift, så fremt de oppfyller øvrige vilkår i bestemmelsen.
2. Driften av beitelaget skal ha til hovedformål å samarbeide om hensiktsmessige fellesløsninger innen beitebruk og god utnyttelse av utmarksbeite.

2.2 Kapittel 2 Kulturlandskap

Formålet med tiltakene under kulturlandskap er å ivareta jordbrukets kulturlandskap utover det en oppnår gjennom de nasjonale ordningene. Drift av bratt areal og drift av beitelag skal bidra til å opprettholde tradisjonell drift, mens beiting og slått av verdifulle jordbrukslandskap skal bidra til å ivareta mer spesielle kulturlandskapsverdier. Åkerholmer og gårdsdammer er særegne landskapselementer i jordbrukets kulturlandskap som bør ivaretas, også av hensyn til biologisk mangfold.

§ 4 Drift av bratt areal

Det kan gis tilskudd for drift av jordbruksareal med hellingsgrad på 1:5 eller brattere for å ivareta kulturlandskapet.

Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar per foretak det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasser: overflatedyrka og fulldyrka 1:3, overflatedyrka og fulldyrka 1:5, fruktdyrking, 1:3, fruktdyrking 1:5, innmarksbeite 1:3, innmarksbeite 1:5, beiting i kombinasjon med beitepussing 1:3, beiting i kombinasjon med beitepussing 1:5.*

Alle fylker skal ha tilskudd til drift av bratt areal, jmf. Jordbruksoppgjøret 2018 (Prop. 94 S (2017–2018)). Tilskuddet kan ikke avgrenses til gitte områder, dvs. at tiltaksklassene overflatedyrka og fulldyrka 1:3 og overflatedyrka og fulldyrka 1:5 må benyttes i hele fylket. Statsforvalteren kan velge hvorvidt de øvrige tiltaksklassene skal nyttes. Unntak fra dette gjelder de geografiske områdene som før utgjorde fylkene Østfold, Akershus, Vestfold, og Finnmark, hvor statsforvalteren kan bestemme om det skal gis tilskudd eller ikke.

Tilskuddet utmåles per dekar.

Kommentar til regelverk:

Formålet med tilskuddet er å stimulere til drift av bratte arealer for å holde arealene i hevd og ivareta et åpent kulturlandskap.

Tilskuddet gis til fulldyrka og overflatedyrka areal, samt innmarksbeite. Bestemmelsen krever at det er drift på arealet slik som slått, høsting av korn eller andre vekster, eller at beitet blir gjødslet og skjøttet ved pussing, fjerning av ugras mm. Beiting alene vil derfor ikke gi tilskudd. Tilskuddet kan også gis til drift av frukthager i bratt terreng.

Dersom statsforvalteren benytter tiltaksklassene «beiting i kombinasjon med beitepussing 1:3» og «beiting i kombinasjon med beitepussing 1:5» skal tiltaksklassene «overflatedyrka og fulldyrka 1:3» og «overflatedyrka og fulldyrka 1:5» avgrenses til å kun gjelde slått.

Statsforvalteren kan avgrense nedre eller øvre grense for antall dekar per foretak som er tilskuddsberettiget.

§ 5 Drift av beitelag

Det kan gis tilskudd for drift av beitelag som oppfyller vilkårene i § 3b.

Statsforvalteren kan fastsette nærmere bestemmelser om antall medlemmer i beitelaget, krav til tilsyn med dyrene på beite, varighet av beitingen og årlig rapportering om driften.

Tiltaksklasser: storfe/hest, småfe.

Tilskuddet utmåles per dyr sluppet på utmarksbeite.

Kommentar til regelverk

Formålet med tilskuddet er å stimulere til samarbeid om beiting med sikte på god utnyttelse av beiteressurser i utmark og effektivt tilsyn med minst mulig tap av dyr. Slikt samarbeid kan gjelde tilsyn,

sanking og ettersyn og vedlikehold av gjerder og installasjoner. Det er en forutsetning at tilskuddet brukes til fellestiltak som fremmer beitebruken i området.

Tilskuddet utmåles per dyr som er sluppet på beite. Statsforvalteren kan fastsette nærmere bestemmelser om antall medlemmer i beitelaget, varighet av beitingen, beitetrykk, krav om tilsyn og årlig rapportering om driften. Varigheten på beiteperioden bør være minimum 5 uker, av hensyn til mulighet for kontroll mot medlemmenes søknader om produksjonstilskudd.

§ 6 Beiting av verdifulle jordbrukslandskap i innmark

Det kan gis tilskudd for beiting av verdifulle jordbruksarealer.

Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar eller dyr det kan gis tilskudd for. Statsforvalteren kan fastsette nærmere bestemmelser om beitetrykk og varighet av beitingen. Statsforvalteren skal bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for.

Tilskuddet utmåles per [dekar eller dyr].

Kommentar til regelverk:

Formålet med tilskuddet er å stimulere til beiting av verdifulle jordbruksarealer for å holde arealene i hevd, samt bevare et jordbrukspreget og åpent landskap.

Det kan gis tilskudd for fulldyrka- og overflatedyrka arealer, samt innmarksbeite, der beiting er det mest aktuelle tiltaket for å skjøtte arealene og holde vedlike kulturlandskapskvalitetene.

Med verdifulle jordbruksarealer menes jordbrukspåvirkede områder med kulturlandskapsverdier, skapt av langvarig, tradisjonell jordbruksdrift. Dette kan være verneområder, setervoller, Utvalgte kulturlandskap i jordbruket, Verdensarvområder, arealer uten veiforbindelser samt bygdenære områder. Tilskuddet skal gis til beite innenfor disse arealene.

Statsforvalteren skal fastsette i regional forskrift hvilke områder tiltaket gjelder for, herunder hva som skal regnes som verdifulle jordbruksarealer i fylket. Dette kan gjøres ved en geografisk angivelse av områdene, og/eller ved å definere hvilke typer jordbrukslandskap som regnes som verdifulle. For å sikre tilfredsstillende beitetrykk bør statsforvalteren fastsette nærmere bestemmelser om nedre/øvre grense for antall dyr.

§ 7 Beiting av verdifulle jordbrukslandskap i utmark

Det kan gis tilskudd for beiting av verdifulle jordbrukslandskap i utmark.

Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dyr det kan gis tilskudd for. Statsforvalteren kan fastsette nærmere bestemmelser om varighet av beitingen. Statsforvalteren skal bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for.

Tiltaksklasser: storfe/hest, småfe

Tilskuddet utmåles per dyr.

Kommentar til regelverk:

Formålet med tilskuddet er å stimulere til beiting i verdifulle jordbrukslandskap for å holde arealene i hevd, samt bevare et jordbrukspreget og åpent landskap. Beiting kan også ivareta kulturbetinget naturmangfold i utmark.

Med verdifulle jordbrukslandskap menes jordbrukspåvirkede områder med kulturlandskapsverdier, skapt av langvarig, tradisjonell jordbruksdrift. Dette kan være verneområder, setervoller, Utvalgte kulturlandskap i jordbruket, Verdensarvområder, fjellområder, arealer uten veiforbindelser samt bygdenære områder. Tilskuddet skal gis til beiting innenfor disse områdene/arealene.

Statsforvalteren skal fastsette i regional forskrift hvilke områder tiltaket gjelder for, herunder hva som skal regnes som verdifulle jordbrukslandskap i fylket. Dette kan gjøres ved en geografisk angivelse av områdene, og/eller ved å definere hvilke typer jordbrukslandskap som regnes som verdifulle. Statsforvalteren kan også gi bestemmelse om varighet av beitingen.

Tiltaket vil kunne gjelde arealer med mer eller mindre tydelig avgrensing, og tilskuddsutmålingen er derfor satt ut fra antall dyr.

§ 8 Slått av verdifulle jordbrukslandskap

Det kan gis tilskudd for slått av fulldyrka eller overflatedyrka areal for å opprettholde verdifulle jordbrukslandskap.

Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for. Statsforvalteren skal bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for.

Tilskuddet utmåles per dekar.

Kommentar til regelverk:

Formålet med tilskuddet er å stimulere til å holde verdifulle jordbruksområder i hevd og hindre gjengroing.

Tilskuddet kan gis til slått av fulldyrka eller overflatedyrka arealer.

Med verdifulle jordbrukslandskap menes jordbrukspåvirkede områder med kulturlandskapsverdier, skapt av langvarig, tradisjonell jordbruksdrift. Dette kan være verneområder, setervoller, Utvalgte kulturlandskap i jordbruket, Verdensarvområder, fjellområder, arealer uten veiforbindelser samt bygdenære områder. Tilskuddet gis til slått innenfor disse arealene.

Statsforvalteren må fastsette i regional forskrift hvilke områder tiltaket gjelder for, herunder hva som skal regnes som verdifulle jordbrukslandskap i fylket. Dette kan gjøres ved en geografisk angivelse av områdene, og/eller ved å definere hvilke typer jordbrukslandskap som regnes som verdifulle.

§ 9 Skjøtsel av [åkerholmer og gårdsdammer]

Det kan gis tilskudd for slått, rydding eller beiting for å hindre gjengroing av [åkerholmer og gårdsdammer]. Arealet det gis tilskudd for skal ikke være gjødslet.

Statsforvalteren kan sette øvre grense for hvor mange åkerholmer eller gårdsdammer det kan gis tilskudd for. Statsforvalteren kan bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for.

Tilskuddet utmåles per stykk.

Kommentar til regelverk:

Formålet med tilskuddet er å ivareta og hindre gjengroing av åkerholmer og gårdsdammer som er viktige kulturlandskapselementer og ofte har et rikt biologisk mangfold.

Tiltaket innebærer slått/rydding eller beiting. Med slått/rydding menes å fjerne gras og oppslag av vegetasjon for å beholde et åpent preg. Det er satt krav om at arealene ikke skal gjødsles siden de ofte har et rikt biologisk mangfold som kan være sårbare for gjødsel.

Overskriften i forskriftsmalen er utformet med tanke på at statsforvalteren kan velge ut hva det skal gis tilskudd for.

Forskrift om plantevernmidler §§ 19 og 20 setter forbud mot bruk av plantevernmidler på åkerholmer og tre meter fra overflatevann.

Statsforvalteren kan sette øvre grense for antall åkerholmer/gårdsdammer det kan gis tilskudd for, samt hvilke områder tilskuddet gjelder for i fylket.

2.3 Kapittel 3 Biologisk mangfold

Formålet med tiltakene under biologisk mangfold er å ivareta utvalgte og trua naturtyper og biologisk verdifulle arealer i jordbruket. Det er også et mål å tilrettelegge for fugl avhengige av hekking og beiting i tilknytning til jordbruksarealer.

Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8–12 gjelder ved enhver utøvelse av offentlig myndighet som kan berøre naturmangfoldet, herunder tildeling av tilskudd, jf. § 7. Disse paragrafene lovfester viktige miljørettslige prinsipper som er viktige ved spørsmål som berører naturmangfoldet, herunder krav til kunnskapsgrunnlag, før-var-prinsippet, økosystembasert tilnærming, forurensar betaler, samt krav til miljøforsvarlige teknikker. Imidlertid er det slik at dersom et tiltak har utelukkende positiv effekt på naturmangfoldet, er det ikke nødvendig å vurdere tiltaket opp mot prinsippene i naturmangfoldloven. Miljødirektoratet trekker opp eksempler som skjøtsel av utvalgte naturtyper som et eksempel der tiltaket har utelukkende positiv effekt.

Vurderinger etter naturmangfoldloven §§ 8–12 vil derimot kunne være aktuelle i en søknad om dispensasjon fra et vilkår som sikrer biologisk mangfold. Dersom en dispensasjon vil berøre naturmangfoldet, må følgelig vurderes opp mot de miljørettslige prinsippene. Vi henviser for øvrig til Miljødirektoratets [veileder](#) på dette feltet.

For jordbrukstiltak som utføres i utvalgte naturtyper er det meldeplikt etter naturmangfoldloven § 55. Det skal etter forskrift om utvalgte naturtyper § 5 utarbeides en handlingsplan for forvaltning, skjøtsel og andre tiltak for utvalgte naturtyper. Det er meldeplikt for alle tiltak som ikke beskrives i handlingsplanen, samt tiltak som kan endre karakteren eller omfanget av en utvalgt naturtype. For tiltak som i handlingsplanen angis som positive for naturtypen og på den måten bygger opp under naturtypens utbredelse og økologiske tilstand, gjelder ikke meldeplikten. Slått av slåttemark og beite av kystlynghei med riktig beitetrykk er typiske tiltak som er positive skjøtselstiltak for den utvalgte naturtypen. Derfor er det ikke meldeplikt etter naturmangfoldloven for tiltakene som det kan gis tilskudd for som gjelder skjøtsel av utvalgte naturtyper.

§ 10 Slått av [slåttemyr og slåttemark]

Det kan gis tilskudd for slått av [slåttemark og slåttemyr] som er gjennomført slik at naturtypen blir ivaretatt eller forbedret. Arealet det gis tilskudd for skal ikke være gjødslet, jordarbeidet eller sprøytet med plantevernmidler. Arealene skal være registrert i miljødatabasen Naturbase.

Statsforvalteren kan bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasse: svært viktig, viktig, lokalt viktig.

Tilskuddet utmåles per dekar.

Kommentar til regelverk:

Formålet med tilskuddet er å stimulere til slått av de utvalgte naturtypene slåttemyr og slåttemark for å ivareta eller forbedre naturtypen.

Overskriften i forskriftsmalen er utformet slik at statsforvalteren kan velge ut hvilke naturtyper det skal gis tilskudd for.

Tiltaket gjelder arealer som er kartlagt og definert som utvalgt naturtype slåttemyr og/eller slåttemark (svært viktig og viktig), samt slåttemyr og/eller slåttemark av lokal verdi (lokalt viktig). Tiltaksklassene viser til verdsettingen av arealene – svært viktig, viktig og lokalt viktig, og er basert på kartleggingsinstruksen DN Håndbok 13.

For at klassifiseringen skal være lik for naturtyper som enten er kartlagt etter DN-håndbok 13, naturtyper definert med Natur i Norge (NiN), eller begge deler, er det foretatt følgende fordeling av tiltaksklasser:

Forekomster kartlagt etter Miljødirektoratets instruks med lokalitetskvalitet lav gis tilskudd tilsvarende satskode for «lokalt viktig» naturtype etter DN-håndbok 13. Lokalitetskvalitet moderat og høy gis tilskudd tilsvarende satskode for «viktig». Lokalitetskvalitet svært høy gis tilskudd tilsvarende satskode for «svært viktig» naturtype etter DN-håndbok 13.

Dersom et område er kartlagt både etter DN-håndbok 13 og etter Miljødirektoratets instruks (NiN-kartlegging) skal forvaltninga bruke siste kartlegging for å vurdere miljøtilskudd. I praksis vil det bety at ny NiN-kartlegging overstyrer eldre kartlegging etter DN-håndbok 13.

Det kan også gis tilskudd for arealer som ikke er registrert i Naturbase, dersom disse arealene er godt kartlagt og dokumentert av statsforvalteren før søknadsomgangen. Arealene må oppfylle kriteriene og verdisetningen for tiltaksklassene for å kunne være berettiget tilskudd. Det forventes at disse arealene registreres i Naturbase innen rimelig tid.

Slåtten skal være gjennomført på en slik måte at naturtypens egenart og artsmangfoldet ivaretas eller forbedres. Statsforvalteren er ansvarlig for at skjøtselsråd er tilgjengelig for søkeren.

§ 11 Beiting av kystlynghei

Det kan gis tilskudd for beiting av kystlynghei som er gjennomført slik at naturtypen blir ivaretatt eller forbedret. Arealet det gis tilskudd for skal ikke være gjødslet, jordarbeidet eller sprøytet med plantevernmidler. Kystlyngheia skal være registrert i miljødatabasen Naturbase eller kartlagt og registrert av statsforvalteren.

Statsforvalteren kan bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for, og fastsette nærmere bestemmelser om beitetrykk og varighet av beitingen. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar eller dyr det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasse: Svært viktig, viktig, lokalt viktig.

Tilskuddet utmåles per [dekar eller dyr].

Kommentar til regelverk:

Formålet med tilskuddet er å stimulere til at naturtypen kystlynghei blir ivaretatt gjennom beiting.

Tiltaket gjelder arealer som er kartlagt og definert som utvalgt naturtype kystlynghei (svært viktig, viktig), samt kystlynghei av lokal verdi (lokalt viktig). Tiltaksklassene viser til verdisetningen av arealene jf. DN-håndbok 13.

For at klassifiseringen skal være lik for naturtyper som enten er kartlagt etter DN-håndbok 13, naturtyper definert med Natur i Norge (NiN), eller begge deler, er det foretatt følgende fordeling av tiltaksklasser:

Forekomster kartlagt etter Miljødirektoratets instruks med lokalitetskvalitet lav gis tilskudd tilsvarende satskode for «lokalt viktig» naturtype etter DN-håndbok 13. Lokalitetskvalitet moderat og høy gis tilskudd tilsvarende satskode for «viktig». Lokalitetskvalitet svært høy gis tilskudd tilsvarende satskode for «svært viktig» naturtype etter DN-håndbok 13.

Dersom et område er kartlagt både etter DN-håndbok 13 og etter Miljødirektoratets instruks (NiN-kartlegging) skal forvaltninga bruke siste kartlegging for å vurdere miljøtilskudd. I praksis vil det bety at ny NiN-kartlegging overstyrer eldre kartlegging etter DN-håndbok 13.

Det kan også gis tilskudd for arealer som ikke er registrert i Naturbase, dersom disse arealene er godt kartlagt og dokumentert av statsforvalteren før søknadsomgangen. Arealene må oppfylle kriteriene og verdisetningen for tiltaksklassene for å kunne være berettiget tilskudd. Det forventes at disse arealene registreres i Naturbase innen rimelig tid.

Statsforvalteren kan bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for. Videre kan statsforvalteren bestemme lengde på beitesesongen og gi nærmere bestemmelser om beitetrykk.

Statsforvalteren er ansvarlig for at skjøtselsråd er tilgjengelig for søkeren.

Statsforvalteren bestemmer om tilskuddet skal utbetales per dekar eller per dyr.

§ 12 Brenning av kystlynghei

Det kan gis tilskudd for brenning av kystlynghei som er gjennomført slik at naturtypen blir ivaretatt eller forbedret. Tilskuddet kan bare gis som et tillegg til tilskudd etter [§ Beiting av kystlynghei].

Statsforvalteren kan fastsette nærmere bestemmelser for tiltaket, herunder bestemmelser om gjennomføring av brenningen. Statsforvalteren kan bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for.

Tilskuddet utmåles per dekar.

Kommentar til regelverk:

Formålet med tilskuddet er å stimulere til at områder med kystlynghei blir brent. Lyngbrenning er nødvendig for få en foryngelse av røsslyngen slik at kvaliteten på lyngbeitene opprettholdes, samt å hindre oppslag av busker og trær som beitedyrene ikke har holdt nede. Tilskuddet kan kun gis som et tilleggstilskudd for beiting av kystlynghei. Statsforvalteren fastsetter nærmere bestemmelser for tiltaket i regional forskrift.

Det presiseres at tilskuddet skal utbetales det året brenningen faktisk gjennomføres, for å underbygge formålet i forskriften om at man får tilskudd for aktiv gjennomføring av miljøtiltak.

§ 13 Skjøtsel av biologisk verdifulle arealer

Det kan gis tilskudd for [slått eller beite] av [biologisk verdifulle arealer] som er gjennomført slik at det biologiske mangfoldet blir ivaretatt eller forbedret. Arealet det gis tilskudd for skal ikke være gjødslet, jordarbeidet eller sprøytet med plantevernmidler.

Statsforvalteren skal bestemme hvilke arealer eller områder tilskuddet gjelder for. Statsforvalteren kan også fastsette nærmere bestemmelser for tiltaket, herunder bestemmelser om beitetrykk og varighet av beitingen. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasser: slått, beiting.

Tilskuddet utmåles per dekar.

Kommentar til regelverk:

Formålet med tilskuddet er å stimulere til slått eller beite av arealer med særlig verdi for plante- og dyrelivet, opparbeidet gjennom tidligere tiders jordbruksdrift.

Arealene skal ha dokumenterte biologiske verdier, for eksempel i Naturbase eller annen naturfaglig kartlegging. Dette kan for eksempel være regionalt viktige naturtyper eller arealer med trua arter som er avhengig av slått eller beite for å bli ivaretatt. Dersom statsforvalteren ønsker å gi tilskudd for trua naturtyper, skal § 14 benyttes.

Statsforvalteren er ansvarlig for at skjøtselsråd er tilgjengelig for søkerne.

§ 14 Skjøtsel av trua naturtyper

Det kan gis tilskudd for [slått eller beite] av [trua naturtyper] i jordbrukslandskapet som er gjennomført slik at det biologiske mangfoldet i naturtypen blir ivaretatt eller forbedret. Arealet det gis tilskudd for skal ikke være gjødslet, jordarbeidet eller sprøytet med plantevernmidler. Arealene skal være registrert i miljødatabasen Naturbase.

Statsforvalteren skal bestemme hvilke trua naturtyper tilskuddet gis for. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for, samt bestemmelser om beitetrykk og varighet av beitingen. Statsforvalteren kan bestemme hvilke områder i fylket tilskuddet gjelder for.

Tiltaksklasse: Slått/rydding, beiting.

Tilskuddet utmåles per dekar.

Kommentar til regelverk:

Formålet med tilskuddet er å stimulere til beite eller rydding og slått for å ta vare på trua naturtyper som er kulturbetinget. Trua naturtyper er definert etter Norsk rødliste for naturtyper 2018. Dette tiltaket vil kun gjelde trua naturtyper som er i jordbrukslandskapet, som er avhengig av slått/rydding eller beite for å bli ivaretatt.

Dette er arealer med særlig verdi for plante- og dyrelivet, opparbeidet gjennom tidligere tiders jordbruksdrift, som nå står i fare for å forsvinne. Eksempler på trua naturtyper i jordbrukslandskapet er seminaturlig eng, sørlig strandeng og boreal hei. Seminaturlig eng omfatter både naturbeitemark og hagemark. Selv om slåttemark inngår i kategorien «seminaturlig eng», skal ikke denne naturtypen inngå i dette tiltaket. De utvalgte naturtypene kystlynghei og slåttemark skal ivaretas gjennom egne tiltak, se §§ 10–12 etter denne instruksen.

Tiltak kan være beite, slått eller fjerning av fremmede skadelige arter ved rydding. Fjerning av fremmede skadelige organismer kan også gis gjennom SMIL-ordningen, men dette er midler som gis som et engangstiltak. Ofte kan forekomster av fremmede skadelige arter kreve årlig rydding for å holdes bukt med.

Arealer som inngår i dette tilskuddet, skal være kartlagt og vist i Naturbase. Gode skjøtelsråd er viktige for å sikre ivaretagelse av den økologiske tilstanden til naturtypen. Statsforvalteren er ansvarlig for at skjøtelsråd er tilgjengelig for søkerne.

§ 15 Skjøtsel av styvingstrær

Det kan gis tilskudd for styving av trær som er gjennomført på en skånsom måte slik at trærnes særpreg og biologiske mangfold blir ivaretatt.

Statsforvalteren kan bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall trær det kan gis tilskudd for.

Tilskuddet utmåles per stykk.

Kommentar til regelverk:

Formålet med tilskuddet er at styvingstrær, som er viktige for biologisk mangfold og som del av jordbrukets kulturlandskap, blir skjøttet og ivaretatt.

Med styving menes beskjæring av nye skudd på gamle styvingstrær. Det kan også gis tilskudd for styving av nyere trær når disse inngår i et miljø av eldre styvingstrær. Etablering av nye trær bare kan skje dersom det erstatter eldre styvingstrær som dør. Styvingen skal gjennomføres på en skånsom måte slik at trærnes særpreg og biologiske mangfold blir ivaretatt. Statsforvalteren er ansvarlig for at skjøtelsråd er tilgjengelige for søkerne.

Det presiseres at tilskuddet skal utbetales det året tiltaket faktisk gjennomføres, for å underbygge formålet i forskriften om at man får tilskudd for aktiv gjennomføring av miljøtiltak. Statsforvalteren kan bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for i regional forskrift.

§ 16 Soner for pollinerende insekter

Det kan gis tilskudd til å så pollinatorvennlige frøblandinger og/eller skjøtte pollinatorvennlige soner på jordbruksareal [eller soner som grenser til jordbruksareal]. Sonene må ha pollinatorvennlige blomster gjennom vekstsesongen. Frøblandingene skal ikke inneholde arter som er vurdert til å ha potensielt høy risiko, høy risiko eller svært høy risiko jamfør Fremmedartslista. Arealet det gis tilskudd for skal ikke være gjødslet eller sprøytet med plantevernmidler.

Statsforvalteren kan bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for. Statsforvalteren fastsetter nærmere bestemmelser for tiltaket. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall meter det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasser: Egen stripe, generell frøblanding; Egen stripe, regional frøblanding; Kombinert med vannmiljøtiltak, generell frøblanding; Kombinert med vannmiljøtiltak, regional frøblanding; Tilgrensende kantsone

Tilskuddet utmåles per meter.

Kommentar til regelverk:

Formålet med tilskuddet er å bedre livsbetingelsene for ville pollinatorer i jordbrukslandskapet ved å ha et mangfold av vekster som kan øke tilgangen på næring for insektene. Tilskuddet er kompensasjon for kostnader ved frøblandinger, bortfall av høstbar avling, samt arbeidet med å så og skjøtte sonene. Med skjøtsel menes slått eller beiting av arealene, samt vedlikehold ved såing der det trengs for å opprettholde et godt plantedekke. Ved tilsåing skal det brukes frøblandinger med arter som gir blomstring og nektarproduksjon gjennom hele pollinatorsesongen. Tilskuddet kan også gis til skjøtsel av allerede etablerte soner som grenser til jordbruksareal som har en blanding av planter som gir næring for pollinatorene gjennom vekstsesongen.

Statsforvalteren kan bestemme om tilskuddet kun gis til soner på jordbruksareal, eller også soner som grenser til jordbruksareal. I sistnevnte tilfelle skal tiltaksklassen «Tilgrensende kantsone» benyttes.

Tiltaksklassene «Egen stripe...» skal benyttes der sonen er etablert som pollinatorvennlige sone alene, mens «Kombinert med vannmiljøtiltak,...» skal benyttes for pollinatorvennlige soner i kombinasjon med andre tiltak, eksempelvis grasdekt vannvei i åker, grasdekt sone i åker, kantsone i eng etc. Tilskuddet kommer da som påslag til det andre tiltaket. Dersom denne tiltaksklassen benyttes, skal bredden på sonen ha samme bredde som det andre tiltaket.

Med regionale frøblanding menes en frøblanding der urtene som inngår har opphav fra regionen frøblandingene skal brukes i. Landet deles i ni regioner jamfør [NIBIOs kart over regioner for stedegne frøblandinger](#). Per 2022 finnes en slik blanding tilgjengelig for bønder på Sør-østlandet. Det jobbes med å tilby blandinger for flere regioner i de kvanta som behøves for bruk til pollinatorsoner i jordbruket. Kvittering for innkjøpt regional frøblanding kan etterspørres ved kontroll av tilskuddet.

Statsforvalteren kan avgrense tilskuddet til nærmere bestemte områder, eksempelvis områder med ensidig korndyrking, hvor det kan være ekstra behov for å ivareta ville pollinatorer.

Tiltaket utmåles per meter. Stripper eller soner gir relativt sett større funksjonsareal for pollinatorene og er som regel enklere å tilpasse i praktisk drift. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall meter det kan gis tilskudd for. Statsforvalteren bør sette minimumskrav for bredden på sonen.

Statsforvalteren er ansvarlig for at skjøtelsråd er tilgjengelig for søkerne. Viktige elementer i skjøtelsrådene vil være at sonene har blomstring gjennom vekstsesongen for å gi næring til pollinatorene. Periode for beiting og skjøtsel, samt metoder for slått, må tilpasses dette.

§ 17 Friarealer for gås i Trøndelag og Nordland

Det kan gis tilskudd for fulldyrka og overflatedyrka gras- og kornarealer som stilles til disposisjon for beitende hvitkinngås eller kortnebbgås i Trøndelag og Nordland.

Statsforvalteren skal fastsette nærmere bestemmelser for tiltaket, inkludert i hvilke områder tilskuddet skal gjelde. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasser: Særlig tilrettelegging, høyt beitetrykk, moderat beitetrykk, lavt beitetrykk.

Tilskuddet utmåles per dekar.

Kommentar til regelverk:

Formålet med tilskuddet er at hvitkinngås eller kortnebbgås kan beite på gras- eller kornarealer (fulldyrka eller overflatedyrka) uten å bli forstyrret eller jaget i beitesesongen. Tilskuddet gis som kompensasjon for ulempen som oppstår fra beitingen.

Statsforvalteren skal fastsette nærmere bestemmelser for ordningen, herunder områder tilskuddet skal gjelde for og krav til kartlegging av beitetrykk og vilkår for tilskuddet. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for. Tiltaksklasse «særlig tilrettelegging» gjelder der søker forplikter seg til definerte tiltak som øker grastilgangen for gåsa i beiteperioden.

§ 18 Tilrettelegging av hekke- og beiteområder for fugl

Det kan gis tilskudd for å legge til rette for hekking og beiting av fugler på eller i tilknytning til jordbruksarealer.

Statsforvalteren skal fastsette nærmere bestemmelser for tiltaket, inkludert i hvilke områder tilskuddet skal gjelde. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasser: Høy tilrettelegging, lav tilrettelegging

Tilskuddet utmåles per dekar.

Kommentar til regelverk:

Formålet med tilskuddet er å ivareta fugler som er avhengige av hekking og beiting i tilknytning til jordbruksarealer. Tilskuddet kan også gis for tilpassing av drift.

Arealene kan gjelde hekke- og beitelokaliteter for fugl generelt, eller avgrenses til bestemte trua arter som åkerrikse, vipe, sanglerke, storspove og svarthalespove. Nærmere bestemmelser for tiltaket fastsettes i regional forskrift. Tilskuddet skal ikke gis for å avsette beiteområder til vanlige jaktbare fuglearter som f.eks. grågås som vil gjøre tiltaket til en ren «erstatningsordning» for tapt avling. Tiltaket er ment å ivareta sårbare fuglearter som er avhengige av hekking og beiting på gitte jordbruksarealer.

Arealer det kan gis tilskudd for, må ha dokumentert verdi for mangfoldet av fugler.

To tiltaksklasser gir mulighet for å differensiere tilskuddet avhengig av omfanget av vilkår for tilrettelegging og driftstilpassing for å ivareta ulike fuglearter. Eksempelvis kan lav tilrettelegging gis til beitelokaliteter generelt, mens høy tilrettelegging kan gis til ekstrainsats i jordbruksområder med trua fuglearter.

§19 Tilrettelegging for grupper av hekkende vipper

Det kan gis tilskudd for å ta hensyn til hekkende vipe på fulldyrka eller overflatedyrka areal der det er konstatert forekomst av grupper av hekkende vipper. En hekkegruppe defineres ved at minimum 3 reir har en avstand som legger til rette for felles forsvar mot predatorer.

Tilskuddet gis for tilrettelegging av jordbruksdrift for å ta vare på reir og avkom i hekkeperioden.

Statsforvalteren skal fastsette krav til tilrettelegging, og i hvilke områder tilskuddet skal gjelde.

Tiltaksklasser: Eng-/kornproduksjon, potet- og grønnsaksproduksjon

Tilskuddet blir fastsatt per reir.

Kommentar til regelverk:

Vipa er avhengige av hekking og beiting på og i tilknytning til jordbruksarealer. Formålet med tiltaket er å ta hensyn til hekkende vipe i jordbruksproduksjonen. Å ta hensyn til hekkende vipe innebærer for eksempel utsatt slått, markering av reir og annen tilpassing av jordbruksdrift for å beskytte vipenes reir og avkom i hekkeperioden. Statsforvalteren skal fastsette krav til tilrettelegging av jordbruksdrifta. Statsforvalteren kan utvikle en sjekkliste som bonden kan bruke som veiledning for å ta hensyn i sin jordbruksproduksjon. Sjekklisten kan inkludere innrapportering av antall vellykkede hekkinger. Denne sjekklisten kan også benyttes ved kontroll.

Tilskuddet gis til jordbruksareal hvor det er konstatert grupper av hekkende vipe. En hekkegruppe defineres ved at minimum 3 reir har en avstand som legger til rette for felles forsvar mot predatorer. Det gis tilskudd for alle reir det tas hensyn til som befinner seg på arealet bonden disponerer.

Bonden skal tegne inn alle reir det blir tatt hensyn til og det må fremgå tydelig av veiledning fra Statsforvalteren hvordan saksbehandler skal avgjøre om bonden har en hekkegruppe på sin eiendom. Bonden er også berettiget tilskudd hvis et av reirene i en hekkegruppe ligger utenfor området bonden disponerer.

Nærmere bestemmelser for tiltaket fastsettes i regional forskrift.

Dette tilskuddet kan ikke gis til etablering av vipestriper eller tilrettelegging for andre sårbare fuglearter enn vipa.

2.4 Kapittel 4 Kulturminner og kulturmiljøer

Formålet med tiltak under kulturminner og kulturmiljøer er å holde synlig spor i landskapet etter tidligere tiders jordbruksdrift og bosetting, slik som gravminner og rydningsrøyser, samt å bidra til å opprettholde tradisjonelle driftsformer som seterdrift.

§ 20 Drift av seter

Det kan gis tilskudd for drift av seteranlegg med melkeproduksjon. Produksjonsperioden skal være minst fire uker per sesong. Melken som blir produsert skal leveres til meieri eller foredles på setra. Produksjonen skal tilsvare minimum 45 liter kumelk, 25 liter geitemelk eller 15 liter sauemelk i døgnet per seter.

Statsforvalteren skal definere hva som regnes som seter.

Tiltaksklasser: levering til meieri, 4–6 uker; levering til meieri, 6 uker eller mer; egen foredling, 4–6 uker; egen foredling, 6 uker eller mer

Alle statsforvalterembeter skal legge til rette for tilskudd på minst 120 000 kroner per seter for setring i 4–6 uker og 140 000 kroner for setring i 6 uker eller mer forutsatt produksjon av ku-, geite- eller sauemelk for egen foredling eller levert til meieri ref. Prop. 149 S (2024–2025).

Tilskuddet utmåles per seter, og fordeles på antall foretak som har dyr på setra.

Kommentar til regelverk:

Formålet med tilskuddet er å stimulere til drift av seteranlegg. Seterdrift med beitedyr bidrar til å holde arealer åpne, er gunstig for biologisk mangfold og viktig for formidling av tradisjon og kulturarv.

Produksjonen skal tilsvare minimum 45 liter kumelk, 25 liter geitemelk eller 15 liter sauemelk i døgnet per seter. For kumelk og geitemelk tilsvare det TINEs leverandørvilkår.

Tilskuddet utmåles per seter, uavhengig om det er enkelt- eller fellesseter. Tilskuddet blir fordelt mellom foretakene som deltar i en fellesseter, ved at foretaket oppgir antall deltakere i søknaden. Samdrift regnes som ett foretak.

Statsforvalteren skal definere hva som regnes som seter med utgangspunkt i følgende formulering: «Som seter regnes i denne sammenhengen et produksjonssted for melk med husvære for folk og bufe, som bare er egnet for bruk i sommersesongen og som benytter et annet ressursgrunnlag enn arealene i nærhet til gården.» I enkelte områder har det tradisjonelt ikke vært husvære for folk og bufe knyttet til seterdrifta. I disse regionene kan man heller stille krav om at det skal være eget driftsapparat på setra. Bruk av (mobil) melkerobot tilfredsstiller kravet til eget driftsapparat på en tradisjonell seter.

Statsforvalteren kan ikke avgrense tilskuddet til gitte områder i fylket.

§ 21 Besøksseter

Det kan gis tilskudd for seterdrift tilrettelagt for turisme i form av bevertning, formidling, overnatting eller kulturtilbud.

Statsforvalteren skal fastsette nærmere bestemmelser for tiltaket.

Tilskuddet utmåles per seter, og fordeles på antall foretak som har dyr på setra.

Kommentar til regelverk:

Formålet med tilskuddet er å stimulere til aktiviteter på setre som formidler kultur og jordbrukstradisjoner, samt å stimulere til næringsvirksomhet som kan bidra til mer aktive setermiljø.

Statsforvalteren bør stille nærmere vilkår som kan gjelder krav til produksjon på setra, bevertning, formidling, overnatting eller kulturtilbud, samt krav til dokumentasjon av disse aktivitetene, i regional forskrift. Statsforvalteren kan også stille særlig krav til driftsperiode for besøksseter. Statsforvalteren må tilpasse satsen for tilskudd avhengig av om tilskuddet skal gis som et særlig tilskudd eller som et tillegg for tilskudd etter § Drift av seter. Tilskuddet utmåles per seter fordelt på antall deltakere.

§ 22 Skjøtsel av automatisk fredete kulturminner

Det kan gis tilskudd for skjøtsel av [automatisk fredete kulturminner] etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 lov om kulturminner § 4, som grenser til jordbruksarealer. Skjøtselen skal være gjennomført slik at kulturminnet blir ivaretatt og er synlig i jordbrukslandskapet. Kulturminnet skal være registrert i kulturminnebasen Askeladden.

Statsforvalteren kan bestemme hvilke områder tilskuddet skal gjelde for, samt hvilke automatisk fredete kulturminner som skal være tilskuddsberettiget. Statsforvalteren kan stille krav til beitetrykk eller til størrelsen av arealet som skal skjøttes rundt kulturminnet. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasser: beiting, slått.

Tilskuddet utmåles per dekar.

Kommentar til regelverk:

Formålet med tilskuddet er å stimulere til skjøtsel av automatisk fredete kulturminner, for å ivareta dem og holde dem synlige i jordbrukets kulturlandskap.

Alle faste kulturminner fra før år 1537 er automatisk fredet etter kulturminneloven § 4 første ledd. Tiltaket gjelder alle typer automatisk fredete kulturminner som omtales i kulturminneloven § 4. Eksempler på automatisk fredete kulturminner er gravhauger, gravfelt, helleristninger, åkerreiner, gårdshauger, rydningsrøyser, boplasser, hustufter og veifar.

Tiltaket innebærer skjøtsel i form av slått/manuell skjøtsel eller beiting. Skjøtselen skal ikke skade kulturminnet jf. kulturminneloven § 3. Tiltaket er ment for lokaliteter av automatisk fredete kulturminner der tilskuddet ikke kan utmåles per stykk. Eksempelvis vil gravminner måles inn enkeltvis hvis det er ett synlig på stedet, og som gravfelt hvis det er flere synlige som ligger i rimelig nærhet til hverandre.

Tilskuddet skal bidra til å ivareta kulturminnet og holde det synlig i kulturlandskapet. Med «blir ivaretatt» menes det at skjøtselen skal være utført på en skånsom måte slik at kulturminnet ikke forringes, men det kreves ikke at tilstanden til kulturminnet forbedres. Statsforvalteren kan stille krav til beitetrykk eller til størrelsen av arealet som skal skjøttes rundt kulturminnet. Statsforvalteren kan fastsette i regional forskrift hvilke områder tiltaket gjelder for. Dersom det er behov for å prioritere enkelte typer av automatiske fredete kulturminner, f.eks. gravfelt, er det satt inn bestemmelse som gir statsforvalteren mulighet til å avgrense tilskuddet etter dette.

Kriteriet er at kulturminnet skal grense til eller ligge på jordbruksarealer. Med «grense til» menes at kulturminnet ligger slik til at det er en naturlig del av jordbrukslandskapet som skjøttes. Det kan også ligge «på» jordbruksarealer, men vil ikke være del av produksjonsarealene og begrepet «grenser til» benyttes derfor i bestemmelsen. Som en ekstra beskyttelse har alle automatisk fredede kulturminner en sikringssone på minimum 5 meter i alle retninger rundt det fredede objektet. Tilskuddsberettiget areal inkluderer kulturminnets sikringssone, jf. § 6 i kulturminneloven.

Statsforvalteren er ansvarlig for at det foreligger nødvendige skjøtelsråd som er tilgjengelig for søkerne. Skjøtelsrådene skal bidra til at formålet med tilskuddet nås. Regional kulturmiljøforvaltning og statsforvalterens miljøvernaveiding skal involveres i utformingen av rådene.

§ 23 Skjøtsel av enkeltstående automatisk fredete kulturminner

Det kan gis tilskudd for skjøtsel av [enkeltstående automatisk fredete kulturminner] etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 lov om kulturminner § 4, som grenser til jordbruksarealer. Skjøtselen skal være gjennomført slik at kulturminnet blir ivaretatt og er synlig i jordbrukslandskapet. Kulturminnet skal være registrert i kulturminnebasen Askeladden.

Statsforvalteren kan bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for i regional forskrift, samt hvilke automatisk fredete kulturminner som skal være tilskuddsberettiget. Statsforvalteren kan stille krav til beitetrykk eller til størrelsen av arealet som skal skjøttes rundt kulturminnet. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall kulturminner det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasser: beiting, slått.

Tilskuddet utmåles per stykk.

Kommentar til regelverk:

Formålet med tilskuddet er å stimulere til skjøtsel av enkeltstående automatisk fredete kulturminner, for å ivareta dem og holde dem synlige i jordbrukets kulturlandskap.

Alle faste kulturminner fra før år 1537 er automatisk fredet etter kulturminneloven § 4 første ledd. Tiltaket gjelder alle typer automatisk fredete kulturminner som omtales i kulturminnelovens § 4. Eksempler på automatisk fredete kulturminner er gravhauger, helleristninger, åkerreiner, gårdshauger, rydningsrøyser, boplasser, hustufter og veifar.

Tiltaket innebærer skjøtsel i form av slått/manuell skjøtsel eller beiting. Skjøtselen skal ikke skade kulturminnet jf. kulturminneloven § 3. Tilskuddet skal holde kulturminnet synlig i kulturlandskapet. Med å «blir ivaretatt» menes det at skjøtselen skal være utført på en skånsom måte slik at kulturminnet ikke forringes, men det kreves ikke at tilstanden til kulturminnet forbedres. Statsforvalteren kan stille krav til beitetrykk eller til størrelsen av arealet som skal skjøttes rundt kulturminnet. Statsforvalteren kan fastsette i regional forskrift hvilke områder tiltaket gjelder for. I tilfeller der det er behov for å prioritere enkelte typer av automatiske fredete kulturminner, f.eks. gravminner, er det satt inn bestemmelse her om at statsforvalteren kan avgrense tilskuddet etter dette.

Kriteriet er at kulturminnet skal grense til eller ligge på jordbruksarealer. Med «grense til» menes at kulturminnet ligger slik til at det er en naturlig del av jordbrukslandskapet som skjøttes. Det kan også ligge «på» jordbruksarealer, men vil ikke være del av produksjonsarealene og begrepet «grenser til» benyttes derfor i bestemmelsen. Som en ekstra beskyttelse har alle automatisk fredede kulturminner en sikringssone på minimum 5 meter i alle retninger rundt det fredede objektet. Tilskuddsberettiget areal inkluderer kulturminnets sikringssone, jf. § 6 i kulturminneloven.

Statsforvalteren er ansvarlig for at det foreligger nødvendige skjøtelsråd som er tilgjengelige for søkerne. Skjøtelsrådene skal bidra til at formålet med tilskuddet nås. Regional kulturmiljøforvaltning og statsforvalterens miljøvernavdeling skal involveres i utformingen av rådene.

§ 24 Skjøtsel av [steingjerder, bakkemurer, geiler/fegater/buveier, trerekker og alléer]

Det kan gis tilskudd for skjøtsel langs [steingjerder, bakkemurer, geiler/fegater/buveier, trerekker og alléer] som grenser til jordbruksarealer. Skjøtselen skal være gjennomført slik at kulturminnet blir ivaretatt og er synlig i jordbrukslandskapet.

Statsforvalteren kan bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for, samt nærmere angi kriterier for hvilke typer kulturminner som skal være tilskuddsberettiget. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall meter det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasser: bakkemurer, steingjerder, geiler/fegater/buveier, trerekker/alleer.

Tilskuddet utmåles per meter.

Kommentar til regelverk:

Formålet med tilskuddet er å stimulere til skjøtsel av kulturminner, for at de skal ivaretas og være synlige i kulturlandskapet.

Overskriften i forskiftsmalen er utformet slik at statsforvalteren kan velge ut hvilke nyere tids kulturminnene det skal gis tilskudd for.

Skjøtselen kan være slått, beiting eller rydding av vegetasjon rundt kulturminnet, samt vedlikehold av selve kulturminnet som trepleie eller mindre reparasjoner av bakkemurer/steingjerder. Skjøtselen skal ikke skade kulturminnet, jf. kulturminneloven § 3. Med «blir ivaretatt» menes det at skjøtselen skal være utført på en skånsom måte slik at kulturminnet ikke forringes, men det kreves ikke at tilstanden til kulturminnet forbedres.

Kriteriet er at kulturminnet skal grense til eller ligge på jordbruksarealer. Med «grense til» menes at kulturminnet ligger slik til at det er en naturlig del av jordbrukslandskapet som skjøttes. Det kan også ligge «på» jordbruksarealer, men vil ikke være del av produksjonsarealene og begrepet «grense til» benyttes derfor i bestemmelsen.

Statsforvalteren er ansvarlig for at det foreligger nødvendige skjøtselsråd. Skjøtselsrådene skal bidra til at formålet med tilskuddet nås. Regional kulturmiljøforvaltning og statsforvalterens miljøvernavdeling skal involveres i utformingen av rådene.

Statsforvalteren kan bestemme områder der tilskuddet skal gis, samt nærmere avgrense hvilke typer kulturminner som skal være tilskuddsberettiget. Dette innebærer at man kan avgrense bakkemurer, steingjerder osv. etter nærmere kriterier.

For nyere tids kulturminner stilles det ikke krav om registrering i kulturminnebasen Askeladden. Foreløpig er svært få nyere tids kulturminner registrert i kulturminnedatabaser. Disse typene kulturminner er likevel viktige for kulturarven vår. Regional kulturmiljøforvaltning kan bistå i å avgjøre om nyere tids kulturminner har kulturhistorisk verdi i denne sammenheng.

§ 25 Skjøtsel av nyere tids rydningsrøyser

Det kan gis tilskudd for skjøtsel langs rydningsrøyser som ikke er automatisk fredet og som grenser til jordbruksarealer. Skjøtselen skal være gjennomført slik at kulturminnet blir ivaretatt og er synlig i jordbrukslandskapet. Rydningsrøysa skal være registrert i kulturminnebasen Askeladden.

Statsforvalteren kan bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall rydningsrøyser det kan gis tilskudd for.

Tilskuddet utmåles per stykk.

Kommentar til bestemmelsen:

Formålet med tilskuddet er å stimulere til skjøtsel av rydningsrøyser som ikke er automatisk fredet, slik at de skal holdes vedlike og er synlige i kulturlandskapet.

Dette tilskuddet gjelder rydningsrøyser som er fra etter år 1537, altså som ikke er automatisk fredete. Automatisk fredete rydningsrøyser kan få tilskudd gjennom «skjøtsel av automatisk fredete kulturminner». Skjøtselen kan både være slått, beiting eller rydding av vegetasjon rundt rydningsrøyser. Skjøtselen skal ikke skade kulturminnet jf. kulturminneloven § 3. Med «blir ivaretatt» menes det at skjøtselen skal være utført på en skånsom måte slik at kulturminnet ikke forringes, men det kreves ikke at tilstanden til kulturminnet forbedres.

Rydningsrøyser er svært karakteristiske elementer i jordbrukslandskapet. Selv om de kan være vanskelig å tidfeste, vitner de om ulike faser og driftsformer i jordbrukshistorien. For å skille ut rydningsrøyser av kulturhistorisk interesse fra «moderne» røyser er det et krav om at de skal være registrert i kulturminnebasen Askeladden. Det er ikke satt krav på alder av rydningsrøysa ut over dette.

Kriteriet er at rydningsrøysa skal grense til eller ligge på jordbruksarealer. Med «grense til» menes at kulturminnet ligger slik til at det er en naturlig del av jordbrukslandskapet som skjøttes. Det kan også ligge «på» jordbruksarealer, men vil ikke være del av produksjonsarealene og begrepet «grense til» benyttes derfor i bestemmelsen.

Statsforvalteren er ansvarlig for at det foreligger nødvendige skjøtselsråd. Skjøtselsrådene skal bidra til at formålet med tilskuddet nås. Regional kulturmiljøforvaltning og statsforvalterens miljøvernavdeling skal involveres i utformingen av rådene.

Statsforvalteren kan bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for i regional forskrift. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall rydningsrøysar det kan gis tilskudd for.

§ 26 Skjøtsel av kulturhistoriske områder

Det kan gis tilskudd for [beiting, slått eller rydding] av jordbruksarealer innenfor utvalgte områder av kulturhistorisk verdi, som er gjennomført slik at områdets kulturhistoriske preg blir ivaretatt.

Statsforvalteren skal bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for

Tiltaksklasser: beiting, slått/rydding.

Tilskuddet utmåles per dekar.

Kommentar til regelverk:

Formålet med tilskuddet er å stimulere til områdeskjøtsel i form av beiting, slått eller rydding av vegetasjon for å opprettholde viktige kulturhistoriske jordbruksområder.

Med viktige kulturhistoriske jordbruksområder menes kulturlandskap eller kulturmiljø med særskilt kulturhistoriske verdier. Eksempel på slike områder er Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse (KULA), områder fredet etter kulturminneloven, områder utvalgt etter kommunale og regionale kulturminneplaner m.fl. Statsforvalteren skal bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for i regional forskrift. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for.

Statsforvalteren er ansvarlig for at det foreligger nødvendige skjøtselsråd. Skjøtselsrådene skal bidra til at formålet med tilskuddet nås. Regional kulturmiljøforvaltning og statsforvalterens miljøvernavdeling skal involveres i utformingen av rådene.

2.5 Kapittel 5 Friluftsliv

Formålet med tilskudd under *friluftsliv* er å ivareta allmenhetens tilgang og å bidra til å opprettholde en «grønn infrastruktur» i jordbrukets kulturlandskap.

§ 27 Vedlikehold av turstier i jordbrukslandskapet

Det kan gis tilskudd for vedlikehold og merking av turstier som grenser til eller ligger på jordbruksareal. Det gis kun tilskudd for delen av stien som går over jordbruksareal. Turstien skal være åpen for allmenn ferdsel.

Statsforvalteren kan fastsette nærmere bestemmelser for tiltaket. Statsforvalteren kan bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for, samt sette nedre eller øvre grense for antall meter det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasser: Høy tilrettelegging, Lav tilrettelegging

Tilskuddet utmåles per meter.

Kommentar til regelverk:

Formålet med tilskuddet er å holde turstier i jordbruksområder åpne og tilgjengelige.

Tilskuddet gis til turstier som grenser til eller ligger på jordbruksarealer. Med jordbruksarealer menes fulldyrka jord, overflatedyrka jord eller innmarksbeite. Tilskuddet gis kun til strekningen av stien som går over jordbruksarealer.

Med vedlikehold menes å holde vegetasjonen nede og stien åpen og tilgjengelig. Stien skal være godt merket og eventuelt skiltet i terrenget. Adkomst, porter, gjerdeklyv og annen tilrettelegging skal vedlikeholdes ved behov.

Tilskudd for *etablering* av turstier kan tildeles etter Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL). Registrering av turstien på kart osv. kan settes som et vilkår ved etablering. Statsforvalteren bør se tilskudd for etablering av stier etter SMIL i sammenheng med tilskudd for vedlikehold etter regional forskrift.

Statsforvalteren kan fastsette nærmere bestemmelser for tiltaket, herunder avgrense hvilke områder tilskuddet skal gjelde og nedre eller øvre grense for antall meter det kan gis tilskudd for. Et aktuelt vilkår kan f.eks. være registrering i [Nasjonal database for tur og friluftsruter](#).

2.6 Kapittel 6 Avrenning til vann

Formålet med tilskuddene under avrenning til vann er å redusere avrenning av næringsstoffer og partikler til vassdrag og kyst. Tiltakene er viktige for å bidra til at målene etter vannforskriften nås.

Ut fra tilstand i vannforekomstene og grad av potensiell negativ påvirkning fra jordbruk, må statsforvalteren velge ut og definere områder som er prioritert for høyere satser for avrenningstiltak. Det kan også gis tilskudd for andre områder, men disse vil ikke ha samme behov for høy tiltaksgjennomføring ut i fra tilstanden i vannforekomstene. «Prioriterte områder» og «andre områder» må være klart definert av statsforvalteren. Inndelingen «prioriterte områder» og «andre områder» gjelder for alle tiltakene under kapittel seks, unntatt fangdammer.

Tiltak som reduserer tap av jordpartikler og bevarer røtter i jorden gjennom redusert jordarbeiding gagnar også jordhelsen da forholdene for jordlevende organismer, spesielt for soppers hyfetråder, forbedres.

§ 28 Ingen jordarbeiding om høsten

Det kan gis tilskudd for arealer med korn, oljevekster, belgvekster, frøeng siste høstingsår, grønn gjødsling og grønnfôrvekster dersom arealet ikke jordarbeides om høsten. Arealet skal ikke jordarbeides før 1. mars året etter søknadsåret. Halmen på disse arealene skal ikke brennes.

Tiltaksklasser: erosjonsrisikoklasse 1, erosjonsrisikoklasse 1 med dråg, erosjonsrisikoklasse 2, erosjonsrisikoklasse 2 med dråg, erosjonsrisikoklasse 3, erosjonsrisikoklasse 4

Tilskuddet utmåles per dekar.

Kommentar til regelverk:

Formålet med tilskuddet er å stimulere til at åkerarealer ikke blir jordarbeidet om høsten, etter siste høsting.

Plantedeckret som blir stående igjen (stubb) til 1. mars, beskytter mot erosjon i vinterhalvåret. Dette er et viktig tiltak for å hindre jordtap og avrenning av næringsstoffer. Tiltaket gagnar også jordhelsen da forholdene for jordlevende organismer forbedres ved at jorden ikke bearbeides om høsten. Det gis ikke miljøtilskudd for arealer med grasgjenlegg. Eng og radkultur omfattet ikke av ordningen.

Bestemmelsen om halm-brenning gjelder kun de arealene som ikke blir jordarbeidet.

Tilskuddet kan gis til arealer i alle erosjonsrisikoklasser innenfor «prioriterte områder» og «andre områder». Statsforvalteren skal bestemme prioriterte områder for tilskuddet.

Tiltaket er delt inn i 6 tiltaksklasser etter erosjonsrisikoklasse og hvorvidt det er risiko for drågerosjon på arealene.

§ 29 Gras på arealer utsatt for flom og erosjon

Det kan gis tilskudd for å dyrke flerårige vekster på åkerarealer som er særlig utsatte for flom og erosjon. Vekstene skal være godt etablert om høsten i søknadsåret. Jordarbeiding og såing skal ved behov skje mellom 1. mars og 1. juli.

Statsforvalteren skal bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for.

Tilskuddet utmåles per dekar.

Kommentar til regelverk:

Formålet med tilskuddet er å stimulere til bruk av flerårige vekster på åkerareal som er spesielt utsatt for erosjon og flom.

Flerårige vekster gir bedre beskyttelse mot tap av jord og næringsstoffer enn åpen åker. Dette forutsetter imidlertid at vekstene er godt etablert. Med «godt etablert» menes der plantene har utviklet god rotstruktur og er godt synlige over jorda, med et jevnt og tett plantedekke. Med flerårige vekster menes planter som kan leve i flere år. Vekstene bør fortrinnsvis overleve vinteren og gi god beskyttelse hele året.

Tilskuddet kan gis hvert år det er flerårige vekster på åkerarealene. Arealene kan med fordel ligge minst tre år før fornying. Om grasdekket er flerårig er vanskelig å kontrollere, men kan kontrolleres etter søknadsomgangen på lik linje med tiltaket *ingen jordarbeiding om høsten*.

Statsforvalteren skal definere hvilke arealer som regnes som flomutsatt og hvilke arealer som regnes som erosjonsutsatt.

§ 30 Ingen jordarbeiding på flomutsatte arealer

Det kan gis tilskudd for flomutsatte og vassdragsnære arealer som ikke jordarbeides innenfor [periode fastsatt av statsforvalteren]. Tilskuddet kan gis som et tillegg til arealer som oppfyller vilkårene etter [§ ingen jordarbeiding om høsten].

Statsforvalteren skal bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for.

Tilskuddet utmåles per dekar.

Kommentar til regelverk:

Formålet med tilskuddet er å stimulere til å avstå fra jordarbeiding i områder som er særlig utsatt for flom. Dette skal hindre jordtap og avrenning av næringsstoffer.

Statsforvalteren må definere flomutsatte områder i regional forskrift før søknadsomgangen.

Tilskuddet gis som tillegg til tilskudd for tiltaket Ingen jordarbeiding om høsten. Det er lagt opp til at tiltaket kan gis som tillegg til «ingen jordarbeiding» fordi det i mange tilfeller kan være flomutsatte arealer i erosjonsklasse 1 og 2 som ellers har lavere tilskuddssatser. Flomutsatte arealer har imidlertid stor risiko for avrenning av næringsstoffer og det kan være behov for ekstra stimulering for at disse arealene ikke blir jordarbeidet.

Statsforvalteren fastsetter også periode for når jordarbeiding ikke skal skje, ut ifra når på året det er størst flomfare på de aktuelle arealene. Statsforvalteren kan imidlertid ikke sette tidligere frist enn 1. mars, ettersom tiltaket forutsetter at foretaket også søker tilskudd for «ingen jordarbeiding om høsten». Statsforvalteren definerer arealene som tilskuddet gjelder for i regional forskrift.

§ 31 Direktesådd høstkorn og høstoljevekster

Det kan gis tilskudd for å direkteå høstkorn og høstoljevekster.

Statsforvalteren skal bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasser: lett harving etterfulgt av såing, direkteådd høstkorn og høstoljevekster

Tilskuddet utmåles per dekar.

Kommentar til regelverk:

Formålet med tilskuddet er å stimulere til redusert jordarbeiding ved etablering av høstkorn etter høsting av årets avling. Dette kan bidra til redusert jord- og næringsstofftap fra arealene. Tiltaket gagnar også jordhelsen da forholdene for jordlevende organismer, spesielt for soppers hyfetråder, forbedres ved at jorden bearbeides mindre.

Ved lett høstharving skal det ikke harves dypere enn 10 cm og det skal være minst 30 % halm i overflaten. Det presiseres at det skal være grunn harving med mål om at bonden gradvis kan tilegne seg erfaring med redusert jordarbeiding. Åpningen for lett harving forut for såing skal derfor sees som en overgangsordning for bønder som etter hvert ønsker å gå over til direktesåing uten forstyrning av jorda mellom såradene (såkalt no-till, ved bruk av skåler). Det anbefales derfor at statsforvalteren ikke tilbyr bare tiltaksklassen *lett harving etterfulgt av såing*, men tilbyr begge tiltaksklasser.

Statsforvalteren definerer arealene som tilskuddet gjelder for i regional forskrift.

§ 32 Grasdekte vannveier og grasstriper i åker

Det kan gis tilskudd for flerårig grasdekke i dråg på åkerarealer. Grasdekket skal ha en bredde på minimum seks meter.

Tilskudd kan også gis for grasdekke på tvers av fallet i lange hellinger. Grasdekket skal ha en bredde på minimum to meter.

Vekstene skal være godt etablert om høsten i søknadsåret.

Jordarbeiding og såing skal ved behov skje mellom 1. mars og 1. juli.

Statsforvalteren skal bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall meter det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasser: korn/oljevekster/belgvekster/fôrmais, potet/grønnsaker.

Tilskuddet utmåles per meter.

Kommentar til regelverk:

Formålet med tilskuddet er å stimulere til flerårig grasdekke i dråg på åpen åker og på tvers av fall i lange hellinger som er særlig utsatt for erosjon.

Med dråg menes forsenkninger i åkeren, der vannet ledes etter nedbør. Her vil det i mange tilfeller skje konsentrert overflateavrenning og det er viktig med et grasdekke som har et velutviklet rotsystem som forhindrer jord- og næringsstofftap. Flerårig grasdekke på tvers av fall i lange hellinger kan være aktuelt der det er problemer med jordtap og erosjon inne på åkeren. Grasdekket reduserer vannhastigheten og graving fra overflatevannet i åkeren, i tillegg til å holde bedre på jordsmonnet under selve grasdekket. Her er det ikke krav om å avstå fra gjødsling eller sprøyting, ettersom arealet ligger inne på produksjonsarealet.

Det er ikke satt krav om høsting, siden minimumsbredde for grasdekke på tvers av fallet kun er to meter, og grasdekke i dråg er seks meter, og det derfor kan være utfordrende å høste et slikt areal. Det er ikke like avgjørende å fjerne næringsstoffene som tas opp i grasdekket fra slike arealer, da arealene ikke skal grense til vann eller vassdrag.

Graset i både grasdekke i dråg og på tvers av fallet skal være godt etablert i etableringsåret. Foretaket behøver ikke benytte begge typer grasstriper. Tilskuddet kan søkes om hvert år det er flerårige vekster på åkerarealene. Arealene kan med fordel ligge minst tre år før fornying. Om grasdekket er flerårig er vanskelig å kontrollere, men kan kontrolleres etter søknadsomgangen på lik linje med tiltaket *ingen jordarbeiding om høsten*.

Statsforvalteren definerer arealene som tilskuddet gjelder for i regional forskrift.

§ 33 Grasdekte kantsoner i åker

Det kan gis tilskudd for flerårig grasdekke langs kanten mot vassdrag på åkerareal.

Sonen det gis tilskudd for skal som minimum være der hvor helningsforholdene tilsier at det er økt risiko for at avrenning fra åkeren når ut i vassdraget. Sonen skal ha en bredde på minimum åtte meter, målt fra vassdragets normalvannstand, der minst seks meter ligger på fulldyrka areal.

Avstanden fra vassdragets normalvannstand til der hvor kantsonen starter skal ikke være mer enn 8 meter. Vekstene skal være godt etablert om høsten i søknadsåret. Arealene skal ikke gjødsles eller sprøytes, og skal slås, beites eller pusses i søknadsåret. Jordarbeiding og såing skal ved behov skje mellom 1. mars og 1. juli.

Statsforvalteren skal bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall meter det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasser: korn/oljevektster/belgvekster/fôrmais, potet/grønnsaker.

Tilskuddet utmåles per meter.

Kommentar til regelverk:

Formålet med tilskuddet er å stimulere til etablering av flerårig grasdekke langs kanten mot vassdrag på arealer som er utsatt for erosjon og næringsstoffavrenning. Graset skal være godt etablert i etableringsåret. Tilskuddet kan søkes om hvert år det ligger flerårige vekster på åkerarealene. Arealene kan med fordel ligge minst tre år før fornying. Om grasdekket er flerårig er vanskelig å kontrollere, men kan kontrolleres etter søknadsomgangen på lik linje med tiltaket *ingen jordarbeiding om høsten*.

For å hindre forurensning av vann, er det ikke tillatt med gjødsling eller sprøyting. Det er også satt krav om slått, beiting eller pussing. Det er en fordel om graset slås og fjernes for å holde tilbake næringsstoffene. Mange foretak vil ikke ha utstyr for høsting og det tillates derfor at arealet pusses.

Sonen skal ha minimum bredde på åtte meter målt fra vassdragets normalvannstand. Dette inkluderer sonen på to meter som er satt som et vilkår etter forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket § 4 siste ledd, siste punktum. Avstanden på åtte meter er satt fordi det ikke er et vilkår etter denne forskriften at søker om miljøtilskudd også har søkt om produksjonstilskudd. Dermed blir det ikke riktig å henvise til annet regelverk som forutsetter søknad. Det er derfor presisert at minimum seks meter av sonen må være etablert på fulldyrka eller overflatedyrka areal.

Avstanden fra vassdragets normalvannstand til der hvor kantsonen starter skal ikke være mer enn 8 meter. I områder med varierende bredde på naturlig vegetasjon, gir dette mulighet for sammenhengende kantsoner.

Statsforvalteren definerer arealene som tilskuddet gjelder for i regional forskrift.

§ 34 Kantsone i eng

Det kan gis tilskudd for kantsone i eng langs kanten mot vassdrag som ikke er gjødslet eller sprøytet i søknadsåret. Sonen det gis tilskudd for skal ha en bredde på minimum seks meter [*fire meter dersom dette bestemmes av statsforvalteren*], målt fra vassdragets normalvannstand, der minst fire [*to meter*]

ligger på fulldyrka eller overflatedyrka areal. Avstand mellom vassdrag og gjødsselfri kantsone kan ikke være mer enn 8 meter.

Kantsonen skal høstes ved slått eller beiting i søknadsåret. Jordarbeiding og såing skal ved behov skje mellom 1. mars og 1. juli.

Statsforvalteren skal bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall meter det kan gis tilskudd for.

Tilskuddet utmåles per meter.

Kommentar til regelverk:

Formålet med tilskuddet er å stimulere til at arealer der det dyrkes flerårige urte-/grasvekster til fôr og som grenser mot vassdrag, ikke blir gjødslet eller sprøytet, slik at forurensning til vann blir redusert.

Det er også satt krav om høsting, slik at næringsstoffene som tas opp i grasdekket blir fjernet fra arealet og ikke lekker ut til vann og vassdrag. Tilskuddet kan gis årlig fra det året grasdekket er etablert. Tiltaket omfatter ikke innmarksbeite.

Sonen skal ha minimum bredde på seks meter målt fra vassdragets normalvannstand. Statsforvalteren kan fastsette en smalere sone, minimum fire meter, ut fra en vurdering av arronderings- og miljøhensyn. Dette inkluderer sonen på to meter som er satt som et vilkår etter forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket § 4 siste ledd siste punktum. Avstanden på seks meter er satt fordi det ikke er et vilkår etter forskriften at søker om miljøtilskudd også søker om produksjonstilskudd. Det blir derfor uheldig å henvise til annet regelverk som forutsetter søknad. Det er presisert at minimum fire meter av sonen må være etablert på fulldyrka eller overflatedyrka areal.

Avstanden fra vassdragets normalvannstand til kantsonen skal ikke være mer enn 8 meter. I områder med varierende bredde på naturlig vegetasjon, gir dette mulighet for sammenhengende kantsone.

Statsforvalteren bestemmer hvilke arealer tilskuddet gjelder for i regional forskrift.

§ 35 Fangdam

Det kan gis tilskudd for fangdam som er etablert på eller i tilknytning til jordbruksareal. Fangdammen skal ha tilfredsstillende renseeffekt slik at den fanger opp avrenning av jordpartikler og næringsstoffer og reduserer tilførselen av disse til vann og vassdrag.

Tilskuddet utmåles per dekar.

Kommentar til regelverk:

Formålet med tilskuddet er å stimulere til at fangdammer utgjør et effektivt rensetiltak og at vegetasjon i tilknytning til fangdammene blir skjøttet. Effekten av dammen går ned etter hvert som sedimentasjonskammeret blir fylt opp, og dammen skal derfor tømmes ved behov. Det skal også føres ettersyn og vedlikehold av fangdammen.

Tilskuddet kan bevilges årlig forutsatt at fangdammen har tilfredsstillende renseeffekt.

Arealet rundt fangdammen som det gis tilskudd for, beregnes ut fra vannspeilet og inkluderer kantvegetasjon og vegetasjonsfilter. Plantevernforskriften regulerer tillatt sprøyteavstand til fangdammen.

For å unngå at en fangdam kan forveksles med naturlige kulper eller andedammer anbefaler Landbruksdirektoratet at følgende definisjon tas inn i kommentar til bestemmelsen: *En fangdam er definert som en «konstruksjon» bygd for å redusere avrenning av jord og næringsstoffer og dermed redusere forurensning av vann og vassdrag.*

2.7 Kapittel 7 Utslipp til luft

Formålet med tilskuddene under utslipp til luft er å stimulere til gjødslingsmetoder som gir redusert utslipp av ammoniakk og lystgass og redusert avrenning av næringsstoffer til vann.

§ 36 Spredning av all husdyrgjødsel om våren og eller i vekstsesongen

Det kan gis tilskudd for spredning av husdyrgjødsel og biorest om våren eller i vekstsesongen. *[Dersom statsforvalteren fastsetter frist: Siste frist for spredning er (dato)].* Arealet skal høstes eller beites etter siste spredning i søknadsåret. Det skal minimum spres 5 kg total-Nitrogen i husdyrgjødsel per dekar. Tilskudd kan bare gis dersom all husdyrgjødsel som foretaket disponerer spres om våren eller i vekstsesongen.

Foretaket skal ha dokumentasjon i form av skiftenoteringer som viser sprededato, tidspunkt for nedmolding og gjødselmengde spredd per dekar.

Statsforvalteren kan bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasser: spredning i voksende kultur, nedmolding innen 2 timer i åpen åker, nedmolding innen 18 timer i åpen åker

Tilskuddet utmåles per dekar.

Kommentar til regelverk:

Formålet med tilskuddet er å stimulere til at husdyrgjødsel og biorest blir spredd på mest mulig gunstig tidspunkt. Dette er viktig for å få best mulig opptak av næringsstoffene i avlingene, og redusere forurensning av vann og utslipp til luft.

Voksende kultur skal forstås som planter som allerede er etablert om våren ved vekstsesongens begynnelse slik som etablert eng.

Tiltaket innebærer at all husdyrgjødsel som foretaket disponerer skal spres om våren eller i vekstsesongen. Statsforvalteren kan fastsette datofrist for når gjødsel skal være spredd. Dersom statsforvalteren ser at spredningen ikke kan gjennomføres på grunn av svært utfordrende værforhold gjennom store deler av sesongen, kan statsforvalteren bestemme en annen frist. Ny frist må bestemmes minimum én uke før tidligere fastsatt dato. Arealet må fortsatt høstes eller beites etter siste spredning.

«All husdyrgjødsel som foretaket disponerer» er den gjødsel som foretaket bruker på det jordbruksarealet foretaket disponerer, og denne skal spres om våren eller i vekstsesongen. Dette inkluderer biorest og evt. gjødsel som mottas fra andre foretak. Husdyrgjødsel som avhendes ved levering til biogassanlegg eller til annet foretak regnes ikke som disponert av foretaket.

Tiltaket kan kombineres med [§ § nedlegging av husdyrgjødsel og nedfelling av husdyrgjødsel] på foretaksnivå, men arealet det søkes tilskudd for må ikke overlappe.

Foretaket skal ha gjødslingsplan og skiftenoteringer som viser sprededato, gjødselmengde spredd per dekar og tidspunkt for nedmolding. Manglende eller mangelfull gjødslingsplan er et avkortingsgrunnlag etter § 53 bokstav c. Vi viser til denne bestemmelsen og kommentaren til bestemmelsen samt omtale av avkortingsrutiner i sakbehandlingsrundskrivet. Her går det frem at gjødslingsplan er grunnleggende for formålet med tilskudd til miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel, avrenningstiltak m.fl. og at det taler for en betydelig avkorting om det søkes tilskudd for miljøvennlig spredning. Vi minner om at det må gjøres en konkret vurdering, og det er det samlede tilskuddet som vurderes for avkorting.

Statsforvalteren kan bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for i regional forskrift.

§ 37 Nedlegging av husdyrgjødsel

Det kan gis tilskudd for spredning av husdyrgjødsel og biorest ved nedlegging. Det skal minimum spres 5 kg total-Nitrogen i husdyrgjødsel per dekar. [*Dersom statsforvalteren fastsetter frist: Siste frist for spredning er dato*]. Arealet skal høstes eller beites etter siste spredning i søknadsåret.

Foretaket skal ha dokumentasjon i form av skiftenoteringer som viser sprededato, tidspunkt for nedmolding og gjødselmengde spredd per dekar.

Statsforvalteren kan bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasser: nedlegging i voksende kultur, nedlegging i voksende kultur ved flere spredninger, nedlegging og nedmolding innen 2 timer i åpen åker, nedlegging og nedmolding innen 18 timer i åpen åker

Tilskuddet utmåles per dekar.

Kommentar til regelverk:

Formålet med tilskuddet er å stimulere til at husdyrgjødsel og biorest blir lagt rett ned på jorda i stedet for tradisjonell breispredning med gjødselkanon eller lignende. Nedlegging motvirker tap av ammoniakk til lufta og er også gunstig med hensyn til vannmiljø. Tiltaket innebærer at storparten av gjødsla spres vår/vekstsesong.

Arealet skal høstes eller beites etter spredning. Statsforvalteren kan fastsette datofrist for når gjødsla skal være spredd. Dersom statsforvalteren ser at spredningen ikke kan gjennomføres på grunn av svært utfordrende værforhold gjennom store deler av sesongen, kan statsforvalteren bestemme en annen frist. Ny frist må bestemmes minimum én uke før tidligere fastsatt dato. Arealet må fortsatt høstes eller beites etter siste spredning.

Voksende kultur skal forstås som planter som allerede er etablert om våren ved vekstsesongens begynnelse slik som etablert eng.

Foretaket skal ha gjødslingsplan og skiftenoteringer som viser sprededato, tidspunkt for nedmolding og gjødselmengde spredd per dekar. Manglende eller mangelfull gjødslingsplan er et avkortingsgrunnlag etter § 53 bokstav c. Vi viser til denne bestemmelsen og kommentaren til bestemmelsen samt omtale av avkortingsrutiner i sakbehandlingsrundskrivet. Her går det frem at gjødslingsplan er grunnleggende for formålet med tilskudd til miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel, avrenningstiltak m.fl. og at det taler for en betydelig avkorting om det søkes tilskudd for miljøvennlig spredning. Vi minner om at det må gjøres en konkret vurdering, og det er det samlede tilskuddet som vurderes for avkorting.

Statsforvalteren kan differensiere tilskuddet ved spredning med nedlegging ved flere enn én spredning. Statsforvalteren bestemmer hvor mange spredninger som skal inngå i tiltaksklassen «nedlegging på eng ved flere spredninger».

Tiltaket kan kombineres med [§ spredning om våren eller i vekstsesongen] på foretaksnivå, men arealet det søkes tilskudd for kan ikke overlappe.

Statsforvalteren kan bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for i regional forskrift.

§ 38 Nedfelling av husdyrgjødsel

Det kan gis tilskudd for spredning av husdyrgjødsel og biorest ved nedfelling. Det skal minimum spres 5 kg total-Nitrogen i husdyrgjødsel per dekar. [*Dersom statsforvalteren fastsetter frist: Siste frist for spredning er dato*]. Arealet skal høstes eller beites etter siste spredning i søknadsåret.

Foretaket skal ha dokumentasjon i form av skiftenoteringer som viser sprededato, og gjødselmengde spredd per dekar.

Statsforvalteren kan bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasser: nedfelling i voksende kultur, nedfelling i voksende kultur ved flere spredninger, nedfelling i åpen åker.

Tilskuddet utmåles per dekar.

Kommentar til regelverk:

Formålet med tilskuddet er å stimulere til at husdyrgjødsel og biorest blandet direkte i jordsmonnet i stedet for tradisjonell breispredning med gjødselkanon eller lignende. Nedfelling motvirker tap av ammoniakk til lufta og er også gunstig med hensyn til vannmiljø. Tiltaket innebærer at storparten av gjødsla spres vår/vekstsesong.

Arealet skal høstes eller beites etter spredning. Statsforvalteren kan fastsette datofrist for når gjødsla skal være spredd. Dersom statsforvalteren ser at spredningen ikke kan gjennomføres på grunn av svært utfordrende værforhold gjennom store deler av sesongen, kan statsforvalteren bestemme en annen frist. Ny frist må bestemmes minimum én uke før tidligere fastsatt dato. Arealet må fortsatt høstes eller beites etter siste spredning.

Foretaket skal ha gjødslingsplan og skiftenoteringer som viser sprededato og gjødselmengde spredd per dekar. Manglende eller mangelfull gjødslingsplan er et avkortingsgrunnlag etter § 53 bokstav c. Vi viser til denne bestemmelsen og kommentaren til bestemmelsen samt omtale av avkortingsrutiner i sakbehandlingsrundskrivet. Her går det frem at gjødslingsplan er grunnleggende for formålet med tilskudd til miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel, avrenningstiltak m.fl. og at det taler for en betydelig avkorting om det søkes tilskudd for miljøvennlig spredning. Vi minner om at det må gjøres en konkret vurdering, og det er det samlede tilskuddet som vurderes for avkorting.

Statsforvalteren kan differensiere tilskuddet ved spredning med nedfelling på eng ved flere enn én spredning. Statsforvalteren bestemmer hvor mange spredninger som skal inngå i tiltaksklassen «nedfelling på eng ved flere spredninger».

Tiltaket kan kombineres med [§ spredning om våren eller i vekstsesongen] på foretaksnivå, men arealet det søkes tilskudd for kan ikke overlappe.

Statsforvalteren kan bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for i regional forskrift.

§ 39 Spredning av husdyrgjødsel med tilførselsslange

Det kan gis tilskudd for spredning av husdyrgjødsel og biorest med tilførselsslange, som et tillegg til tilskudd etter [§§ Spredning av all husdyrgjødsel om våren eller i vekstsesongen, nedlegging av husdyrgjødsel, nedfelling av husdyrgjødsel].

Foretaket må kunne dokumentere bruk av tilførselsslange.

Statsforvalteren skal bestemme hvilken kombinasjon av [§§ Spredning av all husdyrgjødsel om våren eller i vekstsesongen, nedlegging av husdyrgjødsel, nedfelling av husdyrgjødsel] tilskudd for spredning av tilførselsslange kan gjelde for.

Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasser: bruk av tilførselsslange, bruk av tilførselsslange ved flere spredninger.

Tilskuddet utmåles per dekar.

Kommentar til regelverk:

Formålet med tilskuddet er å stimulere til bruk av tilførselsslager for spredning av husdyrgjødsel og biorest for å redusere jordpakking.

Redusert jordpakking kan gi bedre avlinger på grunn av god jordstruktur for planterøttene og lavere lystgasutslipp på grunn av bedre infiltrasjon av vann. Bruk av tilførselsslange har effekt som selvstendig tiltak, men tilskuddet bør knyttes opp mot at gjødsla spres på en miljøvennlig måte. Tiltaket skal derfor gis som et tillegg til de enkelte gjødselstiltakene.

Statsforvalteren kan bestemme at tilleggstilskuddet ikke skal gis i alle kombinasjoner av tiltakene for miljøvennlig spredning. Statsforvalteren skal bestemme hvilken kombinasjon av [§§ *Spredning av all husdyrgjødsel om våren eller i vekstsesongen, nedlegging av husdyrgjødsel, nedfelling av husdyrgjødsel*] tilskudd for spredning av tilførselsslange kan gjelde for.

Statsforvalteren kan differensiere tilskuddet ved spredning med slangeutstyr ved flere enn én spredning. Statsforvalteren bestemmer hvor mange spredninger som skal inngå i tiltaksklassen «bruk av tilførselsslange ved flere spredninger».

2.8 Kapittel 8 Plantevern

Formålet med tilskuddene under plantevern er å stimulere til bruk av andre metoder for ugrasbekjempelse enn bruk av kjemiske plantevernmidler.

§ 40 Ugrasharving i korn og frøvekster

Det kan gis tilskudd til ugrasharving i korn og annet frø til modning. Det gis ikke tilskudd dersom det benyttes plantevernmidler mot ugras før høsting, unntatt mot floghavre, hønsehirse eller ved nedsviing av oljevekster og åkerbønner.

Økologiske arealer og arealer i karens som mottar produksjonstilskudd for økologisk drift er ikke tilskuddsberettiget.

Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for.

Tilskuddet utmåles per dekar.

Kommentar til regelverket:

Formålet med tilskuddet er å stimulere til harving for å fjerne ugras i stedet for bruk av plantevernmidler.

Tiltaket omfatter ugrasharving i korn og annet frø til modning. Krav om plantevernjournal ligger i forskrift om plantevernmidler og omfatter bruk av integrerte metoder.

§ 41 Mekanisk ugrasbekjempelse i radkulturer

Det kan gis tilskudd for mekanisk ugrasbekjempelse eller flimming i radkulturer. Det gis ikke tilskudd dersom det benyttes plantevernmidler mot ugras før høsting, unntatt ved nedsviing av potetris.

Økologiske arealer og arealer i karens som mottar produksjonstilskudd for økologisk drift er ikke tilskuddsberettiget.

Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasser: flimming, mekanisk ugrasbekjempelse.

Tilskuddet utmåles per dekar

Kommentar til regelverket:

Formålet med Tilskuddet er å stimulere til metoder for å fjerne ugras uten bruk av plantevernmidler.

Tiltaket innebærer mekanisk bekjempelse (radrensing, lusing eller hypping i radkulturer) eller flammebehandling. Krav om plantevernjournal ligger i forskrift om plantevernmidler og omfatter bruk av integrerte metoder. Damping inngår ikke i tilskuddet.

2.9 Kapittel 9 Jord og jordhelse

Formålet med tilskuddene under jord og jordhelse er å forbedre tilstanden i jorda ved å stimulere til mer biologisk aktivitet. Dette gjøres gjennom å øke perioden med grønt plantedekke, tilføre av kompost og redusere forstyrrelse av jorda. Økt plantedekke og tilførsel av biokull fører også til lagring av karbon i jord.

Det er tett sammenheng mellom miljøtema jord og jordhelse og miljøtema avrenning til vann. Tiltak for å redusere jordarbeiding ligger i miljøtema avrenning til vann. Tiltak under miljøtema Jord og jordhelse reduserer også tilførselen av jordpartikler og næringsstoffer til vann ved å forbedre jordstrukturen og dermed vannhusholdningen og evnen til å holde på næringsstoffer.

§ 42 Fangvekster som underkultur

Det kan gis tilskudd for fangvekster sådd i voksende kulturer av korn, oljevekster, belgvekster, radkulturer eller mais. Fangveksten skal være godt etablert om høsten, og skal ikke være hovedvekst året etter at den er sådd. Arealet skal ikke sprøytes med plantevernmidler eller gjødsles om høsten. Det er tillatt å spre egenprodusert kompost etter [§ bruk av kompost]. Arealet skal ikke jordarbeides før 1. mars året etter søknadsåret.

Statsforvalteren skal bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for. Statsforvalteren kan sette en nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasser: hovedvekst korn/oljevekster/belgvekster/fôrmais, hovedvekst grønnsaker/poteter

Tilskuddet utmåles per dekar.

Kommentar til regelverk:

Formålet med tilskuddet er å stimulere til bruk av fangvekster for å bedre jordstruktur og jordhelse gjennom å øke innholdet av levende røtter og organisk materiale. Ved å øke innholdet av organisk materiale forbedres jordstrukturen, og karbon lagres i jorda. Formålet med fangvekster er også å beskytte jordoverflaten mot erosjon og avrenning av næringsstoffer ved kraftig nedbør og flom.

Med fangvekster menes her en vekst som i utgangspunktet konkurrerer minimalt med hovedveksten, men som etablerer seg godt etter at hovedveksten er høstet. Fangveksten vil da gi et tett plantedekke, med god rotstruktur, som beskytter jorda og tar opp næringsstoffer fra dypere jordlag. Det bør ikke sås belgvekster i ren bestand som fangvekst.

Tiltaket innebærer såing av fangvekster som underkultur i annen avling, for å gi bedre beskyttelse mot erosjon og næringsstofftap. Det er viktig at kravet om at fangvestene er godt etablert om høsten blir fulgt opp. Med «godt etablert» menes det at plantene er godt synlige over jorda med et jevnt og tett plantedekke.

Statsforvalteren definerer arealene som tilskuddet gjelder for i regional forskrift. Arealene kan velges ut basert på for eksempel moldklasser eller risiko for avrenning til vann og vassdrag. Se også omtale i kapittel 1.2.

§ 43 Fangvekst sådd etter høsting

Det kan gis tilskudd for fangvekster sådd etter tidlig høsting av korn, oljevekster, belgvekster, radkulturer eller mais. Fangveksten skal være godt etablert om høsten, og skal ikke være hovedvekst året etter at den er sådd. Arealet skal ikke sprøytes med plantevernmidler eller gjødsles om høsten. Arealet skal ikke jordarbeides før 1. mars året etter søknadsåret.

Ved dyrking av tidligvekster påfølgende år, kan statsforvalteren fastsette en annen frist for jordarbeiding, etter 20. oktober.

Statsforvalteren skal bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for. Statsforvalteren kan sette en nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for.

Statsforvalteren kan tillate grunn harving eller utjevning av såbed etter høsting, for å sikre god etablering av fangveksten.

Tiltaksklasser: hovedvekst korn/ oljevekster/ belgvekster/ fôrmais, hovedvekst grønnsaker/poteter

Tilskuddet utmåles per dekar.

Kommentar til regelverk:

Formålet med tilskuddet er å stimulere til bruk av fangvekster for å bedre jordstruktur og jordhelse gjennom å øke innholdet av levende røtter og organisk materiale. Ved å øke innholdet av organisk materiale forbedres jordstrukturen, og karbon lagres i jorda. Formålet med fangvekster er også å beskytte jordoverflaten mot erosjon og avrenning av næringsstoffer ved kraftig nedbør og flom.

Tiltaket innebærer såing av fangvekst straks etter høsting av tidligkulturer av grønnsaker, poteter eller rotvekster. Fangvekster gir bedre beskyttelse mot tap av jord og næringsstoffer enn åpen åker etter høsting av grønnsaker, poteter og rotvekster. I tillegg kan fangvekstene ta opp overskudd av næringsstoffer fra arealet. Dette forutsetter imidlertid at vekstene er godt etablert. Med «godt etablert» menes det at plantene har utviklet god rotstruktur og er godt synlige over jorda med et jevnt og tett plantedekke.

Med fangvekster (sådd etter høsting) menes her vekster som vokser raskt etter såing og som etablerer seg godt før vinteren med røtter som armerer jorda og som kan ta opp næringsstoffer fra dypere lag. Det bør ikke sås belgvekster i ren bestand som fangvekst.

Statsforvalteren definerer arealene som tilskuddet gjelder for i regional forskrift. Arealene kan velges ut basert på for eksempel moldklasser eller risiko for avrenning til vann og vassdrag. Se også omtale i kapittel 1.2.

Ved dyrking av tidligvekster kan statsforvalteren fastsette en annen frist for jordarbeiding, etter 20. oktober. Med tidligvekster menes vekster som høstes før 1. juli.

§ 44 Fangvekst med høy diversitet

Det kan gis tilskudd til bruk av fangvekst som sås med frøblandinger som gir høy diversitet, minimum tre plantefamilier.

Tilskuddet gis som et tillegg til arealer som oppfyller [*§ fangvekster sådd som underkultur eller § fangvekst sådd etter høsting*].

Statsforvalteren kan sette en nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for. Statsforvalteren skal bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for.

Tilskuddet utmåles per dekar.

Kommentar til regelverk:

Formålet med tilskuddet er å stimulere til bruk av fangvekster med høy diversitet fordi det er gagnar jordhelsen ved å skape høy biodiversitet av mikro- og makroorganismer i jorda.

Kvittering for innkjøpt frøblanding kan benyttes for å kontrollere at blandingen inneholder minimum tre plantefamilier.

Statsforvalteren definerer arealene som tilskuddet gjelder for i regional forskrift. Arealene kan velges ut basert på for eksempel moldklasser eller risiko for avrenning til vann og vassdrag. Se også omtale i kapittel 1.2.

§ 45 Bruk av egenprodusert kompost

Det kan gis tilskudd til spredning av kompost som er egenprodusert. Komposten kan spres om våren eller i en godt etablert fangvekst i henhold til [*§ Fangvekst som underkultur*]. Det skal spres mellom 0,5–1,5 tonn kompost per dekar. Frist for tilførsel er 1. september i søknadsåret.

Beskrivelse av komposteringsmetoden som er brukt skal kunne legges frem ved kontroll. Komposten skal ha temperaturlogg som viser at temperaturen har vært over 55°C i mer enn tre dager. Opphavsmaterialet skal dokumenteres.

Foretaket skal ha dokumentasjon som viser tilførselsdato, hvor det er tilført kompost og kompostmengde spredd per dekar.

Statsforvalteren kan bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for.

Tilskuddet utmåles i dekar.

Kommentar til regelverk:

Formålet med tilskuddet er å stimulere til bruk av kompost fordi det er et svært godt jordforbedringsmateriale. Kompost bidrar til å skape et gunstigere forhold mellom bakterier og sopp, øker aktiviteten og diversiteten av jordlevende organismer, og forbedrer dermed jordas evne til å levere økosystemtjenester.

Videre skal tilskuddet stimulere til resirkulering av gårdens egne næringsstoffer. Statsforvalter og kommune må tilby veiledningsmateriale som sikrer at bonden har gode forutsetninger for å lage kompost av god kvalitet. Veiledningsmaterialet må også inneholde presisering av at alt materialet som benyttes i komposten skal ha opphav fra arealer bonden selv disponerer. I tillegg må det informeres om gjeldende regelverk, så som forskrift om organisk gjødsel, forskrift om floghavre, forskrift om plantehelse og forskrift om animalske biprodukt.

Statsforvalteren definerer arealene som tilskuddet gjelder for i regional forskrift. Arealene kan velges ut basert på for eksempel moldklasser eller risiko for avrenning til vann og vassdrag. Se også omtale i kapittel 1.2.

§ 46 Spredning av biokull

Det kan gis tilskudd til spredning av biokull i åpen åker. Biokullet skal nedmoldes etter spredning.

Statsforvalteren skal bestemme hvilke jordtyper eller hvilke områder tilskudd til biokullspredning gjelder for. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd til.

Tilskuddet utmåles i kilogram og skal tegnes i kart.

Kommentar til regelverk:

Formålet med tilskuddet er å stimulere til spredning av biokull på jordbruksjord. Effekten av biokull er hovedsakelig karbonlagring, i tillegg kan det ha andre positive effekter på jordens funksjoner.

Biokull som er tilsatt fôr er også tilskuddsberettiget der gjødsla spres i åpen åker.

Statsforvalteren må tilby veiledning om gjeldende regelverk, så som forskrift om organisk gjødsel. Da tilskuddet er et karbonlagringstiltak er det viktig at produktet er bærekraftig fremstilt. Ved bruk av kommersielle biokullprodukter skal disse være EBC (European Biochar Certificate) merket. Ved bruk av ikke-kommersielle biokullprodukter skal foretaket dokumentere produksjonssted, produksjonsmetode og opphavsmateriale.

2.10 Kapittel 10 Miljøavtale og klimarådgiving

Formålet med tiltakene *miljøavtale* og *klimarådgiving* er å redusere jordbruksproduksjonens klima- og miljøavtrykk.

§ 47 Miljøavtale

Det kan gis tilskudd for foretak som gjennomfører en kombinasjon av tiltak for styrket miljøinnsats.

Statsforvalteren skal bestemme hvilke områder tilskuddet gis for, samt hvilke tiltak fra denne instruksjonen som inngår i miljøavtalen. Statsforvalteren kan også sette ytterligere miljøkrav knyttet til tilskuddet, for å oppnå en ønsket miljøeffekt.

Tiltaksklasser: Trinn 1 og trinn 2.

Tilskuddet utmåles per dekar.

Kommentar til regelverk:

Formålet med tilskuddet er å stimulere til at foretak gjennomfører flere miljøtiltak, som i kombinasjon gir større miljøgevinst enn enkelttiltak.

Tiltakene i miljøavtalen skal være definert av statsforvalteren i regional forskrift. Tiltakene som kan inngå i miljøavtalen skal bestå av tiltak fastsatt i denne instruksjonen. Miljøavtalen kan i tillegg inneha ekstra krav som styrker miljøeffekten. Aktuelle krav i slike miljøavtaler vil kunne være knyttet til for eksempel faste kjørespor, redusert gjødsling under norm eller spesifikke skjøtselskrav.

Miljøavtale er knyttet til tiltak for å forbedre tilstanden på og rundt jordbruksarealet ved å sette sammen tiltak fra følgende miljøtema: Avrenning til vann, utslipp til luft, biologisk mangfold og jord og jordhelse.

Statsforvalteren skal bestemme hvilke tiltak fra denne instruksjonen som inngår i miljøavtalen. Statsforvalteren kan også sette ytterligere miljøkrav knyttet til tilskuddet, for å oppnå en ønsket miljøeffekt. Det er to tiltaksklasser (trinn 1 og trinn 2), som gir mulighet for å differensiere miljøtilskuddet ut fra nivå på vilkår eller typer drift.

§ 48 Klimarådgivning

Det kan gis tilskudd for klimarådgivning som er gjennomført i en søknadsperiode, fra 15. oktober forrige år til 15. oktober i søknadsåret. Tiltaksplan for utført rådgiving må vedlegges søknaden. Tiltaksplanen skal være underskrevet av rådgiver.

Med klimarådgivning menes rådgivning som i størst mulig grad tar for seg en helhetlig gjennomgang av utslipp og opptak av klimagasser fra alle gårdens produksjoner, med sikte på å gjennomføre klimatilpasning. Behov for klimatilpasning skal også inngå i rådgivningen. Tilbydere av klimarådgivning skal være godkjent av Landbruksdirektoratet.

Dersom det søkes om tilskudd for gjennomført klimarådgivning i flere søknadsperioder, skal det utarbeides ny tiltaksplan som redegjør for gjennomførte tiltak fra forrige tiltaksplan.

Tiltaksklasser: to-til-en rådgivning, en-til-en rådgivning, grupperådgivning.

Alle statsforvaltere skal legge til rette for følgende tilskuddssatser: 9 500 kroner for to-til-en rådgiving, 7 500 kroner for en-til-en rådgiving og 5 500 kroner for grupperådgiving, jf. Prop. 149 S. (2024-2025)

Tilskuddet kan kun utmåles for én gjennomført rådgivning per søknadsomgang.

Tilskuddet utmåles per stykk.

Kommentarer til regelverket:

Formålet med tilskuddet er å legge til rette for at bonden får rådgiving om gårdens klimaavtrykk og behovet for klimatilpasning. Tilskuddet skal bidra til økt kunnskap om klimagassutslipp, karbonbinding og klimatilpasning, med sikte på gjennomføring av klimatiltak i jordbruksproduksjonen på foretaket. Klimatiltakene omfatter ikke bare tilskuddsberettigede tiltak, men også generell optimering av drifta som for eksempel redusert dieselforbruk eller redusert kalvedødelighet.

I tillegg til helhetlig gjennomgang av opptak og utslipp av klimagasser, skal klimarådgivningen vurdere behov for tiltak som gjelder klimatilpasning. Med utgangspunkt i forutsetningene på foretakene, vil tiltak som gjelder håndtering av overflatevann, fordrøyingsdammer, naturbaserte renseløsninger, drenering, praksis som gjelder jordarbeiding og andre dyrkingsmessige forhold, være aktuelle.

Innholdet i klimarådgivningen og tilbydere skal være godkjent av Landbruksdirektoratet.

Et vilkår for tilskudd er at det utarbeides en tiltaksplan som legges ved søknaden. Det stilles ikke som vilkår for tilskuddet at foretaket gjennomfører tiltak, men rådgivning og utarbeiding av tiltaksplan skal gi bonden kunnskapsgrunnlag og motivasjon for å gjennomføre tiltak og driftsforbedringer for å redusere utslipp og tilpasninger til et endret klima.

Det er totalt tre tiltaksklasser som skal avspeile kostnadene ved rådgivingen. Tiltaksklassen to-til-en rådgiving benyttes der hvor gårdsdriften består av flere typer produksjoner, eksempelvis grovfôrproduksjon og melkeproduksjon og flere rådgivere må delta i klimarådgivningen. En-til-en rådgiving benyttes når gårdsdriften består av en enkelt produksjon, eksempelvis korn eller grønnsaker. Denne tiltaksklassen benyttes også i de tilfeller hvor produksjonen består av forskjellige produksjoner, men hvor det i inneværende søknadsomgang ikke kan lages en tiltaksplan som omfatter alle produksjoner på gården, fordi det ikke eksisterer et helhetlig rådgivningstilbud. Et eksempel på dette er (pr. 2022) at det ikke tilbys klimarådgivning for produksjon av svin, fjørfe m.fl. i kombinasjon med planteproduksjon.

Dersom det søkes om tilskudd for gjennomført klimarådgivning i flere søknadsperioder, er det et vilkår for å få tilskudd at det utarbeides ny tiltaksplan med beskrivelse av hvilke tiltak som er gjennomført eller igangsatt siden forrige klimarådgiving. At det er gjennomført tiltak sannsynliggjør behovet for ny klimarådgivning. Unntak fra dette gjelder der det er gjennomført delvis rådgiving.

2.11 Kapittel 11 Generelle bestemmelser

§ 49 Utmåling og utbetaling av regionale miljøtilskudd

Tilskuddet utmåles etter satser fastsatt årlig av statsforvalteren. Tilskuddet skal kun gis det året som tiltaket blir gjennomført. Det kan gis tilskudd til tiltaket klimarådgiving som er gjennomført siden forrige søknadsfrist.

Statsforvalteren kan sette et maksbeløp for tilskudd et foretak kan innvilges per tiltak eller grupper av tiltak innenfor temaene kulturlandskap, biologisk mangfold, kulturminner- og miljøer, jord og jordhelse, friluftsliv, avrenning til vann, utslipp til luft eller plantevern. Avgrensingen skal fastsettes i regionalt miljøprogram.

Kommentar til regelverk:

Statsforvalteren fastsetter årlig satser for tilskuddene etter samråd med fylkeslagene i Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Statsforvalteren fastsetter foreløpige satser som kan justeres for å tilpasse forbruket til bevilgningen.

Tilskudd kan kun gis det året tiltaket blir gjennomført, med unntak av klimarådgivning som kan gis dersom den er gjennomført siden forrige søknadsfrist.

§ 50 Søknad

Foretak som søker tilskudd skal benytte søknadsskjema fastsatt av Landbruksdirektoratet.

Søknadsfristen er 15. oktober. For beitelag som søker tilskudd etter [§ Drift av beitelag] er fristen 15. november.

Dersom søknad leveres etter fristene i andre ledd, reduseres tilskuddet med 1 000 kroner per dag inntil 14 dager etter fristens utløp. Tilskuddet kan ikke overdras til eie eller pant.

Søknader om regionalt miljøtilskudd som er levert innen søknadsfristen kan endres innen 29. oktober uten reduksjon i tilskuddet. Dette gjelder ikke søknad om tilskudd etter [§ Drift av beitelag].

Kommentar til regelverk:

Foretak som søker tilskudd skal benytte søknadsskjema fastsatt av Landbruksdirektoratet. Søknadsfristen er 15. oktober, og for beitelag er den 15. november. Det er ikke lenger mulighet for statsforvalterne å fastsette egen frist.

Det er søkers ansvar at søknaden leveres i rett tid. For å regnes som levert i rett tid, må søknaden enten:

- være levert elektronisk via altinn.no før midnatt på datoen for søknadsfristen, eller
- være postlagt senest på dato for søknadsfristen, eller
- være levert kommunen før åpningstidens slutt på datoen for søknadsfristen.

Søknaden kan leveres inntil 14 dager etter søknadsfristen (jf. tredje ledd.) Utbetalingen vil da reduseres med 1 000 kroner for hver dag som er gått etter søknadsfristen.

Foretak som har levert søknaden innen fristen 15. oktober kan endre søknadsopplysningene inntil 14 dager etter søknadsfristen, uten at utbetalingen reduseres med 1 000 kroner per dag (jf. fjerde ledd). Søker kan altså endre den innsendte søknaden frem til og med 29. oktober. *Merk at dette ikke gjelder søknad om tilskudd til drift av beitelag.*

§ 51 Administrasjon, dispensasjon og klage

Statsforvalteren administrerer tilskuddene etter denne forskriften.

Vedtak om tilskudd fattes av kommunen. Statsforvalteren kan i særlige tilfeller dispensere fra bestemmelsene om tilskudd fastsatt i denne forskriften.

Vedtak fattet av kommunen kan påklages til statsforvalteren. Vedtak fattet av statsforvalteren i første instans kan påklages til Landbruksdirektoratet.

Kommentar til regelverk:

Første ledd angir at kommunen fatter vedtak om miljøtilskudd i førsteinstans.

Statsforvalteren kan i særlige tilfeller dispensere fra bestemmelsene i forskriften. Dispensasjon skal kun gis dersom det er særlig tilfeller av forbigående art som gjør at foretaket som søker tilskudd ikke oppfyller vilkårene for tilskudd. For eksempel vil sykdom eller andre uforutsette hendelser utenfor foretakets kontroll være «særlige tilfeller» som vil gi grunnlag for å fatte vedtak om dispensasjon. At man er i villfarelse om søknadsfrist etc. er ikke et slikt særlig tilfelle. Andre uforutsette hendelser utenfor foretakets kontroll kan eksempelvis være klimatiske forhold som gjør det umulig å gjennomføre tiltaket innenfor angitt frist.

Ved søknad om dispensasjon fra vilkår knyttet til miljø, eksempelvis tiltak under miljøtema biomangfold, må en ta stilling til om en dispensasjon kan gis i tråd med prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12. Se nærmere omtale om dette under kapittel 3 biomangfold.

Tredje ledd angir at vedtak fattet av kommunen kan påklages til statsforvalteren. Vedtak fattet av statsforvalteren i første instans kan påklages Landbruksdirektoratet.

§ 52 Opplysningsplikt og kontroll

Søker av tilskudd plikter å gi alle opplysninger som kommunen, statsforvalteren og Landbruksdirektoratet finner nødvendig for å kunne forvalte ordningen.

Kommunen, statsforvalteren og Landbruksdirektoratet kontrollerer at utbetaling av tilskudd er riktige. Søker plikter å utlevere all bokføring, korrespondanse og opptegnelser som vedkommer tilskuddet. Opplysninger gitt i forbindelse med søknad om tilskudd kan også kontrolleres ved telling og måling på de eiendommer som foretaket benytter i driften.

Kommentar til regelverk:

Søker av tilskudd plikter å gi alle opplysninger som kommunen, statsforvalteren og Landbruksdirektoratet finner nødvendig for å kunne forvalte ordningen.

Kommunen, statsforvalteren og Landbruksdirektoratet kontrollerer at utbetaling av tilskudd er riktig. Søker plikter å utlevere all bokføring, korrespondanse og opptegnelser som vedkommer tilskuddet. Opplysninger gitt i forbindelse med søknad om tilskudd kan også kontrolleres ved telling og måling på de eiendommer foretaket benytter i driften.

§ 53 Avkorting ved regelverksbrudd mv.

Hele eller deler av det samlede tilskuddet kan avkortes dersom foretaket

- a. uaktsomt eller forsettlig har drevet eller driver sin virksomhet i strid med annet regelverk for jordbruksvirksomhet.
- b. har brutt bestemmelser i forskrift 1. juli 1999 nr. 791 om gjødslingsplanlegging, eller

ikke har ført journal over plantevernmidler som foretaket har benyttet på arealene som det disponerer. Journalen skal inneholde opplysninger om navn på plantevernmiddelet som brukes, tidspunkt for behandling og dosen som er brukt, samt området og veksten som plantevernmiddelet ble brukt på. Tilskuddet kan også avkortes dersom foretaket ikke kan fremlegge slike journaler for de siste tre årene.

- c. i tilknytning til jordbruksarealet det disponerer ikke har vegetasjonssone på minst to meter mot vassdrag med årssikker vannføring, målt horisontalt fra vassdragets normalvannstand. Vegetasjonssonen kan ikke jordarbeides.
- d. på eller i tilknytning til arealet foretaket disponerer, foretar inngrep som forringer kulturlandskapet. Det kan likevel bare avkortes for inngrep på eiendom som foretaket helt eller delvis disponerer. Dersom annet regelverk ikke er til hinder for det, kan kommunen likevel forhåndsgodkjenne inngrepet dersom det avhjelper betydelige driftsmessige ulemper.

Kommentar til regelverk:

Forvaltningen må foreta en konkret vurdering i hver enkelt sak av om det bør reageres med avkorting i foretakets tilskudd. Formålet er videre å hindre at ulovlig virksomhet støttes, selv om regelverksbruddet ikke skjer på tilskuddsmyndighetenes ansvarsområde. Bestemmelsen er viktig for å sikre at samfunnets fellesmidler forvaltes på en forsvarlig måte.

Et overordnet mål med avkorting er å sikre forsvarlig forvaltning av fellesskapets midler. Hensikten med bestemmelsen er å bidra til at tilskuddsmottakerne opptrer innenfor det fastsatte regelverket. Den har ikke et pønalt formål.

Bokstav a

Avkorting etter første ledd bokstav a gjelder foretakets uaktsomme eller forsettlig overtredder. Foretaket må minst ha handlet minst «simpelt uaktsomt» før det blir adgang for forvaltningen å fatte vedtak om avkorting ved brudd på annet regelverk.

Dette gjelder konstaterte overtredder av regelverk som har sammenheng med jordbruksvirksomheten. Overtredder etter lov eller forskriftsverk som er hjemlet i jordlova, typisk nydyrkingsforskriften, gjødselvereforskriften, dyrevelferdsloven med tilhørende forskriftsverk vil eksempelvis kunne gi grunnlag for avkorting. Også lovovertredder som er knyttet til virksomheten etter for eksempel forurensningsloven eller kulturminneloven kan gi grunnlag for avkorting av tilskuddet. Utøvelsen av jordbruksdrift må være det karakteristiske for regelverksbruddet. Det må unngås at andre generelle regler som gjelder virksomheten, uforholdsmessig benytte som grunnlag for avkorting. For eksempel vil ikke brudd på veitrafikkloven kunne gi grunnlag for avkorting. Det må videre foretas en konkret vurderes sammenheng mellom overtredder og det som det er søkt tilskudd for.

Bokstav b

Avkorting etter første ledd bokstav b for brudd på vegetasjonssonenes størrelse vil også være aktuelt der det er holdepunkter for at vegetasjonssonen er jordarbeidet. Sonen på to meter er et absolutt minstekrav. Avvik der det er mindre enn to meter bør derfor føre til avkorting, selv om avviket er lite. Vegetasjonssonen skal være til stede til enhver tid.

Det er foretaket som disponerer arealene, enten som eier eller leier, og søker om tilskudd, som er ansvarlig dersom det ikke er vegetasjonssone på minst to meter mot vassdrag. Avkorting kan dermed skje uavhengig av om foretaket har opptrådt uaktsomt eller ikke. Det vil si at søker er ansvarlig, uavhengig av skyld.

Bokstav c

Videre kan også tilskuddet avkortes dersom brutt bestemmelser i forskrift om gjødslingsplanlegging eller mangler eller har mangelfull journal over plantevernmidler, jf. første ledd bokstav c. Spørsmålet om en gjødslingsplan mangler eller er mangelfull, vil bero på en vurdering av om vilkårene i gjødslingsplanleggingsforskriften § 3 er oppfylt eller ikke. Det er nyttig å se hen til rundskriv 2021/12 «Regionalt miljøtilskudd i jordbruket (RMP) – forvaltningsansvar og saksbehandling».

Bokstav d

For avkorting etter bokstav d viser vi til det som fremkommer av kommentarene i rundskriv 2021/47 «Produksjonstilskudd og avløsertilskudd – kommentarer til regelverk» som omhandler § 4 «Tilskudd til jordbruksareal». Se særlig det som er skrevet under overskriften «Tredje ledd: Inngrep som forringer kulturlandskap». I begrepet «forringer kulturlandskapet» ligger tiltak som griper inn i og forandrer det særegne jordbrukslandskapet. Med kulturlandskapet menes både landskapsbildet, mangfoldet i naturen og kulturhistoriske verdier. Eksempler på inngrep som forringer kulturlandskapet går grem av rundskriv 2021/47. Det er viktig å minne om at normal skjøtsel ikke regnes for å være et inngrep som forringer kulturlandskapet. Normal skjøtsel kan for eksempel være skjøtsel av trær og busker eller tiltak som er nødvendige for kryssing med redskap. Et inngrep som foretas direkte på arealet foretaket disponerer, vil klart være innenfor bestemmelsens virkeområde. Inngrep som ikke foretas direkte på arealet foretaket disponerer, må etter ordlyden i bestemmelsen ha en tilknytning til arealet for at det skal avkortes. Om det foreligger tilstrekkelig grad av tilknytning mellom inngrep og areal, vil avhenge av en konkret vurdering i hver enkelt sak. Graden av tilknytning kan variere fra klar til mindre klar og avledet. En klar tilknytning fører til at det skal avkortes, men også en mindre klar tilknytning kan være tilstrekkelig for å fastslå at vilkåret for å avkorte er oppfylt. Er tilknytningen for avledet, tilsier det derimot at vilkåret ikke er oppfylt. Relevante vurderingsmomenter vil være den fysiske tilknytningen mellom inngrepet og disponert areal, inngrepets sammenheng med driften av disponert areal, og om inngrepet vil være i strid med tilskuddets formål.

Tilknytningen vil være klar dersom det foretas inngrep i et skogbryn eller steingjerde tett inntil arealet foretaket disponerer. Tilknytningen vil reduseres jo lenger avstand det er mellom foretakets disponerte areal og inngrepet i kulturlandskapet. Jo lenger avstand, og jo mindre sammenheng det for øvrig kan sies å være mellom tilskuddsberettiget jordbruksvirksomhet og inngrep, desto mer tilsier at tilknytningen er mer avledet. For eksempel vil det å rive en eldre bygning eller sprenging av en fjellknaus som ligger langt unna arealet, og uten at dette har noen sammenheng som vist til ovenfor, kunne innebære at vilkåret om tilknytning ikke er oppfylt.

Kommunen kan forhåndsgodkjenne inngrep når det avhjelper betydelige driftsmessige ulemper for foretaket, og forhåndsgodkjenning ikke er hindret av annet regelverk. I begrepet "betydelig driftsmessig ulempe" ligger det at ulempen for jordbruksforetaket må være av en kvalifisert art. Kommunen må derfor foreta en konkret vurdering av om fordelene for foretaket er så stor at det allmenne hensynet til kulturlandskapet må vike.

Avkorting etter bokstav d kan skje uavhengig av skyld, det vil si at det også der det ikke foreligger uaktsomhet på foretakets side. Regelverket kan for eksempel ikke omgås ved at foretaket leier inn andre til å foreta inngrep i kulturlandskapet. I slike tilfeller vil foretaket stå ansvarlig for inngrepet.

Vurderingen av om avkorting skal foretas og eventuell størrelse på avkortingsbeløpet

Dersom forvaltning mener at det er grunnlag for å avkorte, blir det en skjønnsmessig vurdering om man skal benytte denne kompetansen. Selv om det i bestemmelsens første setning står at det «kan» avkortes, skal forvaltningen foreta en konkret vurdering i hver enkelt sak om det bør reageres med avkorting. Dersom vilkårene for avkorting er til stede og forvaltningen benytter kompetansen, må det tas stilling til avkortingsbeløpet. Avkortingsbeløpet skal være rimelig og forholdsmessig, og må derfor vurderes konkret i hver enkelt sak med utgangspunkt i normene som fremgår under. Dette for å oppnå forholdsmessighet mellom bruddets alvorlighet og konsekvensen i tilskuddsutbetalingen.

Selv om det også kan avkortes uten at det er utvist skyld, se blant annet bokstav d, kan skyldspørsmålet være et relevant moment under fastsettelsen av avkortingsbeløpet. Dette gjelder for alle situasjonene som fremkommer av bokstav a til d. Relevante momenter ved vurderingen av avkortingsstørrelse er blant annet overtredelsens størrelse eller alvorlighet, overtredelsens varighet og graden av skyld.

Bruddets konsekvenser er også et viktig moment ved fastsettelse av avkortingsbeløpet, slik at man sikrer at hensynet til forholdsmessighet blir ivaretatt.

For normer for avkorting ved regelverksbrudd mv., se rundskriv 2022/19 «Regionalt miljøtilskudd i jordbruket (RMP) – forvaltningsansvar og saksbehandling» pkt. 6. Der er det gitt detaljerte retningslinjer for størrelsen på avkorting ved regelverksbrudd og avkorting ved manglende eller mangelfull gjødslingsplan og journal over plantevernmidler.

§ 54 Avkorting ved feilopplysninger og fristoversittelse

Dersom foretaket uaktsomt eller forsettlig har gitt feil opplysninger i søknaden som har eller ville dannet grunnlag for en urettmessig utbetaling av tilskuddet for seg selv eller andre, kan hele eller deler av det samlede tilskuddet som tilfaller foretaket avkortes.

Dersom foretaket har oversittet de frister som kommunen, statsforvalteren eller Landbruksdirektoratet har satt for å kunne utføre sine kontrolloppgaver i medhold av § 52, kan tilskuddet avkortes.

Kommentar til regelverk:

Forvaltningen må foreta en konkret vurdering i hver enkelt sak av om det bør reageres med avkorting i foretakets tilskudd. Selv om bestemmelsen er en «kan»-bestemmelse er det klare utgangspunktet at det skal avkortes dersom søker minst har vært uaktsom ved inngivelse av feilopplysninger, og dette har gitt eller kunne ha gitt en merutbetaling.

Et overordnet mål med avkorting er å sikre forsvarlig forvaltning av fellesskapets midler. Risikoen for avkorting ved feilopplysninger skal skjerpe søkerens aktsomhet ved utfylling og innlevering av søknaden. Hensikten med bestemmelsen er å bidra til at tilskuddsmottakerne opptre innenfor det fastsatte regelverket. Den har ikke et pønalt formål.

Om feilopplysninger

Der forvaltningen oppdager at et foretak har gitt feilopplysninger i søknaden, skal saksbehandler vurdere avkorting etter § 53. Feilopplysningen må ha eller kunne ha gitt mer tilskudd enn foretaket er berettiget. Bestemmelsen omfatter også foretak som gjennom feilopplysning i sin søknad har bidratt til at et annet foretak har eller kunne fått en urettmessig utbetaling av tilskudd, selv om foretaket ikke selv har fordel av feilopplysningen (medvirkningsansvar).

Feilopplysninger foreligger når opplysningene i søknaden ikke samsvarer med de faktiske forhold. Dersom søker korrigerer feilopplysningen før forvaltningen har påbegynt saksbehandling vil det naturligvis ikke foreligge en feilopplysning. Da er det ikke grunnlag for avkorting.

Det kan avkortes i tilskuddet når foretaket har handlet simpelt uaktsomt, grovt uaktsomt eller forsettlig. Ved simpel uaktsomhet, må det konstateres at søker burde ha forstått at han ga en feilopplysning i søknaden. Grov uaktsomhet innebærer at søker har opptrådt særlig klanderverdig og måtte forstå at hans opplysninger var feil. Forsett medfører at søker forstod at opplysningene var uriktige. Forvaltningen må foreta en konkret vurdering av om det bør reageres med avkorting i hver enkelt sak.

Det er viktig å huske på at der en søker har vært i aktsom god tro kan det ikke avkortes. Dette innebærer at han/hun ikke visste at opplysningen i søknaden var feil, og han/hun burde heller ikke skjönt at var feil.

Man kan også ha vært i god tro dersom avviket mellom opplysning og faktum er så lite at søker ikke kan klandres for ikke å ha reagert.

Om fristoversittelser

Ved oversittelse av frister satt av kommunen, statsforvalteren eller Landbruksdirektoratet vil det kunne føre til avkorting av tilskudd. Fristene må knytte seg til disse organers kontrolloppgaver etter § 52.

Avkortingens størrelse

Hele eller deler av det samlede tilskuddet kan avkortes. Med det «samlede tilskudd» menes utbetaling av hele det regionale miljøtilskuddet, inkludert alle tiltak i kap. 2 til kap. 10. Det kan dermed avkortes i hele tilskuddet som tilfaller foretaket. Avkortningens størrelse må vurderes konkret.

Hovedregelen er at foretaket skal avkortes et beløp tilsvarende merutbetalingen. Saksbehandler må likevel alltid vurdere om det er rimelig og forholdsmessig å avkorte merutbetalingen i den enkelte sak, eller om avkortingsbeløpet bør settes høyere eller lavere. Eksempelvis bør avkortingsbeløpet settes høyere dersom foretaket har gitt feilopplysninger ved flere søknadsår. Dersom størrelsen på merutbetalingen blir uforholdsmessig høy i forhold til feilopplysningen som er gitt, kan dette tilsi at avkortningen bør settes lavere enn merutbetalingen. Ved avkorting som følge av fristoversittelse bør nivået på avkortningen ligge på samme nivå som etter § 50 om søknad, der det ved for sen levering av søknad avkortes med 1000 kroner per dag inntil 14 dager etter fristens utløp. Beløpet bør ikke settes høyere enn dette. Det er likevel viktig å påpeke at det også ved fristoversittelse skal foretas en konkret vurdering. Det kan føre til at et lavere beløp enn 1000 kroner per dag også vil kunne være tilstrekkelig.

Beløpet som avkortes kan aldri være større enn foretakets tilskuddsutbetaling i det enkelte søknadsår.

§ 55 Tilbakebetaling og renter mv.

Dersom foretaket som følge av manglende oppfyllelse av vilkår i denne forskriften eller av andre grunner har mottatt en utbetaling som ikke er berettiget, kan det feilutbetalte beløpet kreves tilbakebetalt fra mottakeren eller motregnes i senere utbetaling av tilskudd. Tilsvarende gjelder differansen mellom utbetalt beløp og redusert tilskudd som følge av vedtak om avkorting etter [§ 53 Avkorting ved regelverksbrudd mv. eller § 54 Avkorting ved feilopplysninger og fristoversittelse].

For tilbakebetalingskrav kan det kreves renter når kravet ikke innfris ved forfall. Ved grov uaktsomhet eller forsett kan renter kreves fra tidspunktet for utbetalingen av det urettmessige tilskuddet. Størrelsen på renten følger rentesatsen fastsatt med hjemmel i lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m.

Krav fra offentlig myndighet som utspringer av foretakets jordbruksvirksomhet kan motregnes i senere utbetalinger av tilskudd til foretaket.

Kommentar til regelverk:

Dersom foretaket som følge av manglende oppfyllelse av vilkår i denne forskriften eller av andre grunner har mottatt en utbetaling som ikke er berettiget, kan det feilutbetalte beløpet kreves tilbakebetalt fra mottakeren eller motregnes i senere utbetaling av tilskudd. Tilsvarende gjelder differansen mellom utbetalt beløp og redusert tilskudd som følge av vedtak om avkorting etter § 54 Avkorting ved feilopplysninger og fristoversittelse eller § 53 Avkorting ved regelverksbrudd mv..

For tilbakebetalingskrav kan det kreves renter når kravet ikke innfris ved forfall. Ved grov uaktsomhet eller forsett kan renter kreves fra tidspunktet for utbetalingen av det urettmessige tilskuddet. Størrelsen på renten følger rentesatsen fastsatt med hjemmel i lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m.

Krav fra offentlig myndighet som utspringer av foretakets jordbruksvirksomhet kan motregnes i senere utbetalinger av tilskudd til foretaket.

§ 56 Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft *[dato fastsatt av Statsforvalteren]*. Samtidig oppheves *[tidligere regional forskrift]*.

Kommentar til regelverk:

Statsforvalteren må her sette inn dato for når forskriften trer i kraft og navn for tidligere regional forskrift som oppheves.

3 Forskriftsmal uten kommentarer - bokmål

Forskrift om regionale miljøtilskudd i jordbruket, [navn på region].

Tittel: «Forskrift om regionale miljøtilskudd i jordbruket, [navn på region].»

Hjemmel: «LOV-1995-05-12-23-§3, LOV-1995-05-12-23-§18, FOR-2018-11-23-1751 delegering av myndighet til statsforvalteren etter jordloven § 18 gitt av Landbruks- og matdepartementet»

Kapittel 1 Innledende bestemmelser

§ 1 Formål

Formålet med tilskudd etter forskriften er å bidra til å ivareta jordbruket sitt kulturlandskap, biologisk mangfold, kulturmiljøer og -minner, jord og jordhelse, tilgjengelighet i jordbrukslandskapet, samt å redusere bruk av plantevernmidler og utslipp til luft og avrenning til vann fra jordbruket.

§ 2 Virkeområde

Forskriften gjelder i [navn på region] fylke.

§ 3 Grunnvilkår

Tilskudd etter denne forskriften kan gis til

- c. foretak som har gjennomført tiltak på arealer de disponerer i søknadsåret eller gjennomført klimarådgiving siden forrige søknadsfrist. Foretaket må drive vanlig jordbruksproduksjon på én eller flere landbrukseiendommer, og må være registrert i Enhetsregisteret.
- d. beitelag for drift etter [§ Drift av beitelag]. Med beitelag menes i denne forskriften sammenslutninger som er registret som samvirkeforetak eller forening i Enhetsregisteret, og som har til hovedformål å samarbeide om hensiktsmessige fellesløsninger innen beitebruk og god utnyttelse av utmarksbeite.

Kapittel 2 Kulturlandskap

§ 4 Drift av bratt areal

Det kan gis tilskudd for drift av jordbruksareal med hellingsgrad på 1:5 eller brattere for å ivareta kulturlandskapet.

Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar per foretak det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasser: overflatedyrka og fulldyrka 1:3, overflatedyrka og fulldyrka 1:5, fruktdyrking, 1:3, fruktdyrking 1:5, innmarksbeite 1:3, innmarksbeite 1:5, beiting i kombinasjon med beitepussing 1:3, beiting i kombinasjon med beitepussing 1:5.*

Alle fylker skal ha tilskudd til drift av bratt areal, jmf. Jordbruksoppgjøret 2018 (Prop. 94 S (2017–2018)). Tilskuddet kan ikke avgrenses til gitte områder, dvs. at tiltaksklassene overflatedyrka og fulldyrka 1:3 og overflatedyrka og fulldyrka 1:5 må benyttes i hele fylket. Statsforvalteren kan velge hvorvidt de øvrige tiltaksklassene skal nyttes. Unntak fra dette gjelder de geografiske områdene som før utgjorde fylkene Østfold, Akershus, Vestfold, og Finnmark, hvor statsforvalteren kan bestemme om det skal gis tilskudd eller ikke.

Tilskuddet utmåles per dekar.

§ 5 Drift av beitelag

Det kan gis tilskudd for drift av beitelag som oppfyller vilkårene i § 3b.

Statsforvalteren kan fastsette nærmere bestemmelser om antall medlemmer i beitelaget, krav til tilsyn med dyrene på beite, varighet av beitingen og årlig rapportering om driften.

Tiltaksklasser: storfe/hest, småfe.

Tilskuddet utmåles per dyr sluppet på utmarksbeite.

§ 6 Beiting av verdifulle jordbrukslandskap i innmark

Det kan gis tilskudd for beiting av verdifulle jordbruksarealer.

Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar eller dyr det kan gis tilskudd for. Statsforvalteren kan fastsette nærmere bestemmelser om beitetrykk og varighet av beitingen. Statsforvalteren skal bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for.

Tilskuddet utmåles per [dekar eller dyr].

§ 7 Beiting av verdifulle jordbrukslandskap i utmark

Det kan gis tilskudd for beiting av verdifulle jordbrukslandskap i utmark.

Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dyr det kan gis tilskudd for. Statsforvalteren kan fastsette nærmere bestemmelser om varighet av beitingen. Statsforvalteren skal bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for.

Tiltaksklasser: storfe/hest, småfe

Tilskuddet utmåles per dyr.

§ 8 Slått av verdifulle jordbrukslandskap

Det kan gis tilskudd for slått av fulldyrka eller overflatedyrka areal for å opprettholde verdifulle jordbrukslandskap.

Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for. Statsforvalteren skal bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for.

Tilskuddet utmåles per dekar.

§ 9 Skjøtsel av [åkerholmer og gårdsdammer]

Det kan gis tilskudd for slått, rydding eller beiting for å hindre gjengroing av [åkerholmer og gårdsdammer]. Arealet det gis tilskudd for skal ikke være gjødslet.

Statsforvalteren kan sette øvre grense for hvor mange åkerholmer eller gårdsdammer det kan gis tilskudd for. Statsforvalteren kan bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for.

Tilskuddet utmåles per stykk.

Kapittel 3 Biologisk mangfold

§ 10 Slått av [slåttemyr og slåttemark]

Det kan gis tilskudd for slått av [slåttemark og slåttemyr] som er gjennomført slik at naturtypen blir ivaretatt eller forbedret. Arealet det gis tilskudd for skal ikke være gjødslet, jordarbeidet eller sprøytet med plantevernmidler. Arealene skal være registrert i miljødatabasen Naturbase.

Statsforvalteren kan bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasse: svært viktig, viktig, lokalt viktig.

Tilskuddet utmåles per dekar.

§ 11 Beiting av kystlynghei

Det kan gis tilskudd for beiting av kystlynghei som er gjennomført slik at naturtypen blir ivaretatt eller forbedret. Arealet det gis tilskudd for skal ikke være gjødslet, jordarbeidet eller sprøytet med plantevernmidler. Kystlyngheia skal være registrert i miljødatabasen Naturbase eller kartlagt og registrert av statsforvalteren.

Statsforvalteren kan bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for, og fastsette nærmere bestemmelser om beitetrykk og varighet av beitingen. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar eller dyr det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasse: Svært viktig, viktig, lokalt viktig.

Tilskuddet utmåles per [dekar eller dyr].

§ 12 Brenning av kystlynghei

Det kan gis tilskudd for brenning av kystlynghei som er gjennomført slik at naturtypen blir ivaretatt eller forbedret. Tilskuddet kan bare gis som et tillegg til tilskudd etter [§ Beiting av kystlynghei].

Statsforvalteren kan fastsette nærmere bestemmelser for tiltaket, herunder bestemmelser om gjennomføring av brenningen. Statsforvalteren kan bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for.

Tilskuddet utmåles per dekar.

§ 13 Skjøtsel av biologisk verdifulle arealer

Det kan gis tilskudd for [slått eller beite] av [biologisk verdifulle arealer] som er gjennomført slik at det biologiske mangfoldet blir ivaretatt eller forbedret. Arealet det gis tilskudd for skal ikke være gjødslet, jordarbeidet eller sprøytet med plantevernmidler.

Statsforvalteren skal bestemme hvilke arealer eller områder tilskuddet gjelder for. Statsforvalteren kan også fastsette nærmere bestemmelser for tiltaket, herunder bestemmelser om beitetrykk og varighet av beitingen. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasser: slått, beiting.

Tilskuddet utmåles per dekar.

§ 14 Skjøtsel av trua naturtyper

Det kan gis tilskudd for [slått eller beite] av [trua naturtyper] i jordbrukslandskapet som er gjennomført slik at det biologiske mangfoldet i naturtypen blir ivaretatt eller forbedret. Arealet det gis tilskudd for skal ikke være gjødslet, jordarbeidet eller sprøytet med plantevernmidler. Arealene skal være registrert i miljødatabasen Naturbase.

Statsforvalteren skal bestemme hvilke trua naturtyper tilskuddet gis for. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for, samt bestemmelser om beitetrykk og varighet av beitingen. Statsforvalteren kan bestemme hvilke områder i fylket tilskuddet gjelder for.

Tiltaksklasse: Slått/rydding, beiting.

Tilskuddet utmåles per dekar.

§ 15 Skjøtsel av styvingstrær

Det kan gis tilskudd for styving av trær som er gjennomført på en skånsom måte slik at trærnes særpreg og biologiske mangfold blir ivaretatt.

Statsforvalteren kan bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall trær det kan gis tilskudd for.

Tilskuddet utmåles per stykk.

§ 16 Soner for pollinerende insekter

Det kan gis tilskudd til å så pollinatorvennlige frøblandinger og/eller skjøtte pollinatorvennlige soner på jordbruksareal [eller soner som grenser til jordbruksareal]. Sonene må ha pollinatorvennlige blomster gjennom vekstsesongen. Frøblandingene skal ikke inneholde arter som er vurdert til å ha potensielt høy risiko, høy risiko eller svært høy risiko jamfør Fremmedartslista. Arealet det gis tilskudd for skal ikke være gjødslet eller sprøytet med plantevernmidler.

Statsforvalteren kan bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for. Statsforvalteren fastsetter nærmere bestemmelser for tiltaket. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall meter det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasser: Egen stripe, generell frøblanding; Egen stripe, regional frøblanding; Kombinert med vannmiljøtiltak, generell frøblanding; Kombinert med vannmiljøtiltak, regional frøblanding; Tilgrensende kantsone

Tilskuddet utmåles per meter.

§ 17 Friarealer for gås i Trøndelag og Nordland

Det kan gis tilskudd for fulldyrka og overflatedyrka gras- og kornarealer som stilles til disposisjon for beitende hvitkinngås eller kortnebbgås i Trøndelag og Nordland.

Statsforvalteren skal fastsette nærmere bestemmelser for tiltaket, inkludert i hvilke områder tilskuddet skal gjelde. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasser: Særlig tilrettelegging, høyt beitetrykk, moderat beitetrykk, lavt beitetrykk.

Tilskuddet utmåles per dekar.

§ 18 Tilrettelegging av hekke- og beiteområder for fugl

Det kan gis tilskudd for å legge til rette for hekking og beiting av fugler på eller i tilknytning til jordbruksarealer.

Statsforvalteren skal fastsette nærmere bestemmelser for tiltaket, inkludert hvilke områder tilskuddet skal gjelde. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasser: Høy tilrettelegging, lav tilrettelegging

Tilskuddet utmåles per dekar.

§19 Tilrettelegging for grupper av hekkende vipper

Det kan gis tilskudd for å ta hensyn til hekkende vippe på fulldyrka eller overflatedyrka areal der det er konstatert forekomst av grupper av hekkende vipper. En hekkegruppe defineres ved at minimum 3 reir har en avstand som legger til rette for felles forsvar mot predatorer.

Tilskuddet gis for tilrettelegging av jordbruksdrift for å ta vare på reir og avkom i hekkeperioden.

Statsforvalteren skal fastsette krav til tilrettelegging, og i hvilke områder tilskuddet skal gjelde.

Tiltaksklasser: Eng-/kornproduksjon, potet- og grønnsaksproduksjon

Tilskuddet blir fastsatt per reir.

Kapittel 4 Kulturminner og kulturmiljøer

§ 20 Drift av seter

Det kan gis tilskudd for drift av seteranlegg med melkeproduksjon. Produksjonsperioden skal være minst fire uker per sesong. Melken som blir produsert skal leveres til meieri eller foredles på setra. Produksjonen skal tilsvare minimum 45 liter kumelk, 25 liter geitemelk eller 15 liter sauemelk i døgnet per seter.

Statsforvalteren skal definere hva som regnes som seter.

Tiltaksklasser: levering til meieri, 4–6 uker; levering til meieri, 6 uker eller mer; egen foredling, 4–6 uker; egen foredling, 6 uker eller mer

Alle statsforvalterembeter skal legge til rette for tilskudd på minst 120 000 kroner per seter for setring i 4–6 uker og 140 000 kroner for setring i 6 uker eller mer forutsatt produksjon av ku-, geite- eller sauemelk for egen foredling eller levert til meieri ref. Prop. 149 S (2024–2025).

Tilskuddet utmåles per seter, og fordeles på antall foretak som har dyr på setra.

§ 21 Besøksseter

Det kan gis tilskudd for seterdrift tilrettelagt for turisme i form av bevertning, formidling, overnatting eller kulturtilbud.

Statsforvalteren skal fastsette nærmere bestemmelser for tiltaket.

Tilskuddet utmåles per seter, og fordeles på antall foretak som har dyr på setra.

§ 22 Skjøtsel av automatisk fredete kulturminner

Det kan gis tilskudd for skjøtsel av [automatisk fredete kulturminner] etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 lov om kulturminner § 4, som grenser til jordbruksarealer. Skjøtselen skal være gjennomført slik at kulturminnet blir ivaretatt og er synlig i jordbrukslandskapet. Kulturminnet skal være registrert i kulturminnebasen Askeladden.

Statsforvalteren kan bestemme hvilke områder tilskuddet skal gjelde for, samt hvilke automatisk fredete kulturminner som skal være tilskuddsberettiget. Statsforvalteren kan stille krav til beitetrykk eller til størrelsen av arealet som skal skjøttes rundt kulturminnet. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasser: beiting, slått.

Tilskuddet utmåles per dekar.

§ 23 Skjøtsel av enkeltstående automatisk fredete kulturminner

Det kan gis tilskudd for skjøtsel av [enkeltstående automatisk fredete kulturminner] etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 lov om kulturminner § 4, som grenser til jordbruksarealer. Skjøtselen skal være gjennomført slik at kulturminnet blir ivaretatt og er synlig i jordbrukslandskapet. Kulturminnet skal være registrert i kulturminnebasen Askeladden.

Statsforvalteren kan bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for i regional forskrift, samt hvilke automatisk fredete kulturminner som skal være tilskuddsberettiget. Statsforvalteren kan stille krav til beitetrykk eller til størrelsen av arealet som skal skjøttes rundt kulturminnet. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall kulturminner det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasser: beiting, slått.

Tilskuddet utmåles per stykk.

§ 24 Skjøtsel av [steingjerder, bakkemurer, geiler/fegater/buveier, trerekker og alléer]

Det kan gis tilskudd for skjøtsel langs [steingjerder, bakkemurer, geiler/fegater/buveier, trerekker og alléer] som grenser til jordbruksarealer. Skjøtselen skal være gjennomført slik at kulturminnet blir ivaretatt og er synlig i jordbrukslandskapet.

Statsforvalteren kan bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for, samt nærmere angi kriterier for hvilke typer kulturminner som skal være tilskuddsberettiget. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall meter det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasser: bakkemurer, steingjerde, geiler/fegater/buveier, trerekker/alleer.

Tilskuddet utmåles per meter.

§ 25 Skjøtsel av nyere tids rydningsrøyser

Det kan gis tilskudd for skjøtsel langs rydningsrøyser som ikke er automatisk fredet og som grenser til jordbruksarealer. Skjøtselen skal være gjennomført slik at kulturminnet blir ivaretatt og er synlig i jordbrukslandskapet. Rydningsrøysa skal være registrert i kulturminnebasen Askeladden.

Statsforvalteren kan bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall rydningsrøyser det kan gis tilskudd for.

Tilskuddet utmåles per stykk.

§ 26 Skjøtsel av kulturhistoriske områder

Det kan gis tilskudd for [beiting, slått eller rydding] av jordbruksarealer innenfor utvalgte områder av kulturhistorisk verdi, som er gjennomført slik at områdets kulturhistoriske preg blir ivaretatt.

Statsforvalteren skal bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for

Tiltaksklasser: beiting, slått/rydding.

Tilskuddet utmåles per dekar.

Kapittel 5 Friluftsliv

§ 27 Vedlikehold av turstier i jordbrukslandskapet

Det kan gis tilskudd for vedlikehold og merking av turstier som grenser til eller ligger på jordbruksareal. Det gis kun tilskudd for delen av stien som går over jordbruksareal. Turstien skal være åpen for allmenn ferdsel.

Statsforvalteren kan fastsette nærmere bestemmelser for tiltaket. Statsforvalteren kan bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for, samt sette nedre eller øvre grense for antall meter det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasser: Høy tilrettelegging, Lav tilrettelegging

Tilskuddet utmåles per meter.

Kapittel 6 Avrenning til vann

§ 28 Ingen jordarbeiding om høsten

Det kan gis tilskudd for arealer med korn, oljevekster, belgvekster, frøeng siste høstingsår, grønn gjødsling og grønnfôrvekster dersom arealet ikke jordarbeides om høsten. Arealet skal ikke jordarbeides før 1. mars året etter søknadsåret. Halmen på disse arealene skal ikke brennes.

Tiltaksklasser: erosjonrisikoklasse 1, erosjonsrisikoklasse 1 med dråg, erosjonsrisikoklasse 2, erosjonsrisikoklasse 2 med dråg, erosjonsrisikoklasse 3, erosjonsrisikoklasse 4

Tilskuddet utmåles per dekar.

§ 29 Gras på arealer utsatt for flom og erosjon

Det kan gis tilskudd for å dyrke flerårige vekster på åkerarealer som er særlig utsatte for flom og erosjon. Vekstene skal være godt etablert om høsten i søknadsåret. Jordarbeiding og såing skal ved behov skje mellom 1. mars og 1. juli.

Statsforvalteren skal bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for.

Tilskuddet utmåles per dekar.

§ 30 Ingen jordarbeiding på flomutsatte arealer

Det kan gis tilskudd for flomutsatte og vassdragsnære arealer som ikke jordarbeides innenfor [periode fastsatt av statsforvalteren]. Tilskuddet kan gis som et tillegg til arealer som oppfyller vilkårene etter [§ ingen jordarbeiding om høsten].

Statsforvalteren skal bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for.

Tilskuddet utmåles per dekar.

§ 31 Direktesådd høstkorn og høstoljevekster

Det kan gis tilskudd for å direkte så høstkorn og høstoljevekster.

Statsforvalteren skal bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasser: lett harving etterfulgt av såing, direkte sådd høstkorn og høstoljevekster

Tilskuddet utmåles per dekar.

§ 32 Grasdekte vannveier og grasstriper i åker

Det kan gis tilskudd for flerårig grasdekke i drag på åkerarealer. Grasdekket skal ha en bredde på minimum seks meter.

Tilskudd kan også gis for grasdekke på tvers av fallet i lange hellinger. Grasdekket skal ha en bredde på minimum to meter.

Vekstene skal være godt etablert om høsten i søknadsåret.

Jordarbeiding og såing skal ved behov skje mellom 1. mars og 1. juli.

Statsforvalteren skal bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall meter det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasser: korn/oljevekster/belgvekster/fôrmais, potet/grønnsaker.

Tilskuddet utmåles per meter.

§ 33 Grasdekte kantsoner i åker

Det kan gis tilskudd for flerårig grasdekke langs kanten mot vassdrag på åkerareal.

Sonen det gis tilskudd for skal som minimum være der hvor helningsforholdene tilsier at det er økt risiko for at avrenning fra åkeren når ut i vassdraget. Sonen skal ha en bredde på minimum åtte meter, målt fra vassdragets normalvannstand, der minst seks meter ligger på fulldyrka areal.

Avstanden fra vassdragets normalvannstand til der hvor kantsonen starter skal ikke være mer enn 8 meter. Vekstene skal være godt etablert om høsten i søknadsåret. Arealene skal ikke gjødsles eller sprøytes, og skal slås, beites eller pusses i søknadsåret. Jordarbeiding og såing skal ved behov skje mellom 1. mars og 1. juli.

Statsforvalteren skal bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall meter det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasser: korn/oljevekster/belgvekster/ fôrmais, potet/grønnsaker.

Tilskuddet utmåles per meter.

§ 34 Kantsone i eng

Det kan gis tilskudd for kantsone i eng langs kanten mot vassdrag som ikke er gjødslet eller sprøytet i søknadsåret. Sonen det gis tilskudd for skal ha en bredde på minimum seks meter [*fire meter dersom dette bestemmes av statsforvalteren*], målt fra vassdragets normalvannstand, der minst fire [*to meter*] ligger på fulldyrka eller overflatedyrka areal. Avstand mellom vassdrag og gjødsselfri kantsone kan ikke være mer enn 8 meter.

Kantsonen skal høstes ved slått eller beiting i søknadsåret. Jordarbeiding og såing skal ved behov skje mellom 1. mars og 1. juli.

Statsforvalteren skal bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall meter det kan gis tilskudd for.

Tilskuddet utmåles per meter.

§ 35 Fangdam

Det kan gis tilskudd for fangdam som er etablert på eller i tilknytning til jordbruksareal. Fangdammen skal ha tilfredsstillende renseeffekt slik at den fanger opp avrenning av jordpartikler og næringsstoffer og reduserer tilførselen av disse til vann og vassdrag.

Tilskuddet utmåles per dekar.

Kapittel 7 Utslipp til luft

§ 36 Spredning av all husdyrgjødsel om våren og eller i vekstsesongen

Det kan gis tilskudd for spredning av husdyrgjødsel og biorest om våren eller i vekstsesongen. *[Dersom statsforvalteren fastsetter frist: Siste frist for spredning er (dato)].* Arealet skal høstes eller beites etter siste spredning i søknadsåret. Det skal minimum spres 5 kg total-Nitrogen i husdyrgjødsel per dekar. Tilskudd kan bare gis dersom all husdyrgjødsel som foretaket disponerer spres om våren eller i vekstsesongen.

Foretaket skal ha dokumentasjon i form av skiftenoteringer som viser sprededato, tidspunkt for nedmolding og gjødselmengde spredd per dekar.

Statsforvalteren kan bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasser: spredning i voksende kultur, nedmolding innen 2 timer i åpen åker, nedmolding innen 18 timer i åpen åker

Tilskuddet utmåles per dekar.

§ 37 Nedlegging av husdyrgjødsel

Det kan gis tilskudd for spredning av husdyrgjødsel og biorest ved nedlegging. Det skal minimum spres 5 kg total-Nitrogen i husdyrgjødsel per dekar. *[Dersom statsforvalteren fastsetter frist: Siste frist for spredning er dato].* Arealet skal høstes eller beites etter siste spredning i søknadsåret.

Foretaket skal ha dokumentasjon i form av skiftenoteringer som viser sprededato, tidspunkt for nedmolding og gjødselmengde spredd per dekar.

Statsforvalteren kan bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasser: nedlegging i voksende kultur, nedlegging i voksende kultur ved flere spredninger, nedlegging og nedmolding innen 2 timer i åpen åker, nedlegging og nedmolding innen 18 timer i åpen åker

Tilskuddet utmåles per dekar.

§ 38 Nedfelling av husdyrgjødsel

Det kan gis tilskudd for spredning av husdyrgjødsel og biorest ved nedfelling. Det skal minimum spres 5 kg total-Nitrogen i husdyrgjødsel per dekar. *[Dersom statsforvalteren fastsetter frist: Siste frist for spredning er dato].* Arealet skal høstes eller beites etter siste spredning i søknadsåret.

Foretaket skal ha dokumentasjon i form av skiftenoteringer som viser sprededato, og gjødselmengde spredd per dekar.

Statsforvalteren kan bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasser: nedfelling i voksende kultur, nedfelling i voksende kultur ved flere spredninger, nedfelling i åpen åker.

Tilskuddet utmåles per dekar.

§ 39 Spredning av husdyrgjødsel med tilførselsslange

Det kan gis tilskudd for spredning av husdyrgjødsel og biorest med tilførselsslange, som et tillegg til tilskudd etter [§§ *Spredning av all husdyrgjødsel om våren eller i vekstsesongen, nedlegging av husdyrgjødsel, nedfelling av husdyrgjødsel*].

Foretaket må kunne dokumentere bruk av tilførselsslange.

*Statsforvalteren skal bestemme hvilken kombinasjon av [§§ *Spredning av all husdyrgjødsel om våren eller i vekstsesongen, nedlegging av husdyrgjødsel, nedfelling av husdyrgjødsel*] tilskudd for spredning av tilførselsslange kan gjelde for.*

Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasser: bruk av tilførselsslange, bruk av tilførselsslange ved flere spredninger.

Tilskuddet utmåles per dekar.

Kapittel 8 Plantevern

§ 40 Ugrasharving i korn og frøvekster

Det kan gis tilskudd til ugrasharving i korn og annet frø til modning. Det gis ikke tilskudd dersom det benyttes plantevernmidler mot ugras før høsting, unntatt mot floghavre, hønsehirse eller ved nedsviing av oljevekster og åkerbønner.

Økologiske arealer og arealer i karens som mottar produksjonstilskudd for økologisk drift er ikke tilskuddsberettiget.

Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for.

Tilskuddet utmåles per dekar.

§ 41 Mekanisk ugrasbekjempelse i radkulturer

Det kan gis tilskudd for mekanisk ugrasbekjempelse eller flemming i radkulturer. Det gis ikke tilskudd dersom det benyttes plantevernmidler mot ugras før høsting, unntatt ved nedsviing av potetris.

Økologiske arealer og arealer i karens som mottar produksjonstilskudd for økologisk drift er ikke tilskuddsberettiget.

Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasser: flemming, mekanisk ugrasbekjempelse.

Tilskuddet utmåles per dekar

Kapittel 9 Jord og jordhelse

§ 42 Fangvekster som underkultur

Det kan gis tilskudd for fangvekster sådd i voksende kulturer av korn, oljevekster, belgvekster, radkulturer eller mais. Fangveksten skal være godt etablert om høsten, og skal ikke være hovedvekst året etter at den er sådd. Arealet skal ikke sprøytes med plantevernmidler eller gjødsles om høsten. Det er tillatt å spre egenprodusert kompost etter [§ bruk av kompost]. Arealet skal ikke jordarbeides før 1. mars året etter søknadsåret.

Statsforvalteren skal bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for. Statsforvalteren kan sette en nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for.

Tiltaksklasser: hovedvekst korn/oljevekster/belgvekster/fôrmais, hovedvekst grønnsaker/poteter

Tilskuddet utmåles per dekar.

§ 43 Fangvekst sådd etter høsting

Det kan gis tilskudd for fangvekster sådd etter tidlig høsting av korn, oljevekster, belgvekster, radkulturer eller mais. Fangveksten skal være godt etablert om høsten, og skal ikke være hovedvekst året etter at den er sådd. Arealet skal ikke sprøytes med plantevernmidler eller gjødsles om høsten. Arealet skal ikke jordarbeides før 1. mars året etter søknadsåret.

Ved dyrking av tidligevekster påfølgende år, kan statsforvalteren fastsette en annen frist for jordarbeiding, etter 20. oktober.

Statsforvalteren skal bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for. Statsforvalteren kan sette en nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for.

Statsforvalteren kan tillate grunn harving eller utjevning av såbed etter høsting, for å sikre god etablering av fangveksten.

Tiltaksklasser: hovedvekst korn/ oljevekster/ belgvekster/ fôrmais, hovedvekst grønnsaker/poteter

Tilskuddet utmåles per dekar.

§ 44 Fangvekst med høy diversitet

Det kan gis tilskudd til bruk av fangvekst som sås med frøblandinger som gir høy diversitet, minimum tre plantefamilier.

Tilskuddet gis som et tillegg til arealer som oppfyller [§ fangvekster sådd som underkultur eller § fangvekst sådd etter høsting].

Statsforvalteren kan sette en nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for. Statsforvalteren skal bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for.

Tilskuddet utmåles per dekar.

§ 45 Bruk av egenprodusert kompost

Det kan gis tilskudd til spredning av kompost som er egenprodusert. Komposten kan spres om våren eller i en godt etablert fangvekst i henhold til [§ Fangvekst som underkultur]. Det skal spres mellom 0,5–1,5 tonn kompost per dekar. Frist for tilførsel er 1. september i søknadsåret.

Beskrivelse av komposteringsmetoden som er brukt skal kunne legges frem ved kontroll. Komposten skal ha temperaturlogg som viser at temperaturen har vært over 55°C i mer enn tre dager. Opphavsmaterialet skal dokumenteres.

Foretaket skal ha dokumentasjon som viser tilførselsdato, hvor det er tilført kompost og kompostmengde spredd per dekar.

Statsforvalteren kan bestemme hvilke områder tilskuddet gjelder for. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd for.

Tilskuddet utmåles i dekar.

§ 46 Spredning av biokull

Det kan gis tilskudd til spredning av biokull i åpen åker. Biokullet skal nedmoldes etter spredning.

Statsforvalteren skal bestemme hvilke jordtyper eller hvilke områder tilskudd til biokullspredning gjelder for. Statsforvalteren kan sette nedre eller øvre grense for antall dekar det kan gis tilskudd til.

Tilskuddet utmåles i kilogram og skal tegnes i kart.

Kapittel 10 Miljøavtale og klimarådgiving

§ 47 Miljøavtale

Det kan gis tilskudd for foretak som gjennomfører en kombinasjon av tiltak for styrket miljøinnsats.

Statsforvalteren skal bestemme hvilke områder tilskuddet gis for, samt hvilke tiltak fra denne instruksjonen som inngår i miljøavtalen. Statsforvalteren kan også sette ytterligere miljøkrav knyttet til tilskuddet, for å oppnå en ønsket miljøeffekt.

Tiltaksklasser: Trinn 1 og trinn 2.

Tilskuddet utmåles per dekar.

§ 48 Klimarådgivning

Det kan gis tilskudd for klimarådgivning som er gjennomført i en søknadsperiode, fra 15. oktober forrige år til 15. oktober i søknadsåret. Tiltaksplan for utført rådgiving må vedlegges søknaden. Tiltaksplanen skal være underskrevet av rådgiver.

Med klimarådgivning menes rådgivning som i størst mulig grad tar for seg en helhetlig gjennomgang av utslipp og opptak av klimagasser fra alle gårdens produksjoner, med sikte på å gjennomføre klimatiltak. Behov for klimatilpasning skal også inngå i rådgivningen. Tilbydere av klimarådgivning skal være godkjent av Landbruksdirektoratet.

Dersom det søkes om tilskudd for gjennomført klimarådgivning i flere søknadsperioder, skal det utarbeides ny tiltaksplan som redegjør for gjennomførte tiltak fra forrige tiltaksplan.

Tiltaksklasser: to-til-en rådgivning, en-til-en rådgivning, grupperådgivning.

Alle statsforvaltere skal legge til rette for følgende tilskuddssatser: 9 500 kroner for to-til-en rådgiving, 7 500 kroner for en-til-en rådgiving og 5 500 kroner for grupperådgiving, jf. Prop. 149 S. (2024-2025)

Tilskuddet kan kun utmåles for én gjennomført rådgivning per søknadsomgang.

Tilskuddet utmåles per stykk.

Kapittel 11 Generelle bestemmelser

§ 49 Utmåling og utbetaling av regionale miljøtilskudd

Tilskuddet utmåles etter satser fastsatt årlig av statsforvalteren. Tilskuddet skal kun gis det året som tiltaket blir gjennomført. Det kan gis tilskudd til tiltaket klimarådgiving som er gjennomført siden forrige søknadsfrist.

Statsforvalteren kan sette et maksbeløp for tilskudd et foretak kan innvilges per tiltak eller grupper av tiltak innenfor temaene kulturlandskap, biologisk mangfold, kulturminner- og miljøer, jord og jordhelse, friluftsliv, avrenning til vann, utslipp til luft eller plantevern. Avgrensingen skal fastsettes i regionalt miljøprogram.

§ 50 Søknad

Foretak som søker tilskudd skal benytte søknadsskjema fastsatt av Landbruksdirektoratet.

Søknadsfristen er 15. oktober. For beitelag som søker tilskudd etter [§ Drift av beitelag] er fristen 15. november.

Dersom søknad leveres etter fristene i andre ledd, reduseres tilskuddet med 1 000 kroner per dag inntil 14 dager etter fristens utløp. Tilskuddet kan ikke overdras til eie eller pant.

Søknader om regionalt miljøtilskudd som er levert innen søknadsfristen kan endres innen 29. oktober uten reduksjon i tilskuddet. Dette gjelder ikke søknad om tilskudd etter [§ Drift av beitelag].

§ 51 Administrasjon, dispensasjon og klage

Statsforvalteren administrerer tilskuddene etter denne forskriften.

Vedtak om tilskudd fattes av kommunen. Statsforvalteren kan i særlige tilfeller dispensere fra bestemmelsene om tilskudd fastsatt i denne forskriften.

Vedtak fattet av kommunen kan påklages til statsforvalteren. Vedtak fattet av statsforvalteren i første instans kan påklages til Landbruksdirektoratet.

§ 52 Opplysningsplikt og kontroll

Søker av tilskudd plikter å gi alle opplysninger som kommunen, statsforvalteren og Landbruksdirektoratet finner nødvendig for å kunne forvalte ordningen.

Kommunen, statsforvalteren og Landbruksdirektoratet kontrollerer at utbetaling av tilskudd er riktige. Søker plikter å utlevere all bokføring, korrespondanse og opptegnelser som vedkommer tilskuddet. Opplysninger gitt i forbindelse med søknad om tilskudd kan også kontrolleres ved telling og måling på de eiendommer som foretaket benytter i driften.

§ 53 Avkorting ved regelverksbrudd mv.

Hele eller deler av det samlede tilskuddet kan avkortes dersom foretaket

- e. uaktsomt eller forsettlig har drevet eller driver sin virksomhet i strid med annet regelverk for jordbruksvirksomhet.
- f. har brutt bestemmelser i forskrift 1. juli 1999 nr. 791 om gjødslingsplanlegging, eller ikke har ført journal over plantevernmidler som foretaket har benyttet på arealene som det disponerer. Journalen skal inneholde opplysninger om navn på plantevernmiddelet som brukes,

tidspunkt for behandling og dosen som er brukt, samt området og veksten som plantevernmiddelet ble brukt på. Tilskuddet kan også avkortes dersom foretaket ikke kan fremlegge slike journaler for de siste tre årene.

- g. i tilknytning til jordbruksarealet det disponerer ikke har vegetasjonssone på minst to meter mot vassdrag med årsikker vannføring, målt horisontalt fra vassdragets normalvannstand. Vegetasjonssonen kan ikke jordarbeides.
- h. på eller i tilknytning til arealet foretaket disponerer, foretar inngrep som forringer kulturlandskapet. Det kan likevel bare avkortes for inngrep på eiendom som foretaket helt eller delvis disponerer. Dersom annet regelverk ikke er til hinder for det, kan kommunen likevel forhåndsgodkjenne inngrepet dersom det avhjelper betydelige driftsmessige ulemper.

§ 54 Avkorting ved feilopplysninger og fristoversittelse

Dersom foretaket uaktsomt eller forsettlig har gitt feil opplysninger i søknaden som har eller ville dannet grunnlag for en urettmessig utbetaling av tilskuddet for seg selv eller andre, kan hele eller deler av det samlede tilskuddet som tilfaller foretaket avkortes.

Dersom foretaket har oversittet de frister som kommunen, statsforvalteren eller Landbruksdirektoratet har satt for å kunne utføre sine kontrolloppgaver i medhold av § 51, kan tilskuddet avkortes.

§ 55 Tilbakebetaling og renter mv.

Dersom foretaket som følge av manglende oppfyllelse av vilkår i denne forskriften eller av andre grunner har mottatt en utbetaling som ikke er berettiget, kan det feilutbetalte beløpet kreves tilbakebetalt fra mottakeren eller motregnes i senere utbetaling av tilskudd. Tilsvarende gjelder differansen mellom utbetalt beløp og redusert tilskudd som følge av vedtak om avkorting etter [§ 51 Avkorting ved regelverksbrudd mv. eller § 52 Avkorting ved feilopplysninger og fristoversittelse].

For tilbakebetalingskrav kan det kreves renter når kravet ikke innfris ved forfall. Ved grov uaktsomhet eller forsett kan renter kreves fra tidspunktet for utbetalingen av det urettmessige tilskuddet. Størrelsen på renten følger rentesatsen fastsatt med hjemmel i lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m.

Krav fra offentlig myndighet som utspringer av foretakets jordbruksvirksomhet kan motregnes i senere utbetalinger av tilskudd til foretaket.

§ 56 Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft [dato fastsatt av Statsforvalteren]. Samtidig oppheves [tidligere regional forskrift].

4 Forskriftsmal utan kommentarar - nynorsk

Forskrift om regionale miljøtilskot i jordbruket, [namn på region].

Tittel: «Forskrift om regionale miljøtilskot i jordbruket, [namn på region].»

Heimel: «LOV-1995-05-12-23-§3, LOV-1995-05-12-23-§18, FOR-2018-11-23-1751 delegering av myndigheit til statsforvaltaren etter jordlova § 18 gjeve av Landbruks- og matdepartementet»

Kapittel 1 Innleiande føresegner

§ 1 Formål

Formålet med tilskot etter forskrifta er å bidra til å ta vare på jordbruket sitt kulturlandskap, biologisk mangfald, kulturmiljø og kulturminne, jord og jordhelse, tilgjenge i jordbrukslandskapet, samt redusere bruk av plantevernmidlar, utslepp til luft og avrenning til vatn frå jordbruket.

§ 2 Verkeområde

Forskrifta gjeld i [namn på region] fylke.

§ 3 Grunnvilkår

Tilskot etter denne forskrifta kan gjevast til

- a) føretak som har gjennomført tiltak på areal dei disponerer i søknadsåret eller gjennomført klimarådgjeving sidan førre søknadsfrist. Føretaket må drive vanleg jordbruksproduksjon på ein eller fleire landbrukseigedomar, og må vere registrert i Einingsregisteret.
- b) beitelag kan søkje tilskot for drift etter [§ Drift av beitelag]. I denne forskrifta er beitelag avgrensa til å gjelde samanslutningar som er registrerte som samvirkeføretak eller foreining i Einingsregisteret, og som har til hovudføremål å samarbeide om føremålstenlege fellesløysingar innan beitebruk og god utnytting av utmarksbeite.

Kapittel 2 Kulturlandskap

§ 4 Drift av bratt areal

Det kan gjevast tilskot for drift av jordbruksareal med hellingsgrad på 1:5 eller brattare for å ta vare på kulturlandskapet.

Statsforvaltaren kan setje nedre eller øvre grense for tal dekar det kan gjevast tilskot for.

Tiltaksklasser: overflatedyrka og fulldyrka 1:3, overflatedyrka og fulldyrka 1:5, fruktdyrking 1:3, fruktdyrking 1:5, innmarksbeite 1:3, innmarksbeite 1:5, beiting i kombinasjon med beitepussing 1:3, beiting i kombinasjon med beitepussing 1:5.*

Alle fylker skal ha tilskot til drift av bratt areal, jf. Jordbruksoppgjøret 2018 (Prop. 94 S (2017–2018)). Tilskotet kan ikkje avgrensast til gitte område, dvs. at tiltaksklassene overflatedyrka og fulldyrka 1:3 og overflatedyrka og fulldyrka 1:5 må takast i bruk i hele fylket. Statsforvaltaren kan velje om dei andre tiltaksklassene skal nyttast. Unntak frå dette gjeld i dei geografiske områda som før utgjorde fylka Østfold, Akershus, Vestfold, og Finnmark, der statsforvaltaren kan velje om det skal gjevast tilskot eller ikkje.

Tilskotet blir fastsett per dekar.

§ 5 Drift av beitelag

Det kan gjevast tilskot for drift av beitelag som oppfyller vilkåra i § 3b.

Statsforvaltaren kan fastsetje nærare føresegner om tal medlemmer i beitelaget, krav til tilsyn med dyra på beite, lengd på beiteperioden og årleg rapportering om drifta.

Tilskotsklassar: storfe/hest, småfe.

Tilskotet blir fastsett per dyr som er sleppt på utmarksbeite.

§ 6 Beiting av verdifulle jordbrukslandskap i innmark

Det kan gjevast tilskot for beiting av verdifulle jordbruksareal.

Statsforvaltaren skal bestemme kva område tilskotet gjeld for. Statsforvaltaren kan fastsetje nærare føresegner om beitetrykk og varigheit av beitinga. Statsforvaltaren kan setje nedre eller øvre grense for tal dekar eller tal dyr det kan gjevast tilskot for.

Tilskotet blir fastsett per [dyr eller dekar].

§ 7 Beiting av verdifulle jordbrukslandskap i utmark

Det kan gjevast tilskot for beiting av verdifulle jordbrukslandskap i utmark.

Statsforvaltaren skal bestemme kva område tilskotet gjeld for. Statsforvaltaren kan setje nedre eller øvre grense for tal dyr det kan gjevast tilskot for. Statsforvaltaren kan fastsetje nærmare føresegner om varigheit av beitinga.

Tiltaksklasser: storfe/hest, småfe

Tilskotet blir fastsett per dyr.

§ 8 Slått av verdifulle jordbrukslandskap

Det kan gjevast tilskot for slått av fulldyrka eller overflatedyrka areal for å oppretthalde verdifulle jordbrukslandskap.

Statsforvaltaren skal bestemme kva område tilskotet gjeld for. Statsforvaltaren kan setje nedre eller øvre grense for tal dekar det kan gjevast tilskot for.

Tilskotet blir fastsett per dekar.

§ 9 Skjøtsel av [åkerholmar og gardsdammar]

Det kan gjevast tilskot for slått, rydding eller beiting for å hindre gjengroing av [åkerholmar og gardsdammar]. Arealet det blir gitt tilskot for, skal ikkje vere gjødsla.

Statsforvaltaren kan bestemme kva område tilskotet gjeld for. Statsforvaltaren kan setje øvre grense for kor mange åkerholmar eller gardsdammar det kan gjevast tilskot for.

Tilskotet blir fastsett per stykk.

Kapittel 3 Biologisk mangfold

§ 10 Slått av [slåttemyr og slåttemark]

Det kan gjevast tilskot for slått av [slåttemark og slåttemyr] som er gjennomført slik at naturtypen blir teke vare på eller forbetra. Arealet det blir gitt tilskot for skal ikkje vere gjødsla, jordarbeida eller sprøyta med plantevernmidlar. Areala skal vere registrerte i miljødatabasen Naturbase.

Statsforvaltaren kan bestemme kva område tilskotet gjeld for. Statsforvaltaren kan setje nedre eller øvre grense for tal dekar det kan gjevast tilskot for.

Tiltaksklasse: svært viktig, viktig, lokalt viktig.

Tilskotet blir fastsett per dekar.

§ 11 Beiting av kystlynghei

Det kan gjevast tilskot for beiting av kystlynghei som er gjennomført slik at naturtypen blir teke vare på eller forbetra. Arealet det blir gitt tilskot for skal ikkje vera gjødsla, jordarbeidd eller sprøyta med plantevernmidlar. Kystlyngheia skal vere registrert i miljødatabasen Naturbase eller kartlagt og registrert av statsforvaltaren.

Statsforvaltaren kan bestemme kva område tilskotet gjeld for, og fastsetje nærare føresegner om beitetrykk og varigheit av beitinga. Statsforvaltaren kan setje nedre eller øvre grense for tal dekar eller dyr det kan gjevast tilskot for.

Tiltaksklasse: Svært viktig, viktig, lokalt viktig.

Tilskotet blir fastsett per [dekar eller dyr].

§ 12 Brenning av kystlynghei

Det kan gjevast tilskot for brenning av kystlynghei som er gjennomført slik at naturtypen blir teke vare på eller forbetra. Tilskotet kan berre gjevast som eit tillegg til tilskot etter [§ Beiting av kystlynghei].

Statsforvaltaren kan bestemme kva område tilskotet gjeld for. Statsforvaltaren kan fastsetje nærare føresegner for tiltaket, medrekna føresegner om gjennomføring av brenninga. Statsforvaltaren kan setje nedre eller øvre grense for tal dekar det kan gjevast tilskot for.

Tilskotet blir fastsett per dekar.

§ 13 Skjøtsel av biologisk verdifulle areal

Det kan gjevast tilskot for [slått eller beite] av [biologisk verdifulle areal] som er gjennomført slik at det biologiske mangfaldet blir teke vare på eller forbetra. Arealet det blir gitt tilskot for skal ikkje vera gjødsla, jordarbeidd eller sprøyta med plantevernmidlar.

Statsforvaltaren skal bestemme kva type areal eller område tilskotet gjeld for. Statsforvaltaren kan bestemme kva område i fylket tilskotet gjeld for. Statsforvaltaren kan fastsetje nærare føresegner for tiltaket, medrekna føresegner om beitetrykk og varigheit av beitinga. Statsforvaltaren kan setje nedre eller øvre grense for tal dekar det kan gjevast tilskot for.

Tiltaksklasser: slått, beiting.

Tilskotet blir fastsett per dekar.

§ 14 Skjøtsel av trua naturtypar

Det kan gjevast tilskot for [slått eller beite] av [trua naturtypar] i jordbrukslandskapet som er gjennomført slik at det biologiske mangfaldet i naturtypen blir teke vare på eller forbetra. Arealet det blir gitt tilskot for skal ikkje vera gjødsla, jordarbeidd eller sprøyta med plantevernmidlar. Areala skal vere registrerte i miljødatabasen Naturbase.

Statsforvaltaren skal bestemme kva trua naturtypar tilskotet gjeld for. Statsforvaltaren kan bestemme kva område i fylket tilskotet gjeld for. Statsforvaltaren kan setje nedre eller øvre grense for tal dekar det kan gjevast tilskot for, samt føresegner om beitetrykk og varigheit av beitinga.

Tiltaksklasse: Slått/rydding, beiting.

Tilskotet blir fastsett per dekar.

§ 15 Skjøtsel av styvingstre

Det kan gjevast tilskot for styving av tre som er gjennomført på ein skånsam måte slik at trea sitt særpreg og biologiske mangfald blir teke vare på.

Statsforvaltaren kan bestemme kva område tilskotet gjeld for. Statsforvaltaren kan setje nedre eller øvre grense for tal tre det kan gjevast tilskot for.

Tilskotet blir fastsett per tre.

§ 16 Soner for pollinerande insekt

Det kan gjevast tilskot for å så pollinatorvennlege frøblandingar og/eller skjøtte pollinatorvennlege soner på jordbruksareal [eller soner som grenser til jordbruksareal]. Sonene må ha pollinatorvennlege blomster gjennom vekstsesongen. Frøblandinga skal ikkje innehalde artar som er vurderte til å ha potensielt høg risiko, høg risiko eller svært høg risiko jamfør Framandartlista. Arealet det blir gitt tilskot for skal ikkje vera gjødsla eller sprøyta med plantevernmidlar.

Statsforvaltaren kan fastsetje nærare føresegner for tiltaket. Statsforvaltaren kan bestemme kva område tilskotet gjeld for. Statsforvaltaren kan setje nedre eller øvre grense for tal meter det kan gjevast tilskot for.

Tiltaksklasser: Eiga stripe, generell frøblanding; Eiga stripe, regional frøblanding; Kombinert med vassmiljøtiltak, generell frøblanding; Kombinert med vassmiljøtiltak, regional frøblanding; Tilgrensande kantsone

Tilskotet blir fastsett per meter.

§ 17 Friareal for gås i Trøndelag og Nordland

Det kan gjevast tilskot for fulldyrka og overflatedyrka gras- og kornareal som blir stilt til disposisjon for beitande kvitkinngås eller kortnebbgås i Trøndelag og Nordland.

Statsforvaltaren skal fastsetje nærmare føresegner for tiltaket, inkludert kva område tilskotet skal gjelde for. Statsforvaltaren kan setje nedre eller øvre grense for tal dekar det kan gjevast tilskot for.

Tiltaksklasser: Særleg tilrettelegging, høgt beitetrykk, moderat beitetrykk, lågt beitetrykk.

Tilskotet blir fastsett per dekar.

§ 18 Tilrettelegging av hekke- og beiteområde for fugl

Det kan gjevast tilskot for å leggje til rette for hekking og beiting av fugl på eller i tilknytning til jordbruksareal.

Statsforvaltaren skal fastsetje nærare føresegner for tiltaket, inkludert kva område tilskotet skal gjelde for. Statsforvaltaren kan setje nedre eller øvre grense for tal dekar det kan gjevast tilskot for.

Tiltaksklasser: Høg tilrettelegging, låg tilrettelegging

Tilskotet blir fastsett per dekar.

§19 Tilrettelegging for grupper av hekkande vipper

Det kan gjevast tilskot for å ta omsyn til hekkande vippe på fulldyrka eller overflatedyrka areal der det er konstatert forekomst av grupper av hekkande vipper. Ei hekkegruppe blir definert ved at minimum 3 reir har ein avstand som legg til rette for felles forsvar mot predatorar.

Tilskotet blir gitt for å leggje til rette i jordbruksdrifta for å ta vare på reir og avkom i hekkeperioden.

Statsforvalteren skal fastsette krav til tilrettelegging, og i kva område tilskotet skal gjelde.

Tiltaksklasser: Eng-/kornproduksjon, potet- og grønsaksproduksjon

Tilskotet blir fastsett per reir.

Kapittel 4 Kulturminne og kulturmiljø

§ 20 Drift av seter

Det kan gjevast tilskot for drift av seteranlegg med mjølkeproduksjon. Produksjonsperioden skal vare minst seks veker per sesong. Mjølka som blir produsert skal leverast til meieri eller foredlast på setra. Produksjonen skal svare til minimum 45 liter kumjolk, 25 liter geitemjolk eller 15 liter sauemjolk i døgnet per seter.

Statsforvaltaren skal definere kva som skal reknast som seter.

Tiltaksklasser: levering til meieri, 4–6 veker; levering til meieri, 6 veker eller meir; eiga foredling, 4–6 veker; eiga foredling, 6 veker eller meir.

Alle statsforvaltarembete skal leggje til rette for tilskot på minst 120 000 kroner per seter for setring i 4–6 veker og 140 000 kroner for setring i 6 veker eller meir så langt det er produksjon av ku-, geite- eller sauemjolk for eiga foredling eller levert til meieri jf. Prop. 149 S (2024–2025).

Tilskotet blir fastsett per seter, og fordelt på tal føretak som har dyr på setra.

§ 21 Besøksseter

Det kan gjevast tilskot for seterdrift tilrettelagt for turisme i form av bevertning, formidling, overnatting eller kulturtilbod.

Statsforvaltaren skal fastsetje nærmare føresegner for tiltaket.

Tilskotet blir fastsett per seter, og fordelt på tal føretak som har dyr på setra.

§ 22 Skjøtsel av automatisk freda kulturminne

Det kan gjevast tilskot for skjøtsel av [automatisk freda kulturminne] etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 lov om kulturminner § 4, som grensar til jordbruksareal. Skjøtselen skal vere gjennomført slik at kulturminnet blir teke vare på og er synleg i jordbrukslandskapet. Kulturminnet skal vere registrert i kulturminnebasen Askeladden.

Statsforvaltaren kan bestemme kva område tilskotet skal gjelde for, samt kva automatisk freda kulturminne som skal ha rett på tilskot. Statsforvaltaren kan stille krav til beitetrykk eller til storleiken av arealet som skal skjøttast rundt kulturminnet. Statsforvaltaren kan setje nedre eller øvre grense for tal dekar det kan gjevast tilskot for.

Tiltaksklasser: beiting, slått.

Tilskotet blir fastsett per dekar.

§ 23 Skjøtsel av enkeltstående automatisk freda kulturminne

Det kan gjevast tilskot for skjøtsel av [enkeltstående automatisk freda kulturminne] etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 lov om kulturminne § 4, som grensar til jordbruksareal. Skjøtselen skal vere gjennomført slik at kulturminnet blir teke vare på og er synleg i jordbrukslandskapet. Kulturminnet skal vere registrert i kulturminnebasen Askeladden.

Statsforvaltaren kan bestemme kva område tilskotet skal gjelde for i regional forskrift, samt kva automatisk freda kulturminne som skal ha rett på tilskot. Statsforvaltaren kan stille krav til beitetrykk eller til størrelsen av arealet som skal skjøttast rundt kulturminnet. Statsforvaltaren kan setje nedre eller øvre grense for tal på kulturminne det kan gjevast tilskot for.

Tiltaksklasser: beiting, slått.

Tilskotet blir fastsett per stykk.

§ 24 Skjøtsel av [steingjerde, bakkemurar, geilar/fegater/buvegar, trerekker og alléar]

Det kan gjevast tilskot for skjøtsel langs [steingjerde, bakkemurar, geilar/fegater/buvegar, trerekker og alléar] som grensar til jordbruksareal. Skjøtselen skal vere gjennomført slik at kulturminnet blir teke vare på og er synleg i jordbrukslandskapet.

Statsforvaltaren kan bestemme kva område tilskotet gjeld for, samt angi kva typar kulturminne som skal ha rett på tilskot. Statsforvaltaren kan setje nedre eller øvre grense for tal meter det kan gjevast tilskot for.

Tiltaksklasser: bakkemurar, steingjerde, geilar/fegater/buvegar, trerekker/alléar.

Tilskotet blir fastsett per meter.

§ 25 Skjøtsel av ryddingsrøyser av nyare tid

Det kan gjevast tilskot for skjøtsel langs ryddingsrøyser som ikkje er automatisk freda og som grensar til jordbruksareal. Skjøtselen skal vere gjennomført slik at kulturminnet blir teke vare på og er synleg i jordbrukslandskapet. Ryddingsrøysa skal vere registrert i kulturminnebasen Askeladden.

Statsforvaltaren kan bestemme kva område tilskotet gjeld for. Statsforvaltaren kan setje nedre eller øvre grense for tal ryddingsrøyser det kan gjevast tilskot for.

Tilskotet blir fastsett per stykk.

§ 26 Skjøtsel av kulturhistoriske område

Det kan gjevast tilskot for [beiting, slått eller rydding] av jordbruksareal innafor utvalde område av kulturhistorisk verdi, som er gjennomført slik at området sitt kulturhistoriske preg blir teke vare på.

Statsforvaltaren skal bestemme kva område tilskotet gjeld for. Statsforvaltaren kan setje nedre eller øvre grense for tal dekar det kan gjevast tilskot for

Tiltaksklasser: beiting, slått/rydding.

Tilskotet blir utmålt per dekar.

Kapittel 5 Friluftsliv

§ 27 Vedlikehold av turstiar i jordbrukslandskapet

Det kan gjevast tilskot for vedlikehald og merking av turstiar som grenser til eller ligg på jordbruksareal. Det blir berre gitt tilskot for den delen av stien som går over jordbruksareal. Turstien skal vere open for allmenn ferdsle.

Statsforvaltaren kan fastsetje nærmare føresegner for tiltaket. Statsforvaltaren kan bestemme kva område tilskotet gjeld for, samt setje nedre eller øvre grense for tal meter det kan gjevast tilskot for.

Tiltaksklasser: Høg tilrettelegging, Låg tilrettelegging

Tilskotet blir fastsett per meter.

Kapittel 6 Avrenning til vatn

§ 28 Inga jordarbeiding om hausten

Det kan gjevast tilskot for areal med korn, oljevekstar, belgvekstar, frøeng siste haustingsår, grøngjødsling og grønfôrvekstar dersom arealet ikkje blir jordarbeidd om hausten. Arealet skal ikkje jordarbeidast før 1. mars året etter søknadsåret. Halmen på desse areala skal ikkje brennast.

Tiltaksklasser: erosjonsrisikoklasse 1, erosjonsrisikoklasse 1 med dråg, erosjonsrisikoklasse 2, erosjonsrisikoklasse 2 med dråg, erosjonsrisikoklasse 3, erosjonsrisikoklasse 4

Tilskotet blir fastsett per dekar.

§ 29 Gras på areal utsett for flaum og erosjon

Det kan gjevast tilskot for å dyrke fleirårige vekstar på åkerareal som er særleg utsette for flaum og erosjon. Vekstane skal vere godt etablerte om hausten i søknadsåret. Jordarbeiding og såing skal ved behov skje mellom 1. mars og 1. juli.

Statsforvaltaren skal bestemme kva område tilskotet gjeld for. Statsforvaltaren kan setje nedre eller øvre grense for tal dekar det kan gjevast tilskot for.

Tilskotet blir fastsett per dekar.

§ 30 Inga jordarbeiding på flaumutsette areal

Det kan gjevast tilskot for flaumutsette og vassdragsnære areal som ikkje blir jordarbeidd i perioden [periode fastsett av statsforvaltaren]. Tilskotet kan gjevast som eit tillegg for areal som oppfyller vilkåra etter [§ inga jordarbeiding om hausten].

Statsforvaltaren skal bestemme kva område tilskotet gjeld for. Statsforvaltaren kan setje nedre eller øvre grense for tal dekar det kan gjevast tilskot for.

Tilskotet blir utmålt per dekar.

§ 31 Direktesådd haustkorn og haustoljevekstar

Det kan gjevast tilskot for å direkteså haustkorn og haustoljevekstar på areal som ikkje er jordarbeidd.

Statsforvaltaren skal bestemme kva område tilskotet gjeld for. Statsforvaltaren kan setje nedre eller øvre grense for tal dekar det kan gjevast tilskot for.

Tiltaksklasser: lett haustharving før såing, direktesåing av haustkorn og haustoljevekster

Tilskotet blir fastsett per dekar.

§ 32 Grasdekte vassvegar og grasstriper i åker

Det kan gjevast tilskot for fleirårig grasdekke i drag på åkerareal. Grasdekket skal ha ei breidde på minimum seks meter.

Tilskot kan også gjevast for grasdekke på tvers av fallet i lange hellingar. Grasdekket skal ha ei breidde på minimum to meter.

Vekstane skal vere godt etablerte om hausten i søknadsåret.

Jordarbeiding og såing skal ved behov skje mellom 1. mars og 1. juli.

Statsforvaltaren skal bestemme kva område tilskotet gjeld for. Statsforvaltaren kan setje nedre eller øvre grense for tal meter det kan gjevast tilskot for.

Tiltaksklasser: korn/oljevekstar/belgvekstar/fôrmais, potet/grønsaker.

Tilskotet blir fastsett per meter.

§ 33 Grasdekt kantsone i åker

Det kan gjevast tilskot for fleirårig grasdekke langs kanten mot vassdrag på åkerareal.

Sona det blir gitt tilskot for skal som minimum være der hellinga tilseier at det er auka risiko for at avrenning frå åkeren når ut i vassdraget. Sona skal ha ei breidde på minimum åtte meter, målt frå normalvasstanden i vassdraget, der minst seks meter ligg på fulldyrka areal.

Avstand mellom vassdrag og gjødsselfri kantsone kan ikkje vere meir enn 8 meter. Vekstane skal vere godt etablerte om hausten i søknadsåret. Areal skal ikkje gjødslast eller sprøytast, og skal slåast, beitast eller pussast i søknadsåret. Jordarbeiding og såing skal ved behov skje mellom 1. mars og 1. juli.

Statsforvaltaren skal bestemme kva område tilskotet gjeld for. Statsforvaltaren kan setje nedre eller øvre grense for tal meter det kan gjevast tilskot for.

Tiltaksklasser: korn/oljevekstar/belgvekstar/fôrmais, potet/grønsaker.

Tilskotet blir fastsett per meter.

§ 34 Kantsone i eng

Det kan gjevast tilskot for å ha ei kantsone i eng langs kanten mot vassdrag som ikkje er gjødsla eller sprøytast i søknadsåret. Sona det blir gitt tilskot for, skal ha ei breidde på minimum seks meter [*fire meter dersom dette blir fastsett av statsforvaltaren*], målt frå normalvasstanden i vassdraget, der minst fire [*to meter*] ligg på fulldyrka eller overflatedyrka areal. Avstand mellom vassdrag og gjødsselfri kantsone kan ikkje vere meir enn 8 meter.

Kantsona skal haustast ved slått eller beiting i søknadsåret. Jordarbeiding og såing skal ved behov skje mellom 1. mars og 1. juli.

Statsforvaltaren skal bestemme kva område tilskotet gjeld for. Statsforvaltaren kan setje nedre eller øvre grense for tal meter det kan gjevast tilskot for.

Tilskotet blir fastsett per meter.

§ 35 Fangdam

Det kan gjevast tilskot for fangdam som er etablert på eller i tilknyting til jordbruksareal. Fangdammen skal ha tilfredsstillande reinseeffekt slik at han fangar opp avrenning av jordpartiklar og næringsstoff og reduserer tilførselen av desse til vatn og vassdrag.

Tilskotet blir fastsett per dekar.

Kapittel 7 Utslepp til luft

§ 36 Spreiing av all husdyrgjødsel om våren og eller i vekstsesongen

Det kan gjevast tilskot for spreiiing av husdyrgjødsel og biorest om våren eller i vekstsesongen. *[Dersom statsforvaltaren fastset frist: Siste frist for spreiiing er (dato)].* Arealet skal haustast eller beitast etter siste spreiiing i søknadsåret. Det skal minimum spreiaast 5 kg total-Nitrogen i husdyrgjødsel per dekar. Tilskotet kan berre gjevast dersom all husdyrgjødsel som føretaket disponerer blir spreidd om våren eller i vekstsesongen.

Føretaket skal ha dokumentasjon i form av skiftenoteringar som syner spreiedato tidspunkt for nedmolding og spreidd gjødselmengd per dekar.

Statsforvaltaren kan bestemme kva område tilskotet gjeld for. Statsforvaltaren kan setje nedre eller øvre grense for tal dekar det kan gjevast tilskot for.

Tiltaksklasser: spreiiing i veksande kultur, nedmolding innan 2 timar i open åker, nedmolding innan 18 timar i open åker.

Tilskotet blir fastsett per dekar.

§ 37 Nedlegging av husdyrgjødsel

Det kan gjevast tilskot for spreiiing av husdyrgjødsel og biorest ved nedlegging. Det skal minimum spreiaast 5 kg total-Nitrogen i husdyrgjødsel per dekar. *[Dersom statsforvaltaren fastset frist: Siste frist for spreiiing er dato].* Arealet skal haustast eller beitast etter siste spreiiing i søknadsåret.

Føretaket skal ha dokumentasjon i form av skiftenoteringar som syner spreiedato, tidspunkt for nedmolding og spreidd gjødselmengd per dekar.

Statsforvaltaren kan bestemme kva område tilskotet gjeld for. Statsforvaltaren kan setje nedre eller øvre grense for tal dekar det kan gjevast tilskot for.

Tiltaksklasser: nedlegging i veksande kultur, nedlegging i veksande kultur ved fleire spreiiingar, nedlegging og nedmolding innan 2 timar i open åker, nedlegging og nedmolding innan 18 timar i open åker.

Tilskotet blir fastsett per dekar.

§ 38 Nedfelling av husdyrgjødsel

Det kan gjevast tilskot for spreiiing av husdyrgjødsel og biorest ved nedfelling. Det skal minimum spreiaast 5 kg total-Nitrogen i husdyrgjødsel per dekar. *[Dersom statsforvaltaren fastset frist: Siste frist for spreiiing er dato].* Arealet skal haustast eller beitast etter siste spreiiing i søknadsåret.

Føretaket skal ha dokumentasjon i form av skiftenoteringar som syner spreiedato, tidspunkt for nedmolding og spreidd gjødselmengd per dekar.

Statsforvaltaren kan bestemme kva område tilskotet gjeld for. Statsforvaltaren kan setje nedre eller øvre grense for tal dekar det kan gjevast tilskot for.

Tiltaksklassar: nedfelling i voksande kultur, nedfelling i voksande kultur ved fleire spreiningar, nedfelling i open åker.

Tilskotet blir fastsett per dekar.

§ 39 Spreiing av husdyrgjødsel med tilførselsslange

Det kan gjevast tilskot for spreiing av husdyrgjødsel og biorest med tilførselsslange, som eit tillegg til tilskot etter [§§ spreiiing av all husdyrgjødsel om våren eller i vekstsesong, nedfelling av husdyrgjødsel eller nedlegging av husdyrgjødsel] .

Føretaket må kunne dokumentere bruk av tilførselsslange.

Statsforvaltaren skal bestemme kva kombinasjon av [§§ spreiiing av all husdyrgjødsel om våren eller i vekstsesong, nedfelling av husdyrgjødsel eller nedlegging av husdyrgjødsel] tilskot for spreiiing av tilførselsslange kan gjelde for. Statsforvaltaren kan setje nedre eller øvre grense for talet på dekar det kan bli gitt tilskot for.

Tiltaksklasser: bruk av tilførselsslange, bruk av tilførselsslange ved fleire spreiningar.

Tilskotet blir fastsett per dekar.

Kapittel 8 Plantevern

§ 40 Ugrasharving i åker

Det kan gjevast tilskot for ugrasharving i korn og anna frø til modning. Det kan ikkje gjevast tilskot dersom det blir nytta plantevernmiddel mot ugras før hausting, med unntak av sprøyting mot floghavre og hønsehirse, eller ved nedsviing av oljevekstar og åkerbønner.

Økologiske areal og areal i karen som mottak produksjonstilskot for økologisk drift har ikkje rett til tilskot.

Statsforvaltaren kan setje nedre eller øvre grense for tal dekar det kan gjevast tilskot for.

Tilskotet blir fastsett per dekar.

§ 41 Nedkjemping av ugras i radkulturar

Det kan gjevast tilskot for mekanisk nedkjemping av ugras eller flammig i radkultur. Det kan ikkje gjevast tilskot dersom det blir nytta plantevernmiddel mot ugras før hausting, med unntak for nedsviing av potetris.

Økologiske areal og areal i karen som mottar produksjonstilskot for økologisk drift har ikkje rett til tilskot.

Statsforvaltaren kan setje nedre eller øvre grense for talet på dekar det kan bli gitt tilskot for.

Tiltaksklasser: flammig, mekanisk nedkjemping av ugras.

Tilskotet blir fastsett per dekar.

Kapittel 9 Jord og jordhelse

§ 42 Fangvekst som underkultur

Det kan gjevast tilskot for fangvekstar sådd saman med korn, oljevekstar, belgvekstar, radkulturar eller mais. Fangveksten skal vere godt etablert om hausten, og skal ikkje vere hovudvekst året etter at han er sådd. Arealet skal ikkje sprøytast med plantevernmidlar eller gjødslast om hausten. Det er tillate å spreie eigenprodusert kompost etter [§ bruk av kompost]. Arealet skal ikkje jordarbeidast før 1. mars året etter søknadsåret.

Statsforvaltaren skal bestemme kva område tilskotet gjeld for. Statsforvaltaren kan setje nedre eller øvre grense for tal dekar det kan gjevast tilskot for.

Tiltaksklasser: hovudvekst korn/oljevekstar/belgvekstar/fôrmais, hovedvekst grønsaker/poteter

Tilskotet blir fastsett per dekar.

§ 43 Fangvekstar sådd etter hausting

Det kan gjevast tilskot for fangvekstar sådd etter tidleg hausting av korn, oljevekstar, belgvekstar, radkulturar eller mais. Fangveksten skal vere godt etablert om hausten, og skal ikkje vere hovudvekst året etter at han er sådd. Arealet skal ikkje sprøytast med plantevernmiddel eller gjødslast om hausten. Arealet skal ikkje jordarbeidast før 1. mars året etter søknadsåret.

Ved dyrking av tidlegvekstar året etter, kan statsforvaltaren fastsetje ein annan frist for jordarbeiding, etter 20. oktober.

Statsforvaltaren skal bestemme kva område tilskotet gjeld for. Statsforvaltaren kan setje nedre eller øvre grense for tal dekar det kan gjevast tilskot for.

Statsforvalteren kan tillate grunn harving eller utjamning av såbed etter hausting, for å sikre god etablering av fangveksten.

Tiltaksklasser: hovudvekst korn/oljevekstar/belgvekstar/fôrmais, hovedvekst grønsaker/potet

Tilskotet blir fastsett per dekar.

§ 44 Fangvekst med høg diversitet

Det kan gjevast tilskot til bruk av fangvekst som sås med frøblandingar som gir høg diversitet, minimum tre plantefamiliar.

Tilskotet blir gjeve som eit tillegg til areal som oppfyller [§ fangvekstar sådd som underkultur eller § fangvekst sådd etter hausting].

Statsforvaltaren skal bestemme kva område tilskotet gjeld for. Statsforvaltaren kan setje nedre eller øvre grense for tal dekar det kan gjevast tilskot for.

Tilskotet blir fastsett per dekar.

§ 45 Bruk av eigenprodusert kompost

Det kan gjevast tilskot til spreining av kompost som er eigenprodusert. Komposten kan spreist om våren eller i ein godt etablert fangvekst jamfør [§ *Fangvekst som underkultur*]. Det skal spreist mellom 0,5–1,5 tonn kompost per dekar. Frist for tilførsel er 1. september i søknadsåret.

Beskriving av komposteringsmetoden som er brukt skal kunne leggst fram ved kontroll. Komposten skal ha temperaturlogg som viser at temperaturen har vore over 55°C i meir enn tre dagar. Opphavsmaterialet skal dokumenterast.

Føretaket skal ha dokumentasjon som viser tilførselsdato, kor det er tilført kompost og spreidd kompostmengd per dekar.

Statsforvaltaren skal bestemme kva område tilskotet gjeld for. Statsforvaltaren kan setje nedre eller øvre grense for tal dekar det kan gjevast tilskot for.

Tilskotet blir fastsett per dekar.

§ 46 Spreiing av biokol

Det kan gjevast tilskot til spreining av biokol i open åker. Biokolet skal moldast ned etter spreining.

Statsforvalteren skal bestemme kva jordtypar eller kva område tilskot til biokolspreiing gjeld for. Statsforvaltaren kan setje nedre eller øvre grense for tal dekar det kan gjevast tilskot for.

Tilskotet blir fastsett i kilogram og skal teiknast inn i kart.

Kapittel 10 Miljøavtale og klimarådgjeving

§ 47 Miljøavtale

Det kan gjevast tilskot til føretak som gjennomfører ein kombinasjon av tiltak for styrka miljøinnsats.

Statsforvaltaren skal bestemme kva område tilskotet gjeld for, samt kva tiltak frå denne instruksjonen som inngår i miljøavtalen. Statsforvaltaren kan også setje fleire miljøkrav knytte til tilskotet, for å oppnå ønska miljøeffekt.

Tiltaksklasser: Trinn 1 og trinn 2.

Tilskotet blir fastsett per dekar.

§ 48 Klimarådgjeving

Det kan gjevast tilskot for klimarådgjeving som er gjennomført i ein søknadsperiode, frå 15. oktober føregåande år til 15. oktober i søknadsåret. Tiltaksplan utarbeidd i samband med utført rådgjeving må leggst ved søknaden. Tiltaksplanen skal vere underskriven av rådgjevar.

Med klimarådgjeving meiner vi rådgjeving som i størst mogeleg grad tek for seg ein heilskapleg gjennomgang av utslepp og opptak av klimagassar frå alle produksjonar på føretaket, med sikte på å gjennomføre klimatiltak. Behov for klimatilpassing skal også inngå i rådgjevinga. Tilbydarar av klimarådgjeving skal vera godkjende av Landbruksdirektoratet.

Dersom det blir søkt om tilskot for gjennomført klimarådgjeving i fleire søknadsperiodar, skal det utarbeidast ein ny tiltaksplan som gjer greie for gjennomførte tiltak frå førre tiltaksplan.

Tiltaksklasser: To-til-ein rådgjeving, ein-til-ein rådgjeving, grupperådgjeving

Alle statsforvaltarar skal leggje til rette for disse tilskotssatsar: 9 500 kroner for to-til-ein rådgjeving, 7 500 kroner for ein-til-ein rådgjeving og 5 500 kroner for grupperådgjeving, jf. Prop. 149 S. (2024-2025).

Tilskotet kan berre gjevast for ei gjennomført rådgjeving per søknadsomgang.

Tilskotet blir fastsett per stykk.

Kapittel 11 Generelle føresegner

§ 49 Utmåling og utbetaling av tilskot

Tilskotet blir rekna ut etter satsar fastsett årleg av statsforvaltaren. Tilskot skal berre gjevast for det året tiltaket blir gjennomført. Det kan gjevast tilskot til tiltaket klimarådgjeving som er fullført sidan førre søknadsfrist.

Statsforvaltaren kan setje eit maksbeløp for tilskot eit føretak kan få innvilga per tiltak eller gruppe av tiltak innan tema kulturlandskap, biologisk mangfald, kulturminne- og miljø, friluftsliv, avrenning til vatn, utslepp til luft eller plantevern. Avgrensinga skal fastsetjast i regionalt miljøprogram.

§ 50 Søknad

Føretak som søker tilskot skal nytte søknadsskjema fastsett av Landbruksdirektoratet.

Søknadsfristen er 15. oktober. For beitelag som søker tilskot etter [§ Drift av beitelag] er fristen 15. november.

Dersom søknaden blir levert etter fristane i andre ledd, blir tilskot redusert med 1 000 kroner per dag inntil 14 dagar etter at fristen har gått ut. Tilskotet kan ikkje overførast til eige eller pant.

Søknadar om regionalt miljøtilskot som er levert innan søknadsfristen kan bli endra av søkaren innan 29. oktober utan at tilskotet vert redusert. Dette gjeld ikkje søknadar om tilskot etter [§ Drift av beitelag].

§ 51 Administrasjon, dispensasjon og klage

Statsforvaltaren administrerer tilskota etter denne forskrifta.

Kommunen gjer vedtak om tilskot. Statsforvaltaren kan i særlege tilfelle dispensere frå føresegnene om tilskot fastsett i denne forskrifta.

Kommunen sitt vedtak kan klagast på til statsforvaltaren. Vedtak fatta av statsforvaltaren i første instans kan klagast på til Landbruksdirektoratet.

§ 52 Opplysningsplikt og kontroll

Den som søker tilskot pliktar å gi alle opplysingar som kommunen, statsforvaltaren og Landbruksdirektoratet finn naudsynt for å kunne forvalte ordninga.

Kommunen, statsforvaltaren og Landbruksdirektoratet kontrollerer at utbetalinga av tilskot er riktig. Søkjaren har plikter å utlevere all bokføring, korrespondanse og nedteikningar som gjeld tilskotet. Opplysingar gitt i samband med søknaden om tilskot kan også bli kontrollerte ved teljing og måling på dei eigedomane som føretaket nyttar i drifta.

§ 52 Avkorting ved regelverksbrot mv.

Heile eller delar av det samla tilskotet kan avkortast dersom føretaket

- a. aktlaust eller forsettleg har drive eller driv verksemda i strid med anna regelverk for jordbruksverksemd.
- b. har brote føresegner i forskrift 1. juli 1999 nr. 791 om gjødslingsplanlegging, eller

ikkje har ført journal over plantevernmidlar som føretaket har nytta seg av på areala som det disponerer. Journalen skal innehalde opplysningar om namn på plantevernmiddelet som blir brukt, tidspunkt for behandlinga og dosa som er brukt, samt området og veksten som plantevernmiddelet blei brukt på. Tilskotet kan også bli avkorta dersom føretaket ikkje kan leggje fram slike journalar for dei siste tre åra.

- c. knytt til jordbruksarealet det disponerer ikkje har ei vegetasjonssone på minst to meter mot vassdrag med årsikker vassføring, målt horisontalt frå normalvasstanden til vassdraget. Vegetasjonssona kan ikkje bli jordarbeida.
- d. på eller knytt til arealet føretaket disponerer gjer inngrep slik at kulturlandskapet får mindre verdi. Det kan likevel berre bli avkorta for inngrep på eigedommar som føretaket heilt eller delvis disponerer. Dersom anna regelverk ikkje er til hinder for det, kan kommunen likevel godkjenne inngrepet på førehand dersom det reduserer openberre driftsmessige vanskar.

§ 54 Avkorting ved feilopplysningar og oversitting av frist

Dersom føretaket aktlaust eller forsettleg har gitt feil opplysningar i søknaden som har eller ville danna grunnlag for ein urettmessig utbetaling av tilskot for seg sjølv eller andre, kan heile eller delar av det samla tilskotet til føretaket avkortast.

Dersom føretaket ikkje har halde dei fristane som kommunen, statsforvaltaren eller Landbruksdirektoratet har sett for å kunne utføre kontrolloppgåvene sine i medhald av [§ Opplysningsplikt og kontroll], kan tilskotet avkortast.

§ 55 Tilbakebetaling og renter mv.

Dersom føretaket som følgje av manglande oppfylging av vilkår i denne forskrifta eller av andre grunnar har teke imot ei utbetaling som ikkje er rettkome, kan det feilutbetalte beløpet krevjast tilbakebetalt frå mottakaren eller motreknast i seinare utbetaling av tilskot. Tilsvarende gjeld differansen mellom utbetalt beløp og redusert tilskot som følgje av vedtak om avkorting etter [§ Avkorting ved regelverksbrot mv. eller § Avkorting ved feilopplysningar og oversitting av frist].

For tilbakebetalingskrav kan det krevjast renter når kravet ikkje er innfridd ved forfall. Ved grov aktløyse eller forsett kan renter krevjast frå tidspunktet for utbetalinga av det urettkomne tilskotet. Størrelsen på renta følgjer rentesatsen fastsett med heimel i lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinka betaling m.m.

Krav frå offentleg myndigheit som kjem ut av føretaket si jordbruksverksemd kan motreknast i seinare utbetalingar av tilskot til føretaket.

§ 56 Ikraftsetjing

Forskrifta trer i kraft [dato fastsett av statsforvaltaren]. Samtidig blir [tidlegare regional forskrift] oppheva.

LANDBRUKSDIREKTORATET OSLO

BESØKSADRESSE:
Innspurten 11 D, 0663 Oslo

TELEFON: 78 60 60 00

E-POST: postmottak@landbruksdirektoratet.no

LANDBRUKSDIREKTORATET ALTA

BESØKSADRESSE:
Løkkeveien 111, 9510 Alta

LANDBRUKSDIREKTORATET STEINKJER

BESØKSADRESSE:
Skolegata 22, C-bygget, 7713 Steinkjer

POSTADRESSE:
Postboks 56, 7701 Steinkjer

www.landbruksdirektoratet.no
